

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

VIEŠOJO VALDYMO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA

DŽENETA TARAŠKEVIČIENĖ

Magistro studijų baigiamasis darbas

**SENIŪNAIČIO VAIDMUO ĮGYVENDINANT VIETOS SAVIVALDOS
PRINCIPUS**

Darbo vadovas (-ė): Doc. dr. Toleikienė Rita

Šiauliai, 2025

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį
darbą, GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Dženeta Taraškevičienė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Viešasis valdymas <i>Public Governance</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Seniūnaičio vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus <i>The Role of the Elder in Implementing the Principles of Local Self-Governance</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuoju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Dženeta Taraškevičienė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

**Embargo laikotarpis
*Embargo Period***

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

_____ mėnesių / *months*

(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjamas seniūnaičio vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus. Baigiamojo magistro darbo tikslas - atlikus teorinių ir teisinių vietos savivaldos aspektų analizę, išanalizavus vietos savivaldos dalyvius ir savivaldybės institucinę struktūrą, atlikti tyrimą nustatant seniūnaičio vaidmenį įgyvendinant vietos savivaldos principus.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, keturios dėstymo dalys, išvados ir rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai. Teorinėje magistro baigiamojo darbo dalyje pateikiama mokslinės literatūros šaltinių analizė apie vietos savivaldos sistemos principus ir dalyvius: analizuojama seniūnijos vieta savivaldybės institucinėje struktūroje bei seniūnijos funkcijos ir įgyvendinami vietos savivaldos principai. Taip pat, apibrėžiami seniūnijos ir gyvenamosios vietovės bendruomenės santykiai. Kitoje teorinėje magistro baigiamojo darbo dalyje analizuojamas seniūnaičio vaidmuo vietos savivaldos sistemoje. Šioje darbo dalyje seniūnaitis analizuojamas įstatymų kontekste, atliekama Baltijos šalių vietos savivaldos analizė, kurios metu siekiama palyginti seniūnaičio institutą kitose šalyse. Taip pat, aprašomi jau atlikti tyrimai Lietuvoje, kurie analizuoja seniūnaitį kaip tyrimo objektą bei remiantis mokslinė literatūra apibrėžiami galimi seniūnaičio vaidmenys įgyvendinant vietos savivaldos principus.

Empirinėje dalyje pateikiamas Kaišiadorių rajono savivaldybės Kaišiadorių miesto, Kaišiadorių apylinkės ir Nemaitonių seniūnijų seniūnaičių vaidmens įgyvendinant vietos savivaldos principus tyrimas. Tyrimo metu buvo atlikti interviu ir pateikti jų metu gauti rezultatai.

Apibendrinant interviu analizės rezultatus, galima teigti, kad seniūnaičiai daugiausiai į rinkimus buvo skatinami kitų asmenų, bet daugumai jų rūpėjo gyventojų problemos ir gyvenamosios teritorijos gerinimas. Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad seniūnaičiai save identifikuoja kaip lyderius, kurie sujungia organizatoriaus, pagalbininko ir tarpininko vaidmenis siekdami stiprinti bendruomenę ir spręsti jos narių problemas. Atstovo vaidmenį seniūnaičiai supranta kaip seniūno padėjėjo, o ne kaip bendruomenės atstovo. Vietos savivaldos principų įgyvendinimui trukdo pačių seniūnaičių suvokimo stoka apie seniūnaičio institutą. Nagrinėjant apklausos rezultatus, galima teigti, kad aktyviausiai seniūnaičio bendradarbiavimas vyksta su bendruomene ir seniūnija, o savivaldybė pati seniūnaičių į savo veiklą neįtraukia, tačiau seniūnaičiai, kurie kreipiasi į savivaldybę dažiausiai lieka išgirsti. Visi informantai pritaria, kad seniūnaitis yra reikalingas bendruomenei, tačiau seniūnaičio aktyvumas priklauso nuo kelių veiksnių. Seniūnaičių aktyvumui užtikrinti reikalingas didesnis įgaliojimų suteikimas, finansinis skatinimas, aiškiau apibrėžtos pareigos, kvalifikacijos tobulinimo galimybės ir didesnis seniūnijos bei savivaldybės įsitraukimas. Taip pat, ir pats seniūnaitis kaip žmogus turi būti aktyvus ir domėtis savo gyvenamąja aplinka.

Raktiniai žodžiai: vietos savivalda, bendruomenė, seniūnas, seniūnaitis

SUMMARY

The master's thesis examines the role of the elder in implementing the principles of local self-government. The aim of the master's thesis is to conduct a study, after analyzing the theoretical and legal aspects of local self-government, analyzing the participants of local self-government and the institutional structure of the municipality, to determine the role of the elder in implementing the principles of local self-government.

The master's thesis consists of an introduction, four parts of the lecture, conclusions and recommendations, a list of references and appendices. The theoretical part of the master's thesis presents an analysis of scientific literature sources on the principles and participants of the local self-government system: the place of the elder in the institutional structure of the municipality and the functions of the elder and the implementation of the principles of local self-government are analyzed. Also, the relations between the elder and the community of the residential area are defined. The other theoretical part of the master's thesis analyzes the role of the elder in the local self-government system. In this part of the work, the elder is analyzed in the context of laws, an analysis of local self-government in the Baltic States is performed, during which the aim is to clarify and compare the elder institute in other countries. Also, studies already conducted in Lithuania are described, which analyze the elder as an object of research and, based on scientific literature, the possible roles of the elder in implementing the principles of local self-government are defined.

The empirical part presents a study of the role of the elders of Kaišiadorys city, Kaišiadorys district municipality and Nemaitonys elders in implementing the principles of local self-government.

Summarizing the results of the interview analysis, it can be stated that the elders were mostly encouraged to run for office by other people, but most of them were concerned about the problems of the residents and the improvement of the residential area. The results of the conducted research showed that the elders identify themselves as leaders who combine the roles of organizer, helper and mediator in order to strengthen the community and solve the problems of its members. The elders understand the role of the representative as an assistant to the elder, not as a representative of the community. The implementation of the principles of local self-government is hindered by the elders' own lack of awareness of the institution of the elder. Analyzing the results of the survey, it can be stated that the most active cooperation of the elder takes place with the community and the eldership, and the municipality itself does not involve the elders in its activities, but the elders who turn to the municipality most often remain heard. All informants agree that the elder is necessary for the community, but the activity of the elder depends on several factors. To ensure the activity of elders, greater empowerment, financial incentives, more clearly defined responsibilities, opportunities for professional development, and greater involvement of the eldership and municipality are needed. Also, the elder himself, as a person, must be active and interested in his living environment.

Keywords: local government, community, elder

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	6
LENTELIŲ SĄRAŠAS	7
PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ŽODYNAS.....	8
ĮVADAS.....	9
1. VIETOS SAVIVALDOS SISTEMOS DALYVIAI IR PRINCIPAI TEORINIŲ IR TEISINIŲ ASPEKTU.....	12
1.1. Seniūnijos vieta savivaldybės institucinėje struktūroje.....	12
1.2. Seniūnijos funkcijos ir įgyvendinami vietos savivaldos principai	18
1.3. Seniūnijų ir gyvenamosios vietovės bendruomenės santykiai	22
2. SENIŪNAIČIO VAIDMUO VIETOS SAVIVALDOS SISTEMOJE	25
2.1. Seniūnaitis vietos savivaldos sistemoje: įstatymų nuostatų kontekstas ir Baltijos šalių patirtys	25
2.2. Seniūnaitis kaip tyrimo objektas	29
2.3. Seniūnaičio vaidmuo agento teorijos kontekste	31
3. SENIŪNAIČIO VAIDMUO ĮGYVENDINANT VIETOS SAVIVALDOS PRINCIPUS: KAIŠIADORIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ATVEJO TYRIMO METODOLOGIJA	37
3.1. Bendroji tyrimo koncepcija	37
3.2 Duomenų surinkimo metodai	39
3.3 Tyrimo organizavimas.....	40
4. SENIŪNAIČIO VAIDMUO ĮGYVENDINANT VIETOS SAVIVALDOS PRINCIPUS KAIŠIADORIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖJE TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ.....	42
4.1 Interviu analizės rezultatai.....	42
4.1.1. Seniūnaičio vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus	42
4.1.2. Seniūnaičių veiklos įgyvendinant vietos savivaldos principus.....	44
4.1.3. Seniūnaičių rinkimų organizavimas ir paskatos dalyvauti	48
4.1.4. Seniūnaitis kaip tarpininkas tarp vietos savivaldos sistemos dalyvių	53
IŠVADOS	57
REKOMENDACIJOS	58
LITERATŪRA.....	59
PRIEDAI.....	62
1 priedas Informuoto asmens sutikimas dalyvauti kokybiniame tyrime (interviu).....	62
2 priedas Tyrimo instrumentas	63
3 priedas Pažymėjimas	64

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1.1.1 pav. Šiuolaikinės savivaldybės požiūriai	13
1.1.2 pav. Vietos savivaldos elementai, sudarantys savivaldybės institucinę struktūrą	14
1.1.3 pav. Savivaldybės subjektų skirstymas Lietuvoje.....	17
1.1.4 pav. Seniūnijos vieta savivaldybės institucinėje struktūroje.....	18
1.2.5 pav. Seniūnijos funkcijų skirstymas.....	19
2.3.6 pav. Agentavimo teorijos dalyviai	32
2.3.7 pav. Agentavimo teorijos bruožai	33
3.1.8 pav. Seniūnaičio vaidmens įgyvendinant vietos savivaldos principus tyrimo etapai.	38

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1.1.1 lentelė Savivakdybės institucinės struktūros elementų bruožai	14
1.2.2 lentelė Vietos savivaldos principai	21
1.3.3 lentelė Bendruomenės samprata.....	22
2.1.4 lentelė Reikalavimai kandidatui į seniūnaičius	25
2.1.5 lentelė Seniūnaičių rinkimų organizavimas	26
2.1.6 lentelė Seniūnaičių teisės ir pareigos bei jų turinys	26
2.1.7 lentelė Vietos savivaldos sistemų lyginimas.....	27
2.2.8 lentelė Atliktų tyrimų apibendrinimas	30
2.3.9 lentelė Seniūnaičio vaidmenys pagal LR Vietos savivaldos įstatymą ir Agentavimo teoriją...	35
3.2.10 lentelė Interviu klausimų teorinis pagrindas	40
4.2.11 lentelė Seniūnaičio vaidmuo	42
4.1.2.12 lentelė Seniūnaičio įgyvendinamos veiklos	45
4.1.2.13 lentelė Problemos, dėl kurių dažniausiai kreipiasi gyventojai	47
4.1.3.14 lentelė Seniūnaičių pasirinkimas dalyvauti rinkimuose.....	49
4.1.3.15 lentelė Informantų žinojimo lygis prieš tampant seniūnaičiu	50
4.1.4.16 lentelė Seniūnaičių bendradarbiavimas su bendruomene, seniūnija ir savivaldybe	53
4.1.5.17 lentelė Veiksniai, kurie paskatintų seniūnaičių aktyvumą	55

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ŽODYNAS

Bendruomenė – tai žmonių grupė, kurią vienija bendri tikslai, vertybės, tarpusavio ryšiai ir tam tikra teritorija ar interesų sritis. Bendruomenės stiprumą lemia jos narių dalyvavimas ir įsipareigojimas bendrai veiklai (Nefas, 2021).

Savivaldybė – Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė turi Lietuvos Respublikos Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso nustatyta tvarka išrinktus savivaldybės tarybą ir savivaldybės merą. Savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo (LR Vietos savivaldos įstatymas ir galiojanti suvestinė redakcija 2024-12-01 - 2024-12-31).

Seniūnas – seniūnijos vadovas, atsakingas už vietos bendruomenės interesų atstovavimą, savivaldybės administracijos funkcijų vykdymą ir bendruomenės narių įtraukimą į sprendimų priėmimą. Seniūnas koordinuoja seniūnijos teritorijoje vykdomas veiklas ir sprendžia vietos problemas bei yra seniūnijos asignavimų valdytojas (LR Vietos savivaldos įstatymas ir galiojanti suvestinė redakcija 2024-12-01 - 2024-12-31).

Seniūnaitis – tai poreikiais ir interesais susijusios žmonių bendruomenės išrinktas ir jai tarnauti ketverius metus įsipareigojęs žmogus, kurios paskirtis yra viską pastebėti ir į viską tinkamai reaguoti (Astrauskas, 2024).

Vietos savivalda – savivaldybės bendruomenės teisė ir galia savarankiškai tvarkyti ir valdyti bendruomenės viešuosius reikalus ar jų dalį (Valackienė, Žalnieriūnienė, 2015).

IVADAS

Temos aktualumas. Šiuolaikinėje visuomenėje itin pabrėžiama bendravimo ir bendradarbiavimo svarba tarp organizacijų ir asmenų. Vietos bendruomenės formuojamos kaip socialinės struktūros, kurių pirmininkai atstovauja bendruomenės narių interesams, gina jų teises ir skatina kolektyvinę veiklą, siekiant bendros naudos visiems nariams. Bendruomeniškumo apraiškas jau galima aptikti XVIII a., kai sparčiai kuriantis atskiroms gyvenvietėms Lietuvoje, svarbų vaidmenį vaidino savivaldžios vietos bendruomenės (Nefas, 2007).

Bendruomeniškumas yra esminis principas, užtikrinantis vietos savivaldos veiksmingumą. Nefas (2007) pabrėžia, kad reali ir sėkminga savivalda yra neatsiejama nuo aktyviai veikiančių vietos bendruomenių, esančių savivaldybės teritorijoje. Kaip teigia Volmert (2008), seniūnijų ir seniūnaitijų funkcijų vykdymas reikalauja nuolatinio bendradarbiavimo tarp vietos valdžios, bendruomenių narių ir kitų suinteresuotų šalių. Toks bendradarbiavimas skatina vietos bendruomenių įtraukimą ir stiprina savivaldos institucijų efektyvumą. Bendruomenėms svarbus bendradarbiavimas, nes norint funkcionuoti, vykdyti įvairias veiklas ir projektus, joms reikalinga parama bei kitokia pagalba iš vietos valdžios – seniūnijos (Astrauskas, 2019). Siekiant skatinti bendruomeniškumą ir bendradarbiavimą tarp valdžios institucijų ir gyventojų, pokyčiai seniūnijas palietė 2008 m. rugsėjo 15 d., kai priimtame Lietuvos Respublikos Vetos savivaldos įstatymo pakeitime atsiranda galimybė seniūnijose steigti seniūnaitijas ir rinkti seniūnaitijos gyventojus atstovaujančius seniūnaičius. Aktyvūs bendruomenės nariai gali būti renkami seniūnaičiais ir taip prisidėti prie vietos savivaldos formavimo ir jos principų įgyvendinimo.

Įgyvendinant vietos savivaldos principus ir norint pasiekti rezultatų, kurie atlieptų gyventojų poreikius, labai svarbus seniūnijos darbuotojų ir seniūnaičių bendras darbas. Seniūnaitis – tarpininkas tarp gyventojų ir valdžios atstovų, kadangi jis aktyvina vietos bendruomenę ir atstovauja kolektyvinius bendruomenės klausimus vietos valdžios institucijose.

Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą (1994), vietos savivalda apibrėžiama kaip savivaldybės bendruomenės savitvarka ir veikla, vykdoma pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytą kompetenciją. Tai suponuoja, kad vietos savivaldos sistemos kūrimo dalyvauti turi teisę ne tik savivaldybės ar seniūnijos institucijos, bet ir bendruomenės bei seniūnaičiai, prisidedantys prie teisingos ir veiksmingos savivaldos įgyvendinimo. Apibrėždama vietos bendruomenės ar seniūnaičio įsitraukimą į dalyvavimą savivaldos plėtros procese, Vidaus reikalų ministerija (2013) išskyrė du įsitraukimo būdus: tiesioginį ir netiesioginį. Tiesioginiams dalyvavimo būdams galima priskirti dalyvavimą vietos gyventojų apklausose bei susirinkimuose, balsavimą rinkimuose, skundų, peticijų ar įvairių prašymų teikimą. Netiesioginės priemonės tokios kaip nuomonių apklausa, skirtos valstybės atstovams sužinoti piliečių nuomonę į tam tikrus klausimus ar viešus gyventojų pasisakymus. Gyventojų dalyvavimas savivaldoje atskleidžia pilietinės visuomenės brandą.

Temos ištirtumas ir tyrimo naujumas. Mokslinėje literatūroje aptinkama mokslinių tyrimų ir mokslininkų darbų, analizuojančių bendruomenės sampratą ir funkcionalumą (Nefas, 2007; Leliūgienė, Sadauskas, 2011), bendruomenės dalyvavimą vietos savivaldoje, jos įtaką priimamiems sprendimams bei bendruomenės reikšmę seniūnijos ir seniūnaitijos kontekste (Stasiukynas, 2014; Astrauskas, 2019). Lietuvos vietos savivaldos sistemą ir jos atskirus elementus nagrinėjo Astrauskas ir Galinienė (2003), apie vietos savivaldos požymius rašė Žilinskas (2000), daug dėmesio vietos savivaldai ir piliečių įsitraukimui skiria teoretikas Astrauskas (2019, 2022, 2024).

Bendradarbiavimo svarba, piliečių ir savivaldos ryšys bei vietos savivaldos reikšmė yra plačiai analizuojami ir užsienio mokslininkų bei teoretikų darbuose (Volmert, 2008; Eshel, Shaked, 2001; Heinelt, Magnier, Cabria, Reynaert, 2018; Panara, Varney, 2013; Teles, Gendźwiłł, Cristina Stănuș, Heinelt, 2020).

Dauguma tyrimų nagrinėja vietos savivaldą kaip procesą, neanalizuojant atskirų vietos savivaldos elementų, tokių kaip savivaldybė, seniūnija ar bendruomenė, tarpusavio bendradarbiavimo aspektų. Pastebima, kad moksliniuose straipsniuose didesnis dėmesys skiriamas bendruomenės ir seniūno bendradarbiavimo aspektams, tačiau mažai analizuojamas seniūnaičio vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus. Nors seniūnaičiai Lietuvoje renkami nuo 2009 metų, mokslinių tyrimų, analizuojančių jų vaidmenį ir funkcijų vykdymą pagal Vietos savivaldos įstatymo nuostatas bei jų praktinį indėlį į vietos savivaldos principų įgyvendinimą, vis dar trūksta pastarųjų metų mokslinėje literatūroje. Išanalizavus Patapo ir Maculevič (2011), Anužienės (2020) ir Verseckienės (2010) atliktus tyrimus apie seniūnaičius, galima daryti išvadas, kad seniūnaičių veikla susiduria su reikšmingais iššūkiais: jų vaidmuo apsiriboja tarpininkavimu ir informacijos perdavimu, tačiau jiems trūksta galios sprendimų priėmimo procesuose, partnerystės su bendruomenėmis ir savivaldybėmis dažnai nepavyksta įgyvendinti dėl iniciatyvos trūkumo; tyrimai taip pat atskleidžia praktinius seniūnaičių funkcijų įgyvendinimo trūkumus.

Kadangi „*seniūnaičio vaidmuo*“ vietos savivaldoje iš seniūnaičių perspektyvos mažai tyrinėtas, šiame darbe bus atliekamas tyrimas, kurio metu bus analizuojamas seniūnaičio vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus. Aktualu atskleisti, kaip seniūnaičiai supranta savo vaidmenį, kokias veiklas įgyvendina ir kaip bendradarbiauja su bendruomene, savivaldybe ir seniūnija. Seniūnaičio veiklą apibrėžia Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas, todėl tyrimo tikslas yra išsiaiškinti, kaip šiame įstatyme aprašyti vietos savivaldos principai bei seniūnaičio teisės ir pareigos įgyvendinami praktiškai ir kokią vaidmenį seniūnaičiai atlieka vietos savivaldoje.

Šiame darbe bus atliekama Kaišiadorių rajono Kaišiadorių miesto, Kaišiadorių apylinkės ir Nemaitonių seniūnijų seniūnaičių veiklos analizė.

Tyrimo objektas – seniūnaičio vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus.

Tyrimo problema – Koks seniūnaičio vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus praktikoje?

Tyrimo tikslas – atlikus teorinių ir teisinių vietos savivaldos aspektų analizę, išanalizavus vietos savivaldos dalyvius ir savivaldybės institucinę struktūrą, atlikti tyrimą nustatant seniūnaičio vaidmenį įgyvendinant vietos savivaldos principus.

Darbo uždaviniai:

1. Teoriškai atskleisti vietos savivaldos sistemos dalyvius;
2. Nustatyti savivaldybės institucinės struktūros sudėtį ir seniūnijos veiklos principus;
3. Identifikuoti seniūno ir seniūnaičio bendradarbiavimo formas ir vaidmenis vietos savivaldoje;
4. Ištirti seniūnaičio vaidmenį įgyvendinant vietos savivaldos principus.

Tyrimo metodai:**Teorinei daliai:**

1. Mokslinės literatūros analizė. Ši analizė naudota analizuojant mokslininkų požiūrį ir kitų šaltinių informaciją apie vietos savivaldos sampratą, savivaldos sistemos dalyvius, dalyvių vaidmenis.
2. Sintezės metodas. Leidžia palyginti skirtingų autorių paaiškinimus, leidžia ieškoti panašumų ir skirtumų.

Empirinei daliai:

1. Kokybinis tyrimo metodas – pusiau struktūrizuotas interviu (interviu atliktas su seniūnaičiais).

Darbo struktūra:

Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, keturios dalys, išvados, rekomendacijos ir priedai. Pirmoje dalyje nagrinėjama mokslinė literatūra apie vietos savivaldos sistemos dalyvius, savivaldybės institucinę struktūrą ir seniūnijos vietą joje. Taip pat, analizuojamas seniūnijos ir seniūno vaidmuo vietos savivaldos sistemoje. Antroje dalyje analizuojamas seniūnaičio vaidmuo ir jo funkcijos pagal įstatymą, aprašomos kitų šalių patirtys, atlikti tyrimai, seniūno ir bendruomenės galimos bendradarbiavimo formos. Trečioje dalyje pateikiama tyrimo metodologija, o ketvirtoje dalyje kokybinio pusiau struktūrizuoto interviu rezultatai, išvados.

1. VIETOS SAVIVALDOS SISTEMOS DALYVIAI IR PRINCIPAI TEORINIU IR TEISINIU ASPEKTU

1.1. Seniūnijos vieta savivaldybės institucinėje struktūroje

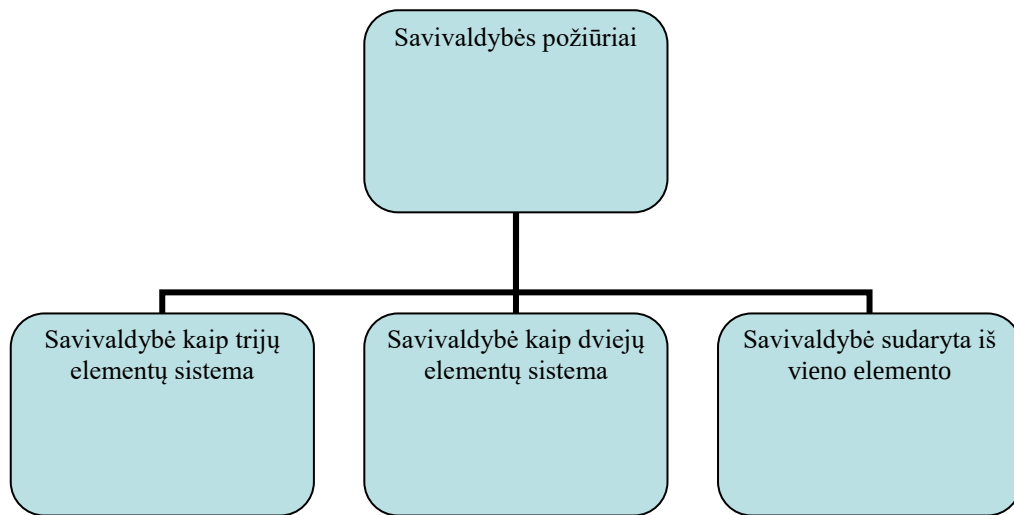
Lietuvos Respublikos Konstitucijos (1992) 10 straipsnyje rašoma, kad valstybės teritorija yra vientisa ir nedalinama į jokių darinius, tačiau valstybės negali valdyti tik valdžios centriniai objektai, kadangi kiekviename šalies regione skiriasi gyvenantys žmonės, poreikiai, planuojami darbai ir veiklos, yra socialinių, kultūrinių ir ekonominių ypatumų. Būtent todėl įsteigta vietos valdžia, kuri koordinuoja kiekvieną regioną. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatyta, kad įstatymo numatytiems valstybės teritorijos administraciniais vienetams yra laiduojama savivaldos teisė. Pasak Astrausko (2024), savivaldos teisė suteikia žmonių grupei galią veikti savarankiškai (nepažeidžiant aukštesnės tvarkos).

Vietos savivaldos institutas grindžiamas teisės aktais, kuriuose apibrėžiama savivaldybių kompetencija, funkcijos bei vietos bendruomenių vaidmuo viešojo administravimo sistemoje. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (1992) aprašoma, kad vietos savivalda yra „<...> įgyvendinama per savivaldybių tarybas ir savivaldybių merus“. Pagrindinis teisės aktas reguliuojantis vietos savivaldą yra Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas (1994) ir galiojanti šio įstatymo redakcija. Šis teisės aktas svarbus tuo, kad nustato savivaldybių veiklos principus ir savivaldybių institucijų struktūrą, jų kompetencijas bei funkcijas. Pagal Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymą (1994), vietos savivalda apibrėžiama kaip „<...> savivaldybės bendruomenės savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją“, Europos vietos savivaldos chartijoje (1985 m.) vietos savivalda apibrėžiama kaip „<...> vietinės valdžios organai įstatymų nustatytoje ribose turi teisę ir gebėjimą tvarkyti ir valdyti pagrindinę viešųjų reikalų dalį, už tai prisiimdamos pilną atsakomybę ir vadovaudamosis vietos gyventojų interesais“. Apibendrinant šiuos tarptautinius ir nacionalinius teisės aktus, galima teigti, kad savivaldybės negalima atsieti nuo vietos savivaldos. Remiantis Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymu (1994), savivaldybė apibrėžiama kaip „Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė turi Lietuvos Respublikos Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso nustatyta tvarka išrinktus savivaldybės tarybą ir savivaldybės merą. Savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo“.

Nepaisant laikui bėgant vykusių pokyčių savivaldybių sąvokoje ir veiklos principuose, šios institucijos išlaikė keletą esminių bendrų bruožų:

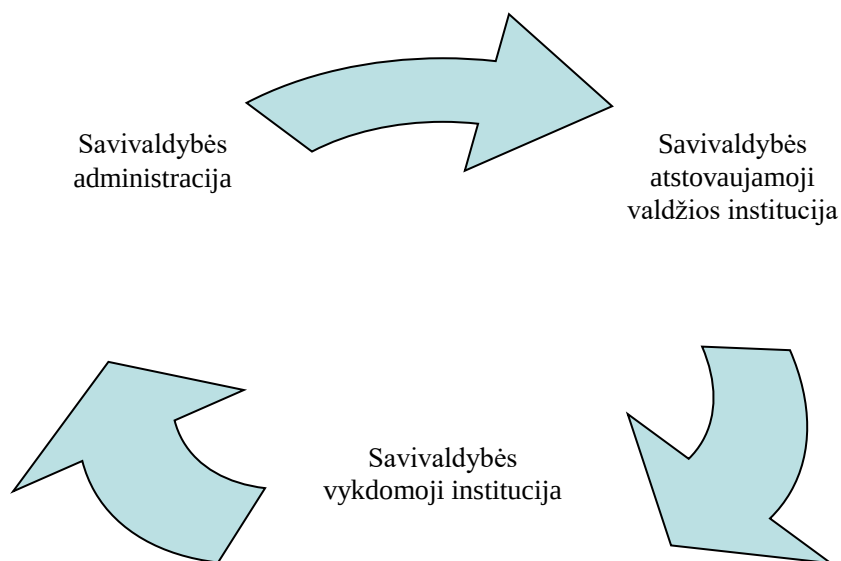
1. savo administracinę teritoriją;
2. tam tikrą savarankiškumą, kuris aprašomas Konstitucijoje;
3. atstovaujamosios valdžios tiesioginius rinkimus;
4. teisės aktų leidybą;
5. finansinį savarankiškumą.

Pasak Astrausko (2019) savivaldybė gali būti apibūdinama trimis požūriais – plačiausiu, platesniu ir siauresniu.

1.1.1 pav. Šiuolaikinės savivaldybės požiūriai
Šaltinis: parengta darbo autorės pagal Astrauską, 2019

Siauruoju požiūriu savivaldybėje veiklą vykdo vietinės valdžios institucijos ir įstaigos. Savivaldybės ir valstybinės institucijos atlieka viešųjų paslaugų teikimo funkciją, siekdamos užtikrinti visuomenės poreikių tenkinimą ir viešojo intereso įgyvendinimą. Platesniu požiūriu savivaldybė yra kaip dviejų elementų sistema – ją sudaro gyventojai (bendruomenė) ir vietos valdžios subjektai. Vadovaujantis šiuo požiūriu, ne tik atliekama viešųjų paslaugų teikimo funkcija, bet ir vystosi komunikacija tarp šių elementų, atsiranda tam tikras socialinis junginys, kuris siekia bendro tikslo. Plačiausiu požiūriu savivaldybę sudaro teritorija, gyventojai ir vietos valdžios subjektai. Šiuo požiūriu savivaldybė tampa valstybės teritorijos administraciniu vienetu. Visi trys požiūriai negali veikti be vieno iš elementų – savivaldybės institucijų ir įstaigų. Savivaldybės institucinę struktūrą sudaro vietos savivaldos elementai, kurie įgyvendina politinę valdžią ir viešojo administravimo funkcijas.

1.1.2 pav. Vietos savivaldos elementai, sudarantys savivaldybės institucinę struktūrą

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Astrauską, 2004

Mokslininkai (Astrauskas, 2004; Lackowska, Szmigiel-Rawska, Teles, 2021) išskiria pagrindinius elementus, kurie sudaro savivaldybės institucinę struktūrą – tai savivaldybės atstovaujamoji bei vykdomoji institucijos bei savivaldybės administracija. Savivaldybės institutinė struktūra yra daugiapakopė sistema, kurioje kiekvienas elementas atlieka specifinę funkciją. Visi savivaldybės institucinės struktūros vidiniai elementai glaudžiai susiję tarpusavyje ir savo funkcijas atlieka taip, kad bendras darbas būtų efektyvus. Svarbu pasirinkti tokį savivaldybės institucinės struktūros modelį, kuris įgalintų visus vietos savivaldos elementus.

1.1.1 lentelė

Savivaldybės institucinės struktūros elementų bruožai

Savivaldybės atstovaujamoji valdžios institucija	Savivaldybės vykdomoji valdžios institucija	Savivaldybės administracija
Savivaldybės taryba	Meras	Savivaldybės darbuotojai
Renkama tiesioginiuose rinkimuose 4 metams	Renkamas tiesioginiuose rinkimuose 4 metams	Atsakinga už sprendimų įgyvendinimą ir savivaldybės funkcijų vykdymą
Turi savivaldybės valdžios ir viešojo administravimo įgaliojimus	Turi savivaldybės valdžios ir viešojo administravimo įgaliojimus	Administracijai vadovauja administracijos direktorius
Taryba atsakinga už savivaldybės biudžeto tvirtinimą, strateginių planų rengimą, vietos teisės aktų priėmimą ir administracinės veiklos priežiūrą	Atsakingas už Vyriausybės nutarimų ir savivaldybės tarybos sprendimų tiesioginį įgyvendinimą	Administraciją sudaro ne tik savivaldybės struktūriniai padaliniai, bet ir savivaldybės administracijos filialai - seniūnijos
Išrinkti savivaldybės tarybos nariai – bendruomenės atstovai	Atstovauja savivaldybę šalies mastu ir tarptautiniuose santykiuose	Administracija rūpinasi viešosiomis paslaugomis (pvz., infrastruktūra, socialine parama, švietimu) ir teisės aktų įgyvendinimu vietos lygmeniu

Šaltinis: sudaryta autorės pagal LR Vietos savivaldos įstatymą, suvestinė redakcija 2024-12-01-2024-12-31

Egzistuoja ne vienas, o daug institucinių struktūrų modelių, keli jų bus aptariami šiame skyriuje. Instituciniai struktūrų modeliai apibūdina organizacijos dalyvius, jų ryšius tarpusavyje ir santykį su aplinka. Galima pastebėti, kad savivaldybių, kurios veikia tame pačiame visuomenės lygyje, tai yra veikia tame pačiame regione, institucinės struktūros yra panašios, kadangi jos remiasi savivaldybės institucinės struktūros principiniu modeliu, kurį paprastai reglamentuoja įstatymas (Astrauskas, 2004). Nacionaliniu lygmeniu išleistu įstatymu nusakoma dvi pagrindinės sąlygos kurios reikalingos nustatant savivaldybės institucinę struktūrą: 1) ko privalu laikytis savivaldybėms, kuriant institucinę struktūrą (bendra tvarka); 2) kas paliekama savivaldybių pačių nuožiūrai kuriant institucinę struktūrą (galimybė kurti kažką individualaus, atskiro).

Institucinės struktūros modeliai sudaromi vadovaujantis tam tikrais principais ir reikalavimais. Kiekvienas modelis pasižymi būtent jam būdingais skiriamaisiais bruožais. Mokslininkų (Astrauskas, 2004; Žilinskas, 2009; Lazdynas, 2005) darbuose aprašomos įvairūs savivaldybių struktūrų modeliai. Astrauskas (2019) išskiria 6 klasikinius savivaldybės institucinės struktūros modelius:

1. Savivaldybės institucinės struktūros modelis, kuriame nėra vykdomosios institucijos. Valdymas priklauso atstovaujamai institucijai – Savivaldybės tarybai. Taryba turi įgaliojimus skirti Administracijos direktorių ir administracijos darbuotojus.
2. Savivaldybės tarybos ir tiesiogiai renkamo mero modelis. Modelyje atsiranda kitas vietos savivaldos elementas – vykdomoji institucija – Meras.
3. Savivaldybės tarybos ir tarybos skiriamo administratoriaus modelis. Šį modelį galima suprasti taip, kad taryba skiria merą, kuris tampa vykdomąja institucija ir administracijos vadovu.
4. Savivaldybės tarybos ir tarybos renkamo burmistro modelis. Taryba posėdyje išrenka burmistą ir jo pavaduotojus bei sudaro savivaldybės administraciją. Administracija kuri tik vykdo tarybos sprendimus, o burmistras yra administracijos vadovas.
5. Savivaldybės tarybos ir kolegialios vykdomosios institucijos modelis. Šiame modelyje galimi du variantai: kai institucijos sudarytos tik būtinai iš tarybos narių arba būtinai ne iš tarybos narių.
6. Savivaldybės tarybos ir dviejų – vienasmenės ir kolegialios – vykdomųjų institucijų, sudarytų arba tik iš tarybos narių, arba tik ne iš tarybos narių, modelis. Kai vykdomosios institucijos yra sudarytos iš tarybos narių, tai meras gali būti vienasmenė vykdomoji institucija, valdybos, administracijos vadovas, bei tarybos pirmininkas. Tuo tarpu, jei ne iš tarybos narių, meras užima tik tris funkcinės vietas, o tarybai pirmininkauja tarybos išrinktas tarybos pirmininkas.

Back (2006) išskyrė šiuos pagrindinius savivaldybės institucinės struktūros modelius:

1. Pusiau parlamentinis – tai modelis, kuris apjungia tiek Savivaldybės tarybą, tiek Merą suteikiant tam tikrą pusiausvyrą valdžioje. Ši struktūra yra hibridinis modelis, kai politinė valdžia (meras ir taryba) ir administracinė valdžia (administracijos direktorius) dalijasi atsakomybėmis, tačiau aiškiai apibrėžta, kaip jie veikia kartu, o vykdomoji institucija yra renkama ir atskaitinga tarybai.
2. Parlamentinis – savivaldybės taryba išrenka administracijos darbuotojus (vykdomąją instituciją), remiantis daugumos principu, kurie yra pavaldūs tarybai. Valdžios vykdymo įgaliojimus turi tik savivaldybės taryba. Vykdomoji valdžia gali būti deleguojama merui arba administracijos vadovui, kuris dažnai renkamas iš tarybos narių arba yra tiesiogiai atsakingas tarybai.

3. Prezidentinis – modelis, kuriame savivaldybės vadovas (meras) turi didelę nepriklausomą vykdomąją galią, kaip tai būdinga prezidentinėje sistemoje. Toks modelis dažniausiai kuria stipraus mero įvaizdį, kuris turi administracinius įgaliojimus, tiesiogiai renkamas piliečių ir veikia savarankiškai nuo savivaldybės tarybos.

4. Pusiau prezidentinė – meras yra vienasmenė vykdomoji institucija, skiriama tarybos. Savivaldybės valdymo galia priklauso merui, bet įstatymų leidžiamoji teisė ir kontrolės funkcija priklauso savivaldybės tarybai. Taryba yra renkama bendruomenės, pagal daugumos principą, o meras gali būti renkamas bendruomenės arba tarybos.

Mouritzen ir Svava (2002) siūlo 4 institucinės struktūros modelius:

1. Stipraus mero modelis – šiame modelyje pabrėžiama aiški lyderystė, nes meras renkamas tiesiogiai visų gyventojų. Meras – vykdomoji institucija, tarybos pirmininkas ir administracijos vadovas.

2. Komitetinis modelis - savivaldybėje yra politinis lyderis, bet vykdomosios galios yra padalintos tarp politinio lyderio ir komitetų. Komitetų narius renka savivaldybės taryba.

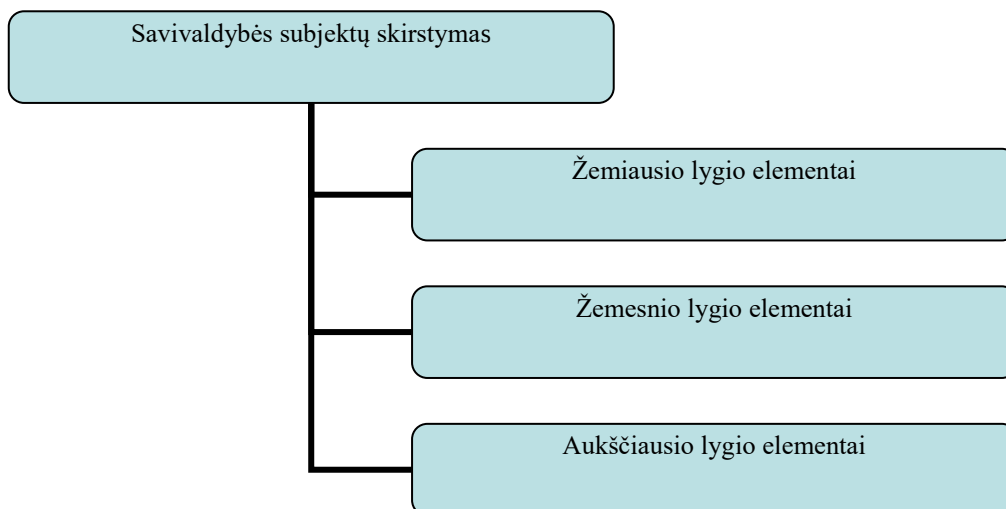
3. Kolektyvinis modelis - šiam modeliui būdingas atstovaujamųjų bei vykdomųjų funkcijų derinimas, kadangi sprendimus priima viena kolegiali institucija- savivaldybės taryba.

4. Tarybos-administratoriaus modelis - visos vykdomosios funkcijos priklauso profesionaliam administratoriui- miesto valdytojui- kuris yra samdomas savivaldybių tarybos ir nėra politinė figūra. Valdytojas yra vykdomoji institucija ir savivaldybės administracijos vadovas, kuris už savivaldybės administracijos veiklą tiesiogiai atsakingas ir atskaitingas savivaldybės tarybai ir gyventojams.

Išnagrinėjus vietos savivaldos institucinės struktūros modelius, galima teigti, kad daugelyje sistemų išlieka trijų pagrindinių savivaldos elementų dominavimas: atstovaujamosios valdžios, vykdomosios valdžios ir administracijos. Šie elementai užtikrina savivaldybės valdymo sistemos funkcionavimą, atstovavimą gyventojų interesams ir sprendimų įgyvendinimą.

Tačiau efektyviam vietos savivaldos veikimui svarbų vaidmenį atlieka ir smulkesnės administracinės struktūros dalys, kurios padeda koordinuoti veiklas regioniniu ir vietos lygmeniu. Tarp jų ypač išskirtinos: savivaldybės administracijos direktorius – atsakingas už priimtų sprendimų įgyvendinimą bei administracijos darbą bei seniūnijos, kurios organizuoja viešųjų paslaugų teikimą gyventojams ir seniūnaitijos, kurios palaiko tiesioginį ryšį su vietos bendruomenėmis.

Pasak Astrausko (2024) šiuo metu Lietuvoje savivaldybės subjektai priklausomai, kokia yra jų veiklos zona ir jų priimtų bei vykdomų sprendimų galiojimo ribos, gali būti skirstomi į 3 elementus. Aukštesnio lygio elementus sudaro savivaldybės taryba, komitetai, meras, savivaldybės administracija ir jos vadovas. Šie elementai vykdo veiklą ir priima sprendimus visoje savivaldybės teritorijoje. Žemesnio lygio elementai veikia seniūnijos teritorijoje ir tai gali būti: seniūnija, seniūnas, seniūnaičių ar seniūnaičių išplėstinė sueiga. Žemiausio lygio elementai tai elementai, kurie yra ir vykdo veiklą tam tikroje seniūnijos teritorijoje ir sudaro mažąją vietos savivaldą. Pavyzdžiui, seniūnaitis ar bendruomenė.

1.1.3 pav. Savivaldybės subjektų skirstymas Lietuvoje

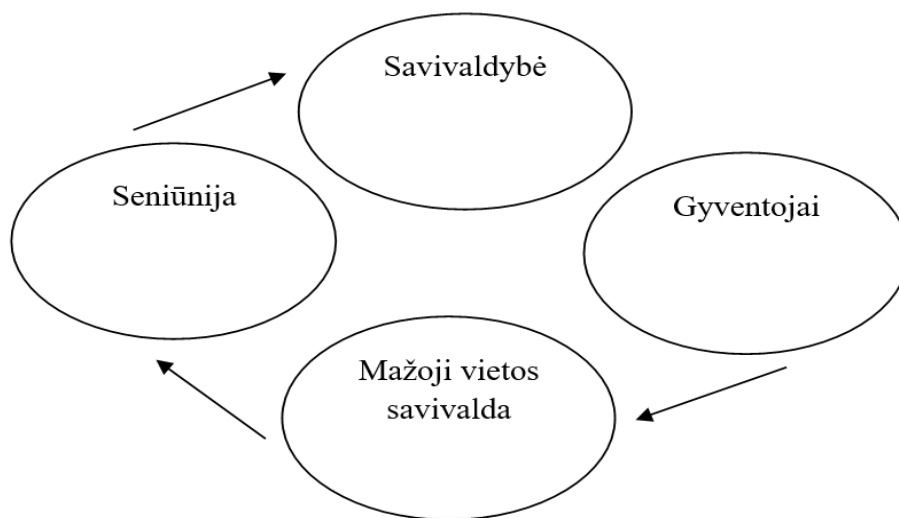
Šaltinis: sudaryta autorės pagal A. Astrauską, 2024.

Taigi siekiant užtikrinti savivaldybės institucinės struktūros veiklos efektyvumą, būtina ne tik stiprinti pagrindinius savivaldos elementus, bet ir suderintai integruoti smulkesnius administracijos struktūros vienetus. Visi struktūriniai elementai integruojami į savivaldybės institucinę struktūrą, siekiant užtikrinti efektyvų sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesą bei maksimaliai atliepti vietos bendruomenių socialinius, ekonominius ir kultūrinius poreikius.

Žemesnio lygio elementas - seniūnija užima reikšmingą vietą savivaldybės institucinėje sistemoje veikdama kaip savivaldybės filialas. Seniūnijos – smulčiausias dabartinis administracinis-teritorinis vienetas Lietuvoje, įvestas pagal 1994 m. liepos 7 d. LR Vietos savivaldos įstatymą. Jos yra arčiausiai vietos gyventojų esanti vietos savivalda, todėl užima svarbią vietą įgyvendinant savivaldybės funkcijas, susijusias su bendruomenių interesų įgyvendinimu (Kosmačaitė, 2022). Labai svarbu, kad seniūnijos dydis būtų optimalus, nes, pasak Astrausko (2019), kuo didesnė seniūnijos aptarnaujama teritorija, tuo yra sunkiau gyventojams tiesiogiai ir asmeniškai įsitraukti į tos vietos bendruomenės reikalų tvarkymą. Ji atlieka funkcijas, susijusias su vietos savivaldos organizavimu ir paslaugų teikimu gyventojams. Kaip teigia Marcinkevičiūtė ir Petrauskienė (2007), seniūnijos, kaip vietos savivaldos išraiška, yra pavaldžios ir priklausomos nuo savivaldybės. Tą parodo ir LR Vietos savivaldos įstatymas (1994), kuriame seniūnija apibūdinama kaip biudžetinė įstaiga, kurią steigia savivaldybės taryba, seniūnijos finansinius asignavimus kontroliuoja ir skiria savivaldybė, o seniūnas atskaitingas savo vadovui – administracijos direktoriui. Toks institucinės priklausomybės modelis užtikrina seniūnijos funkcijų vykdymo tęstinumą bei suderinamumą su savivaldybės strateginiais tikslais, tačiau tuo pat metu riboja seniūnijos autonomiškumą, pabrėžiant jos kaip savivaldybės administracijos dalies vaidmenį. Globalios visuomenės hierarchiją pagal Baležentį (2008) sudaro mega, meta, makro, mezo ir mikro lygmenys. Seniūniją autorius priskiria tarpiniam lygmeniui tarp valstybės (makro) ir individo (mikro), t. y. mezolygmeniui.

Teritoriniai administraciniai vienetai, tarp jų ir seniūnijos, buvo kuriami tam, jog vietos valdžia priartėtų prie žmonių (Johansson, Kurikka, Linkola, Nefas, Vaičiūnienė, 2002) Seniūnijos aptarnaujama teritorija yra gerokai mažesnė nei visos valstybės ar savivaldybės, todėl seniūnijose paprasčiau ir lengviau įsigilinti į egzistuojančias problemas, vietos gyventojų poreikius, didinti

gyventojų įsitraukimą į sprendžiamus gyvenamos teritorijos klausimus (Irvin, Stansbury, 2004). Be to, seniūnija veikia tam tikroje savivaldybės teritorijos dalyje, nutolusioje nuo savivaldybės, todėl ji yra svarbus bendradarbiavimo tarp vietos gyventojų ir valdžios centras.

1.1.4 pav. Seniūnijos vieta savivaldybės institucinėje struktūroje

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Urmoną ir Novikovą, 2011 ir Astrauską, 2024

Seniūnija, nors ir nesavarankiška institucija, atlieka svarbų vaidmenį vietos savivaldoje, vykdydama funkcijas, susijusias su teritorijos infrastruktūros priežiūra ir gerinimu. Jos veikla yra finansuojama iš savivaldybės biudžeto ir reglamentuojama administracijos direktoriaus nuostatų (Urmonas, Novikovas, 2011), bet seniūnijai suteikiama galimybė savarankiškai naudoti jai skirtas lėšas vietos poreikiams ir problemoms spręsti.

Seniūnijos vaidmuo savivaldybės institucinėje struktūroje yra esminis, nes ji veikia kaip tarpininkė tarp savivaldybės institucijų ir vietos gyventojų, užtikrindama teritorijos interesų atstovavimą ir problemų sprendimą. Seniūnija koordinuoja bendruomenės atstovų, tokių kaip seniūnaičiai ar bendruomenių pirmininkai, veiklą, perduodant vietos gyventojų poreikius savivaldybei ir siekiant jų įgyvendinimo bendradarbiaujant su kitais valdymo lygmenimis.

1.2. Seniūnijos funkcijos ir įgyvendinami vietos savivaldos principai

Pagrindiniai teisės aktai reglamentuojantys seniūnijos veiklą yra LR Konstitucija, LR Vietos savivaldos įstatymas, Vyriausybės nutarimai, savivaldybės tarybos sprendimai, administracijos direktoriaus įsakymai, mero potvarkiai, seniūnijos veiklos nuostatai ir kiti teisės aktai.

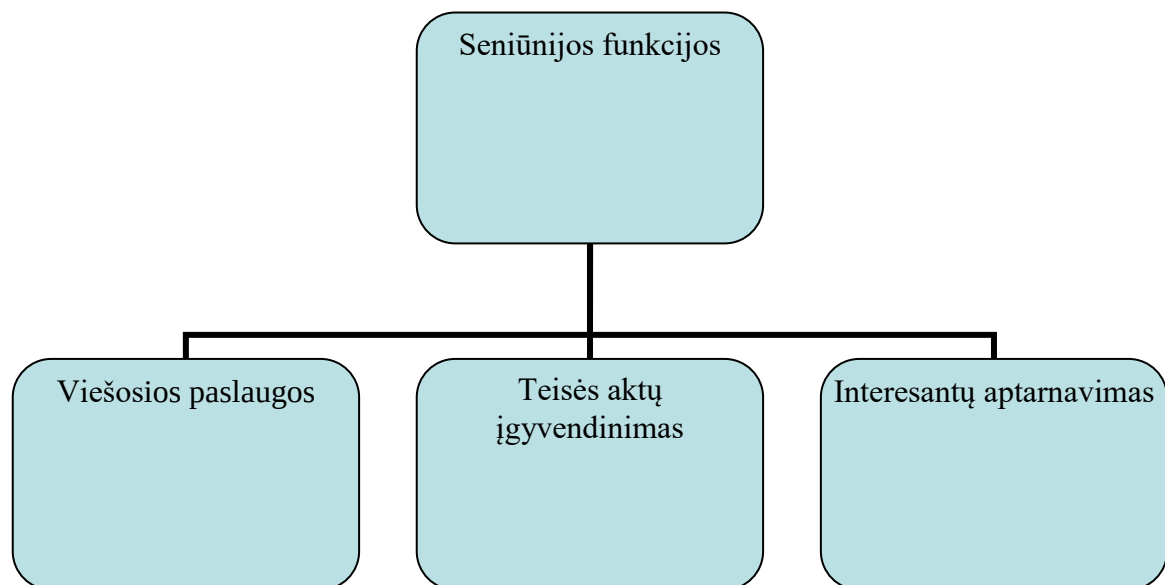
Seniūnijai vadovauja seniūnas, kuris atlieka svarbų vaidmenį organizacijos valdyme. Seniūnas turėtų būti lyderis, kuris ne tik motyvuoja, bet ir siekia įveikti iššūkius. Lyderiaudamas seniūnas turi padėti organizacijos darbuotojams įveikti pačius sudėtingiausius iššūkius ir skatinti juos veikti bendram tikslui (Atkočiūtė, Siudikienė, Girmienė, 2019). Duobaitė (2010, p. 20) apie seniūną rašo: <...> vienas iš pagrindinių pokyčių valdymo veikėjų. Jo funkcijos iš vienos pusės yra apibrėžtos įstatymais, iš kitos – seniūnas yra vietos bendruomenės lyderis, pokyčių iniciatorius. Jo vaidmuo atitinka tarpininko vaidmenį tarp vietos bendruomenės ir valstybės tarnautojų“. Asmuo, dirbantis seniūno pareigose, turi turėti didelį žinių bagažą ir išmanyti teisės aktus, tik tokiu atveju seniūnija dirbs kokybiškai ir atliks priskirtas funkcijas. Kaip teigia Juknevičienė (2007, p. 126), viešojo

administravimo organizacijoje dirbantys asmenys „<...> turi vykdyti jų kompetencijai priskirtas užduotis bei remtis jiems deleguota teise priimti sprendimus, siekti kuo geresnių veiklos rezultatų, kad jie būtų laikomi tinkamais užimti valstybės tarnautojo poziciją, galėtų remtis visuomenės jam reiškiamu pasitikėjimu. Kitu atveju individas tampa nereikalingu organizacijos nariu, nepakankamai atstovaujančiu visuomenės interesams tvarkant viešuosius reikalus ir gali būti reikalaujama jo atsakomybės už veiklos rezultatus arba iš viso atsisakoma jo kaip valstybės tarnautojo paslaugų“.

Pagrindinės seniūnijos funkcijos yra tiesiogiai susijusios su gyventojų kasdienių poreikių tenkinimu ir interesų sprendimu. Seniūnijos steigimo ir veiklos tikslas – teikti viešąsias paslaugas gyventojams ir užtikrinti vietos savivaldos principų įgyvendinimą jos administruojamoje teritorijoje. Tai rodo, kad seniūnijos veikla orientuota į viešųjų paslaugų kokybę ir jų prieinamumą vietos gyventojams.

Seniūnijos veiklos valdymo modelis ir struktūros elementai yra tiesiogiai susiję su viešųjų paslaugų teikimo efektyvumu ir orientuoti į gyventojų interesų atliepimą. Vidrevičienės ir Žukovskio (2010) nuomone, pagrindiniai seniūnijų uždaviniai yra stiprinti bendruomenės tarpusavio ryšius, motyvuoti gyventojus aktyviai įsitraukti į vietos savivaldos procesus bei siekti, kad būtų užtikrinta jų socialinė ir ekonominė gerovė. Tai pabrėžia, kad seniūnija ne tik organizuoja paslaugų teikimą, bet ir aktyviai dalyvauja formuojant bendruomenės tapatybę, skatinant gyventojų įsitraukimą į sprendimų priėmimo procesus ir prisidedant prie jų socialinės gerovės gerinimo.

Seniūnijos funkcijos yra aiškiai apibrėžtos Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos (1994) įstatymo 37 straipsnyje. Atsižvelgiant į šio straipsnio nuostatas, galima teigti, kad seniūnijos pagrindinės funkcijos apima įvairias administracines, socialines ir viešąsias paslaugas, skirtas gyventojų kasdieniams poreikiams patenkinti.

1.2.5 pav. Seniūnijos funkcijų skirstymas.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal LR Vietos savivaldos įstatymą, suvestinė redakcija 2024-12-01-2024-12-

Pirmiausia, seniūnija atsakinga už gyventojų gyvenamosios vietos deklaravimą, taip pat už gyventojų skundų ir prašymų priėmimą ir jų nagrinėjimą. Be to, seniūnija užsiima žemės ūkio klausimais, tokiais kaip pasėlių deklaravimas ir pavojingų gyvūnų sukeltų žalų registravimas. Antra, seniūnija atlieka svarbų vaidmenį teikiant viešąsias paslaugas bei sprendžiant vietos

gyventojų socialines problemas, tokias kaip socialinės paramos teikimas, prašymų priėmimas dėl įvairių išmokų ir pašalpų, užimtumo programų ir viešųjų darbų organizavimas. Seniūnija taip pat dalyvauja organizuojant gyventojų apklausas, prisideda prie savivaldybės ir valstybės lygmens rinkimų organizavimo, užtikrina civilinės saugos priemones, taip pat dalyvauja vietos veiklos grupių programų rengime ir įgyvendinime bei prisideda prie vietos plėtros strategijų kūrimo. Seniūnija yra atsakinga už informacinės visuomenės plėtros programų kūrimą ir įgyvendinimą bei bendradarbiavimą su vietos bendruomenėmis, aktyviai įsitraukdama į įvairius renginius ir atstovaudama gyventojų interesus savivaldybės lygmeniu.

Be šių funkcijų, seniūnija taip pat įgyvendina Vyriausybės nutarimus, Mero potvarkius, Administracijos direktoriaus įsakymus ir kitus teisės aktus, užtikrindama vietos savivaldos principų ir teisinių normų laikymąsi bei jų įgyvendinimą praktikoje.

Seniūnija kartu su kitais vietos savivaldos elementais sudaro vietos savivaldos visumą, kuriai būdingi tokie požymiai (Kosmačaitė, 2022):

1. Piliečių teisė dalyvauti tvarkant viešuosius reikalus;
2. Konstitucijos ir kitų teisės aktų laikymasis;
3. Gebėjimas spręsti tam tikroje teritorijoje gyvenančių piliečių problemas;
4. Atsakomybės prisiėmimas už savo veiklos padarinius ir teisinės garantijos ginti savo pažeistus interesus.

Šie vietos savivaldos požymiai yra integruoti į seniūnijos funkcijas ir užima svarbią vietą seniūnijos veikloje, taip užtikrinant gyventojų dalyvavimą bei atsakomybę už vietos sprendimų priėmimo procesus. Atsakomybė už vietos sprendimų priėmimo procesus apima tiek administracinį, tiek teisinį aspektą, garantuojant, kad savivaldos institucijos laikytųsi įstatymų ir būtų atsakingos už savo priimtus sprendimus, kurie tiesiogiai veikia vietos bendruomenės gerovę.

Siekiant geriau suprasti seniūnijos funkcijų svarbą ir jų vaidmenį užtikrinant vietos gyventojų atsakomybę bei dalyvavimą, būtina atsižvelgti į vietos savivaldos veikimą reglamentuojančius principus, kurie apibrėžia šios sistemos organizavimo ir funkcionavimo pagrindus. Kaip teigia Žilinskas (2010), vietos savivaldos principai – tai pagrindas, taisyklės, šaltiniai, kurie apibūdina vietos savivaldos kaip vienos viešosios valdžios sistemos, organizavimą ir funkcionavimą. Vietos savivaldos principai gali būti konstituciniai ir specialieji. Konstituciniai principai paremti LR Konstitucija ir kitais teisės aktais, o specialieji tai administracinės teisės principai, kurie numatyti LR Vietos savivaldos įstatyme ir apibūdina vietos savivaldos instituto organizavimo ir veiklos pagrindus.

Vietos savivaldos principai

Principas	Principo turinys
Atstovaujamosios demokratijos	Piliečiai priima politinius sprendimus netiesiogiai, per jų išrinktus atstovus. Gyventojai deleguoja savo interesų atstovavimą į valdžios institucijas, kurios priima sprendimus jų vardu.
Savivaldybių savarankiškumo ir veiklos laisvės pagal Konstitucijoje ir įstatymuose apibrėžtą kompetenciją	Savivaldybės turi teisę savarankiškai tvarkyti savo reikalus, tačiau ši veikla yra reglamentuojama ir ribojama nacionalinės teisės normų
Savivaldybės mero atskaitingumo savivaldybės tarybai	Meras, kaip savivaldybės vadovas, privalo atsiskaityti savivaldybės tarybai už savo veiklą ir priimtus sprendimus. Tai užtikrina demokratinę kontrolę bei pusiausvyrą tarp vykdomosios ir atstovaujamosios valdžios savivaldybės lygmeniu
Atsakomybės savivaldybės bendruomenei	Meras ir savivaldybės tarybos nariai už savo veiklą atskaitingi savivaldybės bendruomenei
Teisėtumo	Savivaldybės įstaigų veikla grindžiama Konstitucija ir kitais teisės aktais
Savivaldybių ir valstybės interesų derinimo	Savivaldybės institucijos turi bendradarbiauti su valstybinėmis institucijomis ir bendrai derinti interesus gyventojų poreikiams tenkinti
Savivaldybės bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimo	Savivaldybės institucijų priimti sprendimai negali pažeisti įstatymų garantuotų atskirų gyventojų teisių
Savivaldybės gyventojų dalyvavimo tvarkant savivaldybės reikalus	Savivaldybė informuoja vietos gyventojus apie savo veiklą, sprendimų projektus, priimtus sprendimus ir sudaro sąlygas vietos gyventojams tiesiogiai dalyvauti priimant savivaldybės sprendimus
Veiklos viešumo ir skaidrumo	Visa informacija apie savivaldybės institucijų veiklą yra vieša ir prieinama kiekvienam. Kiekvienas gyventojas gali susipažinti su finansinėmis ataskaitomis
Plėtros ir veiklos planingumo;	Savivaldybė savo veiklą vykdo pagal teritorijų, strateginio ir finansinio planavimo dokumentus, į kurių rengimą, svarstymą ir įgyvendinimo priežiūrą įtraukiami ir savivaldybės gyventojai
Reagavimo į savivaldybės gyventojų nuomonę	Savivaldybės institucijos įstatymų nustatyta tvarka pagal kompetenciją privalo atsakyti savivaldybės gyventojams ar jų atstovams į jų pateiktus pasiūlymus
Žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo ir gerbimo	Savivaldybės institucijų priimami sprendimai turi nepažeisti žmogaus orumo, jo teisių ir laisvių, lygių galimybių
Subsidiarumo	Savivaldybės sprendimai priimami ir įgyvendinami tuo lygmeniu, kuriuo jie yra efektyviausi

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal LR Vietos savivaldos įstatymą, suvestinė redakcija 2024-12-01-2024-12-31

Seniūnija ir vietos savivalda yra neatsiejama viena nuo kitos. Seniūnijos funkcijos glaudžiai susiję su vietos savivaldos principų įgyvendinimu. Per seniūniją vietos bendruomenės įgalinamos dalyvauti vietos savivaldos gyvenime, atstovauti savo nuomonę savivaldybės reikaluose, sprendžiant tai bendruomenei aktualius klausimus. Kaip teigia Smalskys (2010), Valackienė ir Žalnieriūnienė (2015), vietos savivalda apibrėžiama kaip teisė ir galimybė tvarkytis savarankiškai valstybės teritorijos administraciniais vienetams, t. y. savivaldybėms, o seniūnija – viena iš savivaldybės institucinės struktūros dalių, todėl vietos savivaldos principai atsispindi seniūnijų funkcijose ir veiklos nuostatuose. Seniūnijų tikslas yra „<...> plėtoti vietos savivaldą kaip demokratinės valstybės raidos pagrindą joms priskirtose teritorijose bei įgyvendinti joms pavestas viešojo administravimo funkcijas“ (Žukovskis, Urmonienė, Jodenytė, 2013, p. 86).

Apibendrinant galima teigti, kad seniūnija ir vietos savivalda sudaro glaudų tarpusavio ryšį, kuriame seniūnijos veikla tampa vienu iš pagrindinių įrankių vietos savivaldos principams įgyvendinti. Seniūnijos ne tik įgalina bendruomenės dalyvauti sprendimų priėmimo ir atstovauti savo interesus, bet ir vykdo svarbias viešojo administravimo funkcijas. Tai užtikrina vietos

savivaldos kaip demokratinės valstybės pagrindo plėtrą, sustiprindama gyventojų atsakomybę ir įsitraukimą į vietos valdymo procesus.

1.3. Seniūnijų ir gyvenamosios vietovės bendruomenės santykiai

Kaip buvo aptarta ankstesniuose skyriuose, seniūnija ir gyventojai sudaro dvi tarpusavyje glaudžiai susijusias sistemas. Seniūnija veikia kaip tarpinė grandis tarp administracinės teritorijos gyventojų ir savivaldybės, užtikrinanti bendruomenės interesų atstovavimą. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas reglamentuoja seniūnijos funkcijas, susijusias su gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovavimu, todėl seniūnijos ir bendruomenės santykiai tampa esminiu vietos savivaldos veiklos aspektu. Šių santykių pagrindu vykdomas bendradarbiavimas prisideda prie vietos bendruomenės funkcionavimo. Seniūnijos veikla ne tik skatina bendruomenės narių dalyvavimą vietos savivaldoje, bet ir suteikia jiems galimybę užmegzti dialogą su savivaldybe, taip stiprinant demokratinio valdymo pagrindus.

Nefas (2007) teigia, kad vietos bendruomenė laikoma efektyvia visuomenės dalimi tada jei ji yra funkcionali, o jos funkcionalumą lemia bendruomenės narių santykiai ir bendro tikslo siekimas. Leliūgienė, Sadauskas (2011) bendruomenę apibūdina kaip vienetą, kuris paremtas žmonių santykiais, nulemtais socialinių, funkcinių ir kultūrinių aplinkybių. Taigi, apibendrinant galima daryti išvadą, kad bendruomenę jungia:

1. vienas bendras tikslas;
2. iniciatyvos;
3. interesai;
4. bendradarbiavimas.

Analizuojant įvairius mokslinius šaltinius, galima aptikti skirtingas „bendruomenės“ sampratas ir išskiriamas jos bruožus (1.3.3 lentelė).

1.3.3 lentelė

Bendruomenės samprata

Bendruomenės samprata / Autorius	Bruožai
„bendruomenė – bet koks gyvenančių, veikiančių ir bendrus interesus turinčių žmonių ratas“ Suresh (2013)	Bendri interesai
„bendruomenės samprata – tai sąveika tarp žmonių tam tikroje geografinėje vietovėje, kuri pasižymi artimesniais santykiais nei įprasti, nes juos jungia bendri tikslai, vertybės, gyvenimo stilius, sąlygojantys išipareigojimo bei atsakomybės jausmą“ Bruhn (2011)	Geografinė vietovė Artimi santykiai Bendri tikslai Atsakomybės jausmas
„bendruomenė gali būti suprantama ir kaip vertybių sistema, siejama solidarumo, bendruomeniškumo ir pasitikėjimo. Taip pat kaip tam tikras kintamųjų rinkinys, iš kurių vienas yra geografiškai nulemtas – teritorija“ Vorevičienė (2018)	Vertybių sistema Siejama solidarumo, bendruomeniškumo ir pasitikėjimo Konkreiti geografinė teritorija
„žmonės bendrinančių reikalų menė, kuriuos bendrina veiklos sritis, siekiai, teritorija, vertybinės nuostatos, problemos ir pan., kurios kokybę apsprendžia bendruomeniškumas“ Pilipavičius (2012)	Bendros veiklos sritys Bendri siekiai Bendra teritorija Vienodos vertybinės nuostatos Bendros problemos

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Lentelėje išskirti bendruomenės bruožai atsispindi ir seniūnijos bei gyvenamosios vietovės bendruomenės santykiuose. Seniūnija gali palaikyti ir prisidėti prie bendruomenės tikslo, skatinti iniciatyvas, ginti bendruomenės interesus ir bendradarbiauti su bendruomenėmis. O vietos bendruomenės turėdamos tikslus ar išsikėlusios iniciatyvas visada gali bendradarbiauti su seniūnijomis dėl šių tikslų įgyvendinimo. Bendruomenės dalyvavimas seniūnijos veikloje yra abipusiai naudingas, nes ne visada seniūnas priima tinkamus sprendimus, o tai sukelia vietos gyventojų nepasitenkinimą. Šių dviejų grandžių bendradarbiavimas padeda tinkamai įsiklausyti ir išgirsti bendruomenės poreikius taip išvengiant nesutarimų.

Siekiant didinti vietos savivaldos plėtrą ir skatinti bendruomenės į ją kuo daugiau įsitraukti buvo nutarta įsteigti seniūnaitijas. Seniūnaitijų kūrimas dar labiau skatina įsitraukti į savivaldą ir kuria seniūnijos ir bendruomenių glaudų ryšį. Seniūnaitija ir vietos bendruomenė ne konkurentės, bet kartu viena kitą papildančios dalys (Kulakauskas, 2010). Patapas ir Maculevič (2011) įvardija tokias seniūnaitijų steigimo priežastis:

- 1) noras didinti vidinę decentralizaciją savivaldybėje;
- 2) noras didinti vietos bendruomenių aktyvesnį dalyvavimą sprendžiant vietos reikalus;
- 3) siekis didinti gyventojų aktyvumą dalyvauti vietos savivaldos procesuose;
- 4) tarpininko reikalingumas tarp vietos bendruomenės ir seniūno, kurio atstovas taip pat gali būti pagalbininkas seniūnui sužinant realią situaciją seniūnijoje;
- 5) galimai ir dėl pareigų, kurioms nereikia didelių finansinių išteklių;
- 6) stabdžių atsvarų principo įvedimas;
- 7) pačios savivaldos plėtojimo ir realesnių jos veiksmų įgalinimas.

Seniūnaitijų steigimas mažina atskirtį tarp bendruomenių ir savivaldybės bei dar labiau skatina bendruomenės burtis ir rinkti savo atstovą interesams ginti ir atstovauti tam tikrą teritorijos dalį sprendžiant susijusius klausimus seniūnijoje ar savivaldybėje.

LR Vietos savivaldos įstatymo (1994) 38 straipsnis numato seniūnaitijos sudarymo galimybes. Jos gali būti sudaromos dviem būdais: dažniausiai seniūnaitijos sudaromos kiekvienoje seniūnijoje pagal tam tikrą administracinį suskirstymą, o jeigu nėra seniūnijų, seniūnaitijos sudaromos savivaldybės tarybos sprendimu. Seniūnijos sudaromos iš gyvenamųjų vietovių kaimyninių dalių, esančių arčiausiai viena kitos. Seniūnaitija su vietos bendruomene yra glaudžiai susijusi, kadangi bendruomenės jungiasi turėdamos bendrus išsikeltus uždavinius ir tikslą, o seniūnaitijos sudaro sąlygas bendruomenės nariams būti arčiau rajono ar miesto valdžios.

Tas pats LR Vietos savivaldos įstatymo straipsnis apibrėžia ir seniūnaičio institutą – tai vietos bendruomenės atstovas, kuris visuomeniniais pagrindais veikia seniūnijoje ar savivaldybėje, atstovaudamas bendruomenės interesus ir siekdamas pagerinti konkrečios teritorijos ar bendruomenės gyvenimą.

Seniūnijos ir vietos bendruomenių santykis yra esminis vietos savivaldos veikimo aspektas. Bendradarbiavimas tarp šių dviejų grandžių yra abipusiai naudingas, nes bendruomenė gali efektyviai patenkinti savo interesus ir pasiekti išsikeltus tikslus, o seniūnija, įsiklausiusi į bendruomenės poreikius, gali priimti teisingus ir pagrįstus sprendimus, taip išvengdama nesutarimų. Siekiant dar glaudesnio bendruomenių ir vietos valdžios bendradarbiavimo, buvo įsteigtos seniūnaitijos, kurios skatina bendruomenių narius aktyviau dalyvauti vietos savivaldos procese, rinkimų metu deleguojant atstovą – seniūnaitį, kuris atstovauja bendruomenės interesams ir prisideda prie vietos savivaldos įgyvendinimo.

Apibendrinant teorinės dalies pirmąjį skyrių, galima teigti, kad savivaldybės institucinėje struktūroje seniūnija užima žemesnės grandies dalį, tačiau yra esminė struktūros dalis, kadangi savo veikla ir funkcijomis prisideda prie vietos savivaldos principų įgyvendinimo. Tam, kad šie principai

būtų įgyvendinti, svarbų vaidmenį seniūnijos veikloje atlieka ir įsteigtos seniūnaitijos su jų atstovais seniūnaičiais. Seniūnijos bendradarbiaujant su seniūnaičiais pasiekama abipusė nauda, nes šis bendradarbiavimas stiprina vietos savivaldos veiklą ir užtikrina glaudesnę ryšių tarp savivaldybės institucijų ir gyventojų.

2. SENIŪNAIČIO VAIDMUO VIETOS SAVIVALDOS SISTEMOJE

2.1. Seniūnaitis vietos savivaldos sistemoje: įstatymų nuostatų kontekstas ir Baltijos šalių patirtys

Šio skyriaus tikslas – apžvelgti seniūnaičio institutą įstatymų nuostatų ir Baltijos šalių kontekste. Palyginti Baltijos šalių vietos savivaldos sistemas ir apžvelgti seniūnaičio vaidmenį jose. Seniūnaičiai yra arčiausiai gyventojų esanti vietos savivaldos grandis, kurių vaidmuo stiprėja: į jų nuomonę pradedama atsižvelgti savivaldybėje, kuriamos seniūnaičių asociacijos (Strelčiūnas, 2015).

Pagrindinis teisės aktas, kuris apibrėžia seniūnaičio institutą Lietuvoje – LR Vietos savivaldos įstatymas ir galiojanti jo suvestinė redakcija 2024-12-01-2024-12-31. Šis įstatymas seniūnaičio sąvoką apibrėžia kaip gyvenamosios vietovės atstovas, kuris dirba savanoriškais pagrindais ir yra renkamas savivaldybės tarybos nustatyta tvarka ketveriems metams. Kandidatu į seniūnaičius turi būti asmuo, kuris atitinka įstatymo apibrėžtus reikalavimus (2.1.4 lentelė).

2.1.4 lentelė

Reikalavimai kandidatui į seniūnaičius

Reikalavimas	Reikalavimo turinys
Amžius	Asmuo turi būti pilnametis ir deklaruojantis savo gyvenamąją vietą toje seniūnaitijos teritorijoje
Ribojimai užimamos pareigoms	Negali būti tos savivaldybės tarybos narys, administracijos direktorius, vicemeras Negali būti tos savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas ar darbuotojas Negali būti tos savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos valstybės tarnautojas ar darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį
Priklausymas organizacijoms	Negali priklausyti uždraustai organizacijai
Reikalavimai sveikatai	Negali būti pripažintas neveiksniu
Teistumas	Negali būti buvęs įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu už sunkų nusikaltimą

Šaltinis: sudaryta autorės pagal LR Vietos savivaldos įstatymą, suvestinė redakcija 2024-12-01-2024-12-31

Seniūnaičiai renkami tik tų gyventojų, kurie deklaruojantis savo gyvenamąją vietą toje teritorijoje ir rinkimai gali būti organizuojami nustatyta tvarka dviem būdais: gyventojų susirinkimo metu ar apklausa raštu (2.1.5 lentelė).

Seniūnaičių rinkimų organizavimas

Seniūnaičių rinkimų seka	
Bendruomenės organizacijos arba gyventojai teikia kandidatų siūlymus seniūnui	
Kandidatai teikia dokumentus (sutikimą, gyvenimo aprašymą, kandidato į seniūnaičius anketą)	
Vyksta rinkimai	
Gyventojų susirinkimas	Arba Apklausa raštu
Seniūnaitijos gyventojų skaičius mažiau nei 500	Seniūnijos gyventojų skaičius daugiau nei 500
Rinkimai įvykę, jeigu dalyvauja daugiau nei 5 proc. turinčių teisę balsuoti seniūnaitijos gyventojų	
Po įvykusių rinkimų seniūnaičiai gauna seniūnaičio pažymėjimus ir pradeda savo kadenciją	Neįvykus rinkimams ne vėliau kaip po 2 mėnesių organizuojami nauji rinkimai (teikiami kandidatai)
	Naujų rinkimų metu netaikoma 5 proc. riba, seniūnaitis išrenkamas balsų dauguma
	Po rinkimų seniūnaičiai gauna seniūnaičio pažymėjimus ir pradeda savo kadenciją

Šaltinis: sudaryta autorės pagal LR Vietos savivaldos įstatymą, suvestinė redakcija 2024-12-01-2024-12-31

Išrinktas seniūnaitis savo seniūnijos gyventojus turėtų skatinti rūpintis savo gyvenamąja teritorija ir vieni kitais, ypač pažeidžiamiausiomis socialinėmis žmonių grupėmis, taip pat, organizuoti įvairius renginius, susitikimus. Seniūnaitis yra žmogus buriantis bendruomenę ir sutelkiantis ją įvairiems darbams.

LR Vietos savivaldos įstatymas seniūnaitį apibrėžia ne tik kaip bendruomenės veiklos skatintoją, bet kaip ir gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovą. Įstatymas suteikia galią seniūnaičiams dirbti ir įsitraukti į vietos savivaldos procesus, dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose. Kaip teigia Astrauskas (2024), LR Vietos savivaldos įstatyme numatytos konkrečios seniūnaičio teisės ir pareigos, kurias jis įgyvendindamas realizuoja savo, kaip bendruomenės atstovo, dalį.

Seniūnaičių teisės ir pareigos bei jų turinys

Seniūnaičio teisės ir pareigos	Turinys
Turi teisę tiesiogiai dalyvauti rengiant ir svarstant savivaldybės institucijų sprendimų projektus, kai sprendžiami klausimai yra susiję su jo atstovaujamos gyvenamosios vietovės bendruomenės viešaisiais reikalais	Ši teisė geriausiai įgyvendinama kai svarstomi savivaldybės tarybos sprendimo projektai, kurie tiesiogiai susiję su tam tikros seniūnaitijos teritorija, tuomet seniūnas kartu su tos teritorijos seniūnaičiu dalyvauja svarstant pateiktus savivaldybės tarybos projektus, teikia pastabas ir pasiūlymus projektų rengėjams, vėliau dalyvauja komitetų posėdžiuose ir savivaldybės tarybos posėdyje. Seniūnaitis surinkęs visą reikalingą informaciją, turi teisę nuosekliai išdėstyti seniūnaitijos gyventojų poreikius ir interesus ir taip pasiekti norimą rezultatą
Seniūnaičių pareiga dalyvauti svarstant klausimus dėl piniginių socialinės paramos skyrimo savivaldybės tarybos nustatyta tvarka	Seniūnaičiai įtraukiami į seniūnijų socialinės paramos komisiją ir kviečiami dalyvauti posėdžiuose, kai svarstoma kokia socialinė parama gali būti skiriama tos seniūnaitijos gyventojui
Seniūnaičių pareiga dalyvauti pretendentų į seniūno pareigas konkurso komisijoje	Seniūnaičiai, kurie išplėstinės seniūnaičių sueigos nutarimu deleguojami į seniūno konkurso komisiją, turi

	sąlygas iš kelių kandidatų išrinkti tą, kuris labiausiai atitinka bendruomenės poreikius.
Turi teisę dalyvauti organizuojant gyventojų apklausas ir gyventojų susitikimus su savivaldybės tarybos nariais, meru, seniūnu, savivaldybės administracijos direktoriumi arba šio įgaliojimų atstovu, kitais savivaldybės ir valstybės institucijų ir įstaigų atstovais	Organizuojant įvairias apklausas ar susitikimus, seniūnaičiui įstatymai suteikia teisę ne tik padėti įgyvendinti kitų iniciatyvas, bet ir pačiam būti aktyviam ir organizuoti apklausas ir susitikimus. Organizuojant apklausas ar susitikimus, seniūnatis turi išsiaiškinti gyventojų poreikius ir į juos atsižvelgti.
Seniūnaičių pareiga dalyvauti seniūnaičių sueigoje	Ši pareiga yra viena iš atstovavimo seniūnaitijos gyventojams būdų. Seniūnaičių sueigos metu seniūnaitis atstovauja seniūnaitijos gyventojų interesus aktualiais klausimais, gali pateikti įvairius rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus seniūnui. Seniūnaičių sueigoje priimti sprendimai privalo būti svarstomi pagal kompetenciją skirtai savivaldybės institucijai, o kai kurie sueigoje neapsvarstyti klausimai negali būti toliau svarstomi savivaldybių institucijose
Seniūnaičių pareiga kalendoriniams metams pasibaigus per 2 mėnesius seniūnaitijos gyventojams pateikia praėjusių kalendorinių metų veiklos ataskaitą ir veiklos kryptis kitiems kalendoriniams metams	Seniūnaičio veiklos gairės ir veiklos ataskaita rengiamos ir viešinamos. Taip suinteresuoti asmenys įgyja teisę žinoti, ką veikia jų išrinktas atstovas. Veiklų planavimas ir atsiskaitymas už jas skatina atsakingumą ir skaidrumą
Seniūnaičiai turi teisę dalyvauti svarstant seniūnijos metinio veiklos plano projektą ir šio plano įgyvendinimo ataskaitą	Seniūnaitis turi teisę susipažinti su seniūnijos metinio veiklos plano projektu ir jam pritarti arba nepritarti. Taip pat, seniūnaitis supažindinamas su seniūno metine ataskaita, kuriai gali pritarti arba nepritarti. Seniūnaičiai įtraukiami į seniūnijos veiklą ir darbų joje planavimą.

Šaltinis: parengta darbo autorės pagal Astrauską, 2024 ir LR Vietos savivaldos įstatymą, suvestinė redakcija 2024-12-01-2024-12-31

Seniūnaitis Lietuvoje užima reikšmingą vietą vietos savivaldos sistemoje, o jo teisės bei pareigos prisideda prie vietos savivaldos principų įgyvendinimo. Tačiau lyginant Lietuvos vietos savivaldos modelį su Latvijos ir Estijos vietos savivaldos sistemomis, nepaisant istorinių, teisinių ir geografinių panašumų, kurie leidžia analizuoti vietos savivaldos sistemas bendrame regione, tarp šių šalių išryškėja reikšmingų skirtumų. Visos trys Baltijos valstybės, turinčios bendrą sovietinės okupacijos patirtį ir šiuo metu priklausančios Europos Sąjungai, kuria savivaldos sistemas, atitinkančias Europos Sąjungos teisinės normas, o jų teritorijos ir gyventojų skaičius yra panašūs. Tačiau nepaisant šių bendrumų, vietos savivaldos sistemose yra ir skirtumų, kurie atspindi skirtingus nacionalinius prioritetus ir valdymo tradicijas (2.1.7 lentelė).

2.1.7 lentelė

Vietos savivaldos sistemų lyginimas

Lyginimo analizės kriterijai	Lietuva	Latvija	Estija
Bendradarbiavimas tarp gyventojų ir vietos valdžios vykdomas	Per seniūnaičius, bendruomenių pirmininkus, tiesiogiai	Tiesiogiai savivaldybės lygmeniu	Per administracijas bei savivaldybių tarybas
Atstovaujamoji institucija	Savivaldybės taryba	Savivaldybės taryba	Savivaldybės taryba
Vykdomoji institucija	Meras	Meras	Savivaldybės valdyba (valdybos vadovas – meras)
Administracijos vadovas	Administracijos direktorius	Administracijos direktorius	Meras
Atsakingasis sekretorius	Nėra tiesioginės pareigybės, yra tik tarybos sekretoriatas, kuris atsakingas už	Nėra tiesioginės pareigybės	Yra kiekviename mieste ir kaime, jo funkcija - parengti medžiagą valdybos ir tarybos posėdžiams.

	savivaldybės tarybos posėdžių organizavimą, dokumentacijos valdymą ir tarybos narių veiklos administracinę pagalbą		Sekretorius taip pat atsakingas už tai, kad priimami reglamentai būtų teisiškai teisingi
Seniūnijos	Yra	Veikia tik administraciniai skyriai, kurie nėra savarankiški	Įstatymiškai yra galimybė, tačiau jų paplitimas nėra didelis
Seniūnas	Priimamas konkurso būdu, priima ir atleidžia administracijos direktorius	Nėra	Gali būti renkamas miestelio ar kaimo susirinkime
Seniūnaičiai	Renkami rinkimuose	Nėra	Gali skirti savivaldybės valdžia mero teikimu

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Moreno, 2012

Lyginant su kitomis Baltijos šalimis, nei Estijoje, nei Latvijoje, seniūnaičio vaidmuo nėra aktyvus, nors ir Latvijoje, ir Estijoje svarbus piliečių dalyvavimas vietos savivaldoje. Analizuojant Estijos vietos savivaldos sistemą, galima pastebėti, kad vietos valdžia, kaip ir Lietuvoje, turi svarbų vaidmenį tvarkant bendruomenės reikalus ir teikiant viešąsias paslaugas. Estijoje bendradarbiavimas tarp gyventojų ir vietos valdžios vykdomas per administracijas bei savivaldybių tarybas. Estijos savivaldybės atstovaujamoji institucija – savivaldybės taryba, kuri tiesiogiai yra renkama ketverių metų kadencijai. Taryba renkama visuotiniuose ir tiesioginiuose rinkimuose slaptu balsavimu. Tarybos daugumos slaptu balsavimu renkamas tarybos pirmininkas. Pirmininkas organizuoja tarybos darbą, atstovauja tarybai ir vykdo kitas įstatymų ar savivaldybės statutų nustatytas pareigas. Estijoje taryba skiria ir tvirtina savivaldybės valdybą – vykdomąjį institutą – ir nustato valdybos narių skaičių. Valdybos vadovas yra meras, kurį renka ir atleidžia taryba. Valdybos nariai į pareigas tvirtinami savivaldybės mero teikimu. Į valdybą gali būti įtraukti savivaldybių darbuotojai arba politinio pasitikėjimo asmenys. Tarybos nariai negali būti valdybos nariais.

Meras taip pat yra savivaldybės administracijos vadovas. Paprastai administraciją sudaro skyriai. Savivaldybės administracijos organizacinę struktūrą nustato savivaldybės taryba ir ji skiriasi mažesnėse ir didesnėse savivaldybėse, tačiau kiekviena savivaldybė turi turėti miesto ar kaimo savivaldybės atsakingąjį sekretorių. Pagrindiniai sekretoriaus uždaviniai – parengti medžiagą valdybos ir tarybos posėdžiams. Sekretorius taip pat atsakingas už tai, kad priimami reglamentai būtų teisiškai teisingi.

Estijoje formuoti savivaldybei pavaldžias seniūnijas įstatymiškai yra galimybė, tačiau jų paplitimas nėra didelis. Miestelio ar kaimo seniūnas gali būti renkamas miestelio (alev, alevik) ar kaimo susirinkime, o seniūnaičius gali skirti savivaldybės valdžia mero teikimu. Išrinktas seniūnas gauna sutartį, kurioje aprašomos jo užduotys.

Kadangi seniūnijų ir seniūnaitijų skaičius Estijoje nėra didelis, galima daryti išvadą, kad bendruomenės piliečių tiesioginis įsitraukimas į įvairius viešojo valdymo procesus yra didelis ir be tarpininko – seniūno ir seniūnaičio. Piliečių dalyvavimas įvairiose formose Estijoje teisiškai gana tvirtai reglamentuotas. Pavyzdžiui, nuo 2013 metų Estijoje reglamentuotas dalyvaujамasis biudžetas.

Vietos valdžios atstovaujамasis organas Latvijoje, taip pat, yra taryba (dome). Tarybos narių skaičių ir savivaldos rinkimų eigą reglamentuoja Miesto tarybos ir savivaldybių tarybų rinkimų įstatymas. Miesto tarybos ir savivaldybių tarybų rinkimų įstatymas (priimtas 1994 m.). Tarybos

narių skaičius yra proporcingas jų atstovaujamų gyventojų skaičiui. Bet kuris Latvijos pilietis, sulaukęs 18 metų ir vyresnis, turi teisę balsuoti tarybos rinkimuose, nebent įstatymo nustatyta tvarka turi teisinius apribojimus. Latvijoje tarybos posėdžiai turi būti vieši ir rengiami ne rečiau kaip kartą per mėnesį.

Iš tarybos narių slaptu balsavimu renkamas tarybos pirmininkas – Meras. Kiekvienas tarybos narys gali pasiūlyti kandidatą šioms pareigoms užimti. Meras turi vykdomąją valdžią ir turi sprendimo priėmimo teisę. Mero teikimu skiriamas administracijos direktorius, atsakingas už vietos valdžios institucijų ir įmonių darbą.

Vietos savivalda Latvijoje yra atsakinga už bendruomenių veiklą ir bendradarbiaudama su jomis vadovaujasi Vietos savivaldos įstatymu. Latvijos Vietos savivaldos įstatyme teigiama, kad vietos valdžia kartu su gyventojais gali imtis savanoriškų iniciatyvų bet koku klausimu, jeigu tai nepriklauso Seimo, Vyriausybės, ministerijos ar kitos valstybinės institucijos kompetencijai ir jeigu tokios veiklos nedraudžia įstatymas.

Latvijoje nėra jungiamosios grandies – seniūnijos ar seniūnaičio – tarp vietos valdžios ir gyventojų. Šalyje visos problemos sprendžiamos tiesiogiai savivaldybės lygmeniu. Vietinė valdžia mažina administracinį skirstymą, nors savivaldybė apima miestus ir kaimus, tačiau teritorija nėra skirstoma į seniūnijas, teritorijose veikia tik administraciniai skyriai, kurie nėra savarankiški.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje seniūnaitis yra bendruomenės atstovas, atliekantis tarpininko vaidmenį tarp savo teritorijos gyventojų ir vietos valdžios. Jis perteikia bendruomenės lūkesčius, poreikius ir prisideda prie aktualių problemų sprendimo. O lyginant Lietuvos, Latvijos ir Estijos vietos savivaldos sistemas, pastebima, kad Latvijoje ir Estijoje seniūnaičio institutas nėra populiarus arba iš viso neegzistuoja. Šiose šalyse aktualios problemos dažniau sprendžiamos tiesiogiai bendradarbiaujant su savivaldybe, o piliečiai aktyviai įsitraukia į teritorijos valdymą be tarpininkų. Tokia praktika atspindi kitokį piliečių dalyvavimo vietos savivaldoje modelį.

2.2. Seniūnaitis kaip tyrimo objektas

Seniūnaitis, kaip tyrimų objektas, nėra plačiai analizuojamas Lietuvos mokslininkų. Trūksta išsamių studijų, skirtų seniūnaičio veiklai, jos rezultatams, vaidmeniui bendruomenėje ar savivaldybės valdymo struktūroje. Taip pat menkai tyrinėjamos seniūnaičių bendradarbiavimo formos ir pasiekti tikslai. Šis tyrimų trūkumas apsunkina išsamų seniūnaičio institucijos efektyvumo vertinimą ir jos reikšmės vietos savivaldos sistemoje analizę.

Šio skyriaus tikslas – apžvelgti atliktus tyrimus, susijusius su seniūnaičių veikla, aptarti šių tyrimų rezultatus bei jų reikšmę vietos savivaldos sistemos kontekste. Tyrimai buvo atrinkti pasitelkus raktinius žodžius „seniūnaitija“ ir „seniūnaitis“. Atrinkti tyrimai nagrinėja seniūnaičių vaidmenį kuriant vietos savivaldą, partnerystę tarp vietos savivaldos dalyvių bei seniūnaičių ir seniūnaitijų veiklos efektyvumą. Šios temos yra glaudžiai susijusios su magistrinio darbo problematika.

Atrankai buvo taikomas laikotarpis nuo 2010 iki 2020 metų, siekiant įvertinti, kaip keitėsi tyrimų rezultatai per dešimtmetį. Analizuoti tyrimai buvo pasirinkti remiantis jų aktualumu ir atitiktimi darbo tikslams. Lentelėje pateikiami atrinkti tyrimai, apimantys laikotarpį nuo 2010–2011 metų iki 2020 metų, bei jų pagrindiniai rezultatai ir išvalgos.

Atliktų tyrimų apibendrinimas

Tyrėjai	Aleksandras Patapas ir Jolanta Maculevič, 2011	Alina Anužienė, 2020	Gintarė Verseckaitė, 2010
Tyrimo pavadinimas	Seniūnaitijų veiklos efektyvumo vertinimas	Savivaldybės, vietos bendruomenės narių ir seniūnaičių partnerystė	Varėnos rajono savivaldybės Varėnos seniūnijos seniūnaitijų seniūnaičių vaidmenis, kuriant bendruomeninę vietos savivaldą.
Tyrimo tikslas	Seniūnaitijų būklės vertinimas ir jų problemų išskyrimas	Išsiaiškinti ar praktiškai gali veikti darbo autorės sukurtas bendradarbiavimo modelis atskleidžiant šio bendradarbiavimo galimybę Skuodo rajone	Išsiaiškinti koks yra seniūnaičio vaidmuo Lietuvos savivaldybėse kuriant bendruomeninę vietos savivaldą.
Tyrimo metodai	Kokybinis ir kiekybinis	Kokybinis	Kokybinis ir kiekybinis
Tyrimo dalyviai	380 apklaustųjų anketine apklausa ir 12 respondentų pusiau struktūruotu interviu	9 respondentai pusiau struktūruotu interviu	106 respondantai anketine apklausa ir 6 pusiau struktūruotu interviu
Tyrimo rezultatai	Seniūnaitijos turėtų būti įsteigiamos, o seniūnaičio veikla naudinga tik tada, kai yra didelė seniūnijos teritorija; Bendruomenė ne iki galo supranta seniūnaičio teises ir pareigas bei jų vaidmenį vietos savivaldoje; Seniūnaičiams trūksta įgaliojimų.	Bendradarbiavimas tarp savivaldybės, bendruomenės ir seniūnaičio svarbus, tačiau praktiškai jis sunkiai įgyvendinamas; Seniūnaičiai nežino savo teisių ir kokias galias turi.	Bendruomenė į išrinktą atstovą – seniūnaitį – žiūri kaip į lyderį, kuris skatina ir palaiko bendruomeniškumą; Seniūnaičiai bendruomenę atstovauja neefektyviai; Įstatymiškai menkai apibrėžiamas seniūnaičio vaidmuo.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Patapas ir Maculevič (2011) savo straipsnyje analizuoja Vilniaus rajono savivaldybės seniūnaitijų veiklos efektyvumą, remdamiesi tiek kiekybiniais, tiek kokybiniais metodais. Tyrime dalyvavo 380 gyventojų, atsakinėjusių į 20 klausimų anketą, bei šeši seniūnai ir šeši seniūnaičiai, su kuriais buvo atlikti pusiau struktūruoti interviu. Duomenų analizė buvo paremta grindžiamąja teorija, skirstant informaciją į devynias centrines kategorijas.

Tyrimas atskleidė, kad seniūnaičių vaidmuo yra reikšmingas tik didelėse seniūnijose arba esant pasyviai seniūnijai. Kita svarbi problema – nepakankamas bendruomenės supratimas apie seniūnaičių teises ir pareigas. Seniūnaičiai dažniausiai veikia tik informavimo lygiu, neturėdami realių įgaliojimų. Nors gyventojai pripažino seniūnaičių operatyvumą sprendžiant problemas, dauguma jų skeptiškai vertino seniūnaičių veiklos efektyvumą.

Anužienė (2020) savo magistriniame darbe sukūrė teorinį bendradarbiavimo modelį tarp savivaldybės, vietos bendruomenės ir seniūnaičių. Remdamasi pusiau struktūruotais interviu su devyniais Skuodo rajono savivaldos dalyviais (savivaldybės atstovais, bendruomenių lyderiais ir seniūnaičiais), ji išanalizavo šio modelio praktinio taikymo galimybes.

Rezultatai parodė, kad bendradarbiavimas tarp šių subjektų yra svarbus, tačiau sunkiai įgyvendinamas. Seniūnaičiai dažnai nežino savo teisių ir galimų veiklos įgaliojimų. Trūksta iniciatyvos, aktyvumo bei bendradarbiavimo informatyvumo, kas trukdo efektyviai bendruomenės

ir seniūnaitijų darbai. Be to, teisinė bazė, nors ir formaliai egzistuoja, realybėje nėra pakankamai efektyvi aktyvesniam bendruomenės dalyvavimui užtikrinti.

Verseckaitė (2010) analizavo seniūnaičių vaidmenis Varėnos rajono savivaldybės seniūnijose, pasitelkdama pusiau struktūruotą interviu ir anketinę apklausą. Tyrime dalyvavo šeši seniūnaičiai bei 106 gyventojai.

Rezultatai parodė, kad bendruomenė seniūnaitį suvokia kaip lyderį, tačiau seniūnaičių veikla yra ribota dėl jų menkai apibrėžtų teisių ir pareigų. Seniūnaičiai dažniausiai atlieka tik informavimo funkciją ir retai užmezga efektyvų dialogą tarp bendruomenės ir seniūnijos. Pagrindinės problemos, su kuriomis susiduria seniūnaičiai, yra riboti įgaliojimai ir sunkumai sutelkiant bendruomenę bendrai veiklai.

Išanalizavus Patapo ir Maculevič (2011), Anužienės (2020) ir Verseckienės (2010) atliktus tyrimus apie seniūnaičius, galima daryti tokias išvadas:

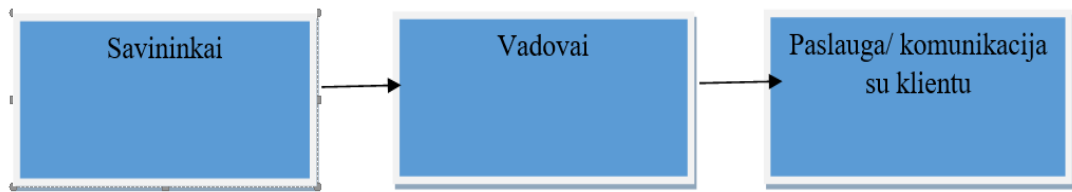
1. Seniūnaičiai veikia tik kaip informaciniai tarpininkai, nesant realių sprendimų priėmimo galių.
2. Trūksta aiškos teisinės bazės, kuri užtikrintų seniūnaičių atsakomybės ribas ir veiklos efektyvumą.
3. Bendruomenės, savivaldybių ir seniūnaičių partnerystė dažnai neįgyvendinama dėl iniciatyvos ir aktyvumo stokos.
4. Tyrimų rezultatai atskleidžia seniūnaičių veiklos ribotumą ir jų funkcijų praktinio įgyvendinimo trūkumus.

Apibendrinus visus analizuotus tyrimus, seniūnaičių veikla susiduria su reikšmingais iššūkiais: jų vaidmuo apsiriboja tarpininkavimu ir informacijos perdavimu, tačiau jiems trūksta galios sprendimų priėmimo procesuose, neapibrėžta teisinė bazė neužtikrina aiškių atsakomybės ribų ir veiklos efektyvumo, o partnerystės su bendruomenėmis ir savivaldybėmis dažnai nepavyksta įgyvendinti dėl iniciatyvos trūkumo; tyrimai taip pat atskleidžia praktinius seniūnaičių funkcijų įgyvendinimo trūkumus.

2.3. Seniūnaičio vaidmuo agento teorijos kontekste

Seniūnaitis apima glaudų bendradarbiavimą tiek su vietos valdžios institucijomis, tiek su bendruomenės nariais, siekiant užtikrinti abipusį poreikių supratimą ir konstruktyvų dialogą. Seniūnaitis atlieka svarbią funkciją skatinant bendruomenės įsitraukimą į sprendimų priėmimo procesus bei gerinant valdžios institucijų atskaitomybę vietos lygmeniu.

Nagrinėjant seniūnaičio vaidmenį, galima pritaikyti agentavimo (tarpininkavimo, atstovavimo) teoriją (*agency theory*). Agentavimo teorija formaliai atsirado 1970 metų pradžioje, tačiau jos koncepcija turi ilgą istoriją.

2.3.6 pav. Agentavimo teorijos dalyviai

Šaltinis: sudaryta autorės

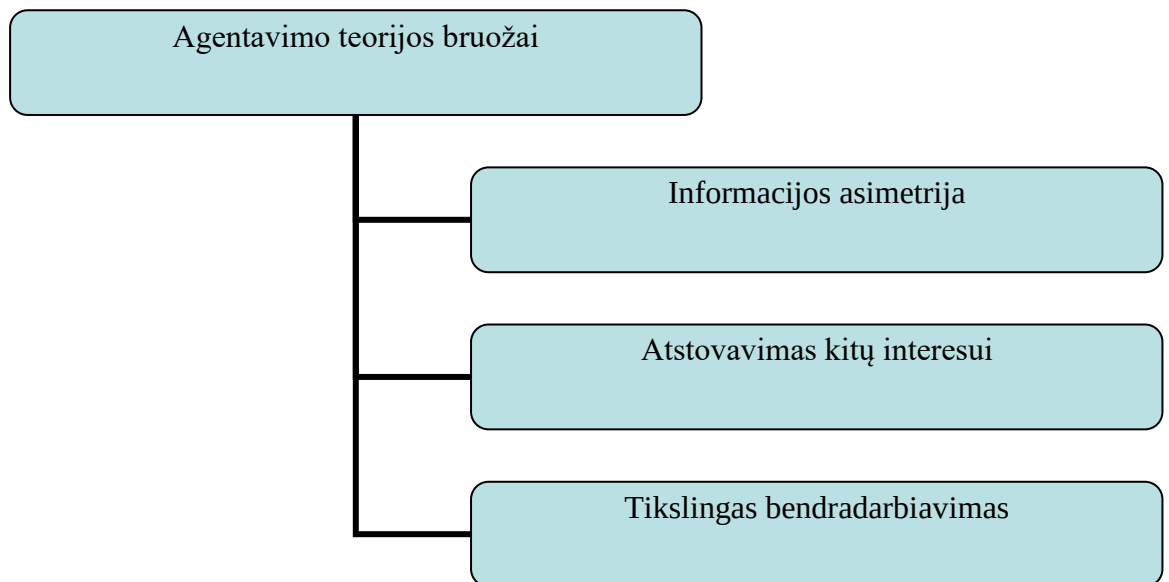
Agentavimo (tarpininkavimo) santykiai formuojasi, kai viena šalis (principalas) paveda kitai šaliai (agentui) atlikti tam tikras funkcijas arba priimti sprendimus jos vardu. Šiuo atveju principais gali būti laikomi organizacijos savininkai, o atstovais organizacijos vadovai (He, Plumlee, Wen, 2019). Tokie santykiai būdingi situacijoms, kai asmenys deleguoja atsakomybę ir sprendimų priėmimo teisę agentams, siekdami įgyvendinti tam tikrus tikslus.

Pagrindiniai agentavimo teorijos principai seniūnaičio veikloje (Jensen, Meckling, 1976; Lane, 2005):

1. Principalo ir agento santykiai – seniūnaitis veikia kaip bendruomenės išrinktas atstovas, kuris perduoda gyventojų interesus ir problemas seniūnijai ar savivaldybei. Tokiu būdu susikuria principalo (bendruomenės) ir agento (seniūnaičio) santykiai. Šis ryšys paremtas pasitikėjimu, kad seniūnaitis tinkamai atstovaus gyventojų interesus.
2. Informacijos asimetrija - viena pagrindinių agentavimo teorijos prielaidų yra informacijos asimetrija, kai agentas (seniūnaitis) turi daugiau informacijos apie savo veiklą nei principas (bendruomenė). Praktikoje tai gali reikšti, kai gyventojai nežino, kokios konkrečios seniūnaičio pareigos, kokie jo įgaliojimai ir kokius veiksmus jis atlieka atstovaudamas jų interesus. Šis žinių trūkumas dažnai mažina seniūnaičio veiklos efektyvumą.
3. Interesų konfliktas - agentavimo teorijoje akcentuojama, kad agento ir principalo interesai gali skirtis. Seniūnaitis gali siekti savo asmeninių tikslų ar veikti pagal savivaldybės administracijos nurodymus, kurie gali nesutapti su bendruomenės lūkesčiais. Pavyzdžiui, seniūnaitis gali būti lojalus seniūnui ar savivaldybei, todėl veikti ne visada bendruomenės naudai.

Kaip pastebi Miliauskas (2010), itin svarbu, kad agentas (šiuo atveju seniūnaitis) neviršytų jam suteiktų įgaliojimų ir nepradėtų veikti priešingai principalo interesams. Shehat'os (2014) teigimu, atstovavimo teorija nurodo, kad visi individai veikia savo interesų naudai. Pagrindinė agentavimo teorijos trūkumo problema – rizika, jog agentas gali teikti prioritetą savo interesams, o ne tiems, kuriuos jis yra įpareigotas atstovauti. Toks interesų konfliktas gali sumažinti tarpininkavimo efektyvumą ir kelti pasitikėjimo tarp šalių problemas.

Nepaisant šio trūkumo, sėkmingai pritaikyta agentavimo teorija gali tapti efektyvia priemone kuriant seniūnaičio kaip tarpininko ir atstovo vaidmenis. Ji užtikrina, kad seniūnaitis tikslingai bendradarbiautų su vietos valdžios institucijomis bei bendruomenės nariais, skatindamas geresnį poreikių derinimą ir viešosios politikos įgyvendinimą vietos lygmeniu. Taigi, šios teorijos taikymas prisideda prie konstruktyvaus dialogo tarp valdžios ir piliečių, stiprinant pasitikėjimą.

2.3.7 pav. Agentavimo teorijos bruožai

Šaltinis: sudaryta autorės

Agentavimo teorijoje pagrindiniu elementu yra bendradarbiavimas. Bendradarbiavimas mokslinėje literatūroje suprantamas ne kaip konkuravimas, o kaip dalyvių susitelkimas bendram darbui, kuris grindžiamas pasitikėjimu ir siekiu dirbti ta pačia kryptimi, bendrų tikslų link, o bendradarbiaujančius partnerius vienija bendras interesas – padėti vieni kitiems (Gedvilienė, 2006; Smaliukienė, 2005; Eshel, Shaked, 2001). Ypatingai bendradarbiavimas svarbus tarp vietos valdžios ir bendruomenės. Kaip teigia Domarkas (2011), toks bendradarbiavimas yra kiekvienos valstybės esminė priemonė. Bendradarbiavimas tarp vietos valdžios ir bendruomenės gali būti suprantamas kaip noras kartu veikti, bet ne kaip valdžios vadovavimas bendruomenei. Toks bendradarbiavimas atitinka vieną iš vietos savivaldos funkcijų – kurti bendrai kartu, o ne nuleisti “iš viršaus”. Tik kartu bendradarbiaujant bendruomenei, seniūnaičiui ir vietos valdžiai, galima patenkinti bendruomenės poreikius ir įgyvendinti vietos valdžios projektus tikslingai ir naudingai.

Bendruomenės veiklos pagrindą sudaro aktyvūs jos nariai, kurių dalyvavimas vietos savivaldoje ir sprendimų priėmimo procesuose yra esminis siekiant užtikrinti veiksmingą savivaldybės institucijų darbą. Pasak Staponienės ir Žilinsko (2012), bendruomenių aktyvumas yra esminis veiksnys, lemiantis seniūnijų veiklos efektyvumą ir plėtrą. Tai rodo, kad aktyvus bendruomenės įsitraukimas ir geri santykiai su seniūnu yra būtini siekiant tikslingų ir teigiamų pokyčių vietos lygmeniu.

Seniūnaičio vaidmuo šiuo atveju yra tarpininko tarp bendruomenės ir vietos valdžios institucijų. Bendradarbiaudamas su bendruomene, seniūnaitis identifikuoja jos poreikius ir lūkesčius, kuriuos vėliau perduoda savivaldybės institucijoms, siekdamas, kad valdžios sprendimai atitiktų konkrečius bendruomenės interesus. Tokiu būdu seniūnaičio veikla ne tik skatina bendruomenės įtraukimą, bet ir prisideda prie valdžios sprendimų realumo bei jų praktiško pritaikymo. Efektyvus seniūnaičio ir bendruomenės bendradarbiavimas padeda optimizuoti savivaldybės darbą, nukreipiant resursus į tikslines bendruomenės problemas ir poreikius. Kad šis bendradarbiavimas būtų kuo efektyvesnis ir tikslingesnis, NVO Teisės institutas išskiria kelias pagrindines bendradarbiavimo formas:

1. Informacijos teikimas – pagrindinė bendradarbiavimo forma, kuri vyksta tik viena kryptimi. Valdžios institucijos teikia visą informaciją apie priimamus sprendimus, būsimus projektus ar priimtus teisės aktus.

2. Konsultavimas – tai procesas, kurio metu valdžios institucijos skatina bendruomenės įsitraukti ir diskutuoti, pateikti savo nuomonę ir pasiūlymus. Konsultavimo metu ryšys abipusis: valdžios institucijos klausia visuomenės nuomonės, o visuomenė pateikia savo siūlymus.
3. Aktyvus įsitraukimas – tai bendradarbiavimas, paremtas ir vietos valdžios, ir bendruomenės bendru darbu siekiant bendro tikslo. Šioje bendradarbiavimo formoje veikia abi šalys aktyviai: vienodai prisideda prie priemonių, proceso ir rezultatų. Aktyvaus įsitraukimo tikslas – įgalinti visuomenę ir leisti jai prisidėti prie sprendimų priėmimo. Tokiai klasifikavimo nuostatai pritaria Riekašius ir Stumbraitė-Vilkišienė (2016).

Gutauskas, Ragauskas, Stračinskienė, Čilinskas (2005) kaip svarbią vietos bendruomenės narių dalyvavimo vietos savivaldoje formą, akcentuoja vietinius referendumus. Astrauskas (2011) išskiria tokias gyvenamosios vietovės bendruomenės bendravimo formas, kaip susirinkimai, vieši svarstymai, apklausos, veikla per seniūnaitį, veikla per bendruomeninę organizaciją.

Kiekvienoje bendradarbiavimo formoje seniūnaičio kaip tarpininko vaidmuo labai svarbus. Savivaldybė bendraudama su seniūnaičiu, gali priimti tinkamus sprendimus, kuriuos įgyvendindama patenkina bendruomenės interesus.

Bendruomenės dalyvavimas vietos savivaldoje gali būti suvokiamas, kaip „<...> tam tikrų dalyvavimo formų kontinuumas, kai dalyvavimas kinta nuo minimalaus link maksimalaus“ (Riekašius, Stumbraitė-Vilkišienė, 2016). Būtina suprasti, kad dalyvavimas vietos savivaldoje tai ne tik valdžios institucijų užduotis, bet ir pačių piliečių tikslas. Kaip teigia Čepienė (2011), aktyvus dalyvavimas bendruomenės socialinėje veikloje laikomas pačiu svarbiausiu pilietiškumo ugdymo rezultatu, nes tai iš esmės yra asmens – piliečio elgesio indikatorius. Siektinas idealas vietos savivaldos sistemoje yra piliečių valdžia, pasireiškianti bendruomenės kontrole, galios delegavimu bendruomenei, partneryste su vietos savivaldos subjektais.

Remiantis agentavimo teorija, seniūnaičio vaidmuo gali būti ne tik kaip tarpininko perduodant informaciją seniūnijai ar savivaldybei, bet kaip ir bendruomenės atstovo. Seniūnaitis ne tik tarpininkauja, bet ir atstovauja principalo (šiuo atveju bendruomenės) interesus sprendžiant tam tikrus aktualius klausimus. Atstovavimą reglamentuoja ir LR Vietos savivaldos įstatymas, kuriame nustatoma seniūnaičiui teisė dalyvauti rengiant ir svarstant įstatymų ar savivaldybės tarybos sprendimų projektus, kai tai liečia jo gyvenamosios vietovės gyventojus. Tai akcentuojama ir viename iš LR Vietos savivaldos įstatyme nustatytų vietos savivaldos principų – atstovaujamosios demokratijos principas.

Vadovaujantis LR Vietos savivaldos įstatymu (1994), seniūnaičio vaidmuo vietos savivaldoje gali būti ne tik tarpininko ar bendruomenės atstovo, bet kaip ir organizatoriaus. Seniūnaitis turi teisę organizuoti įvairius susitikimus su Tarybos nariais, valdžios atstovais, taip pat, turi teisę organizuoti įvairius renginius, kurie skatina bendruomenę įsitraukti. Seniūnaitis gali atlikti ir pagalbininko vaidmenį, kadangi LR Vietos savivaldos įstatymas numato, kad seniūnaitis rūpinasi labiausiai pažeidžiamomis socialinėmis grupėmis ir dalyvauja socialinės paramos komisijos posėdžiuose dėl piniginių socialinės išmokos skyrimo klausimų, kai tai liečia jo seniūnaitijos gyventojus.

Pasak Astrausko (2024) seniūnaičio vaidmenis galima išskirti į seniūnaičio kaip bendruomenės atstovo vaidmenis ir seniūnaičio kaip visuomenės veiklos skatintojo vaidmenis. Seniūnaitis kaip bendruomenės atstovas, turi teisę atstovauti bendruomenę, dalyvauti komisijoje dėl piniginių socialinės paramos skyrimo, dalyvauti atrankos į seniūno pareigas komisijoje, organizuoti gyventojų apklausas, susitikimus, viešinti teritorijų planavimo dokumentus, dalyvauti svarstant

seniūnijos metinius veiklos planus, jo pareiga pristatyti savo metų veiklos ataskaitas ir kitų kalendorinių metų veiklos kryptių gaires. Seniūnaitis kaip veiklos skatintojas skatina ir aktyvina bendruomenės narius, kuria iniciatyvas ir idėjas, pavyzdžiui, skatina bendruomenės narius įsitraukti į dalyvaujamojo biudžeto veiklą.

Apibendrinant, remiantis agentavimo teorija ir LR Vietos savivaldos įstatymu, seniūnaičio vaidmuo vietos savivaldoje yra daugialypis. Seniūnaitis vaidmenys gali būti kaip tarpininko, bendruomenės atstovo, organizatoriaus ar veiklos skatintojo bei pagalbininko. Jis ne tik perduoda informaciją tarp bendruomenės ir savivaldybės, bet ir aktyviai atstovauja bendruomenės interesus rengiant ir svarstant teisės aktų projektus, sprendžiant socialinės paramos klausimus bei dalyvaujant kitose svarbiose veiklose. Seniūnaitis yra reikšminga jungtis tarp vietos valdžios ir bendruomenės, stiprinanti atstovaujamąją demokratiją bei skatinanti aktyvų gyventojų dalyvavimą vietos savivaldoje.

Teorinės dalies apibendrinimas

Savivaldybės institucinėje struktūroje svarbų vaidmenį seniūnijos veikloje atlieka ir įsteigtos seniūnaitijos su jų atstovais seniūnaičiais. Savo veikla seniūnaitis prisideda prie vietos savivaldos principų įgyvendinimo ir taip stiprina vietos savivaldos sistemą. Remiantis LR Vietos savivaldos įstatymu ir pritaikyta agentavimo teorija, galima apibrėžti seniūnaičio vaidmenis, kurie prisideda prie vietos savivaldos principų įgyvendinimo.

2.3.9 lentelė

Seniūnaičio vaidmenys pagal LR Vietos savivaldos įstatymą ir agentavimo teoriją

Vaidmuo	Apibūdinimas
Tarpininkas	Perduoda gyventojų problemas ir informaciją tarp bendruomenės ir savivaldybės. Pagal Agentavimo teoriją: principalo ir agento santykiai – seniūnaitis veikia kaip bendruomenės išrinktas atstovas, kuris perduoda gyventojų interesus ir problemas seniūnijai ar savivaldybei.
Bendruomenės atstovas	Seniūnaitis renkamas atstovaujamosios demokratijos principu ir yra bendruomenės atstovas, kuris perduoda bendruomenės problemas vietos valdži derinti bendruomenės ir savivaldybės interesus, atsižvelgti į gyventojų nuomonę ir ją atstovauja dalyvaujant savivaldybės reikalų tvarkyme. Pagal Agentavimo teoriją: atstovauja principalo (šiuo atveju bendruomenės) interesus sprendžiant tam tikrus aktualius klausimus
Organizatorius/ veiklos skatintojas	Inicijuoja veiklas ir renginius, įtraukia į jas gyventojus. Organizuoja susirinkimus, susitikimus. Domisi gyvenamosios vietovės gerinimu.
Pagalbininkas	Padedą spręsti gyventojų problemas, konsultuoja gyventojus, rūpinasi pažeidžiamiausiomis žmonių grupėmis

Šaltinis: parengta darbo autorės pagal Jensen, Meckling, 1976, Lane, 2005 ir LR Vietos savivaldos įstatymą, suvestinė redakcija 2024-12-01-2024-12-31

Seniūnaičiai yra svarbūs vietos savivaldos sistemos dalyviai, atliekantys tarpininko, bendruomenės atstovo, organizatoriaus ir pagalbininko vaidmenis. Visi šie vaidmenys prisideda prie vietos savivaldos principų įgyvendinimo. Vienas iš vietos savivaldos principų numato piliečių dalyvavimą planuojant ir įgyvendinant savivaldybės sprendimus, seniūnaitis renkamas kaip tarpininkas ir bendruomenės atstovas, kuris tokius įgaliojimus ir tokią teisę turi. Jis skatina dalyvauti bendruomenę savivaldoje, įtraukia ją į veiklas ir taip išsiaiškina bendruomenės narių poreikius, kuriuos gali perduoti seniūnijai ar savivaldybei, dalyvauja seniūnaičių sueigose ir savivaldybės Tarybos posėdžiuose svarstant seniūnaitijos teritorijai aktualius klausimus. Seniūnaičiai užtikrina

subsidiarumo principą, nes atstovaudami gyventojus, siekia, kad savivaldybės priimti sprendimai kuo labiau prisidėtų prie bendruomenės problemų sprendimo.

Seniūnaičiai skatina bendruomenės įsitraukimą į savivaldos procesus, atstovauja gyventojų interesams, sprendžia aktualias problemas bei padeda pažeidžiamiausioms žmonių socialinėms grupėms. Jų veikla stiprina vietos savivaldą, užtikrina gyventojų balsą ir prisideda prie efektyvaus bei skaidraus savivaldybių valdymo.

3. SENIŪNAIČIO VAIDMUO ĮGYVENDINANT VIETOS SAVIVALDOS PRINCIPUS: KAIŠIADORIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ATVEJO TYRIMO METODOLOGIJA

3.1. Bendroji tyrimo koncepcija

Tyrimo tikslas – nustatyti, kaip seniūnaičiai prisideda prie vietos savivaldos principų įgyvendinimo praktiškai. Uždaviniai – įvertinti seniūnaičių bendradarbiavimą su kitais vietos sistemos dalyviais; išanalizuoti, kokį vaidmenį atlieka tarpininkaujant tarp bendruomenių ir vietos valdžios. Empiriniam seniūnaičių vaidmens įgyvendinant vietos savivaldos principus tyrimui atlikti pasirinkta kokybinio tyrimo strategija. Remiantis atliktos mokslinės literatūros analizės rezultatais, parengtas kokybinio tyrimo instrumentas, apibrėžiantis tokius **tyrimo uždavinius**:

1. Įvertinti seniūnaičių bendradarbiavimą su kitais vietos savivaldos sistemos dalyviais;
2. Nustatyti, kokį vaidmenį seniūnaičiai atlieka įgyvendinant vietos savivaldos principus;
3. Išsiaiškinti, kokias veiklas seniūnaičiai įgyvendina.

Teorinis tyrimo pagrindas. Vertinant seniūnaičio vaidmenį vietos savivaldoje, reikšmingais laikytini darbai, sudarę prielaidas empiriniam tyrimui (Astrauskas, 2004; Astrauskas 2024; Plumlee, Wen, 2019; Marcinkevičiūtė, Petrauskienė, 2007; Astrauskas, 2011; Miliauskas, 2010; Patapas ir Maculevič, 2011; Strelčiūnas, 2015 ir kt.).

Tyrimo strategija. Seniūnaičio vaidmens įgyvendinant vietos savivaldos principus vertinimui pasirinkta kokybinė metodologija, kaip tinkamiausia tyrimo tikslui. Pagrindinis kokybinių tyrimų tikslas, Savolainen (2014) teigimu, yra abstrakčių, apibūdinimo, gilesnio kontekstualizavimo reikalaujančių ar retai nagrinėjamų problemų, temų ar fenomenų pažinimas. Tokiais tyrimais nesiekama pateikti statistiškai generalizuojamų rezultatų ir hipotezėmis grįstus paaiškinimus. Kokybiniai tyrimai sudaro prielaidas nagrinėti žmonių patirtis, nuomones, suvokimą, įsitikinimus asmenų ir organizacijų realaus gyvenimo kontekstuose. Kokybinis tyrimas yra skirtas gauti kokybinio pobūdžio duomenis ir juos interpretuoti, gilinantis į tiriamųjų nuomonės ar tiriamojo reiškinių priežastis, kontekstus, sąlygas ir pasekmes (Kvale, 2007). Šį tyrimą tikslinga atlikti pasirenkant kokybinę strategiją, kadangi seniūnaičio vaidmuo mažai analizuotas, todėl pasitelkiant kokybinę strategiją galima išsamiau analizuoti pateiktus atsakymus ir atrasti naujas dimensijas, kurios gali būti nepastebėtos taikant kiekybinio tyrimo strategiją. Taip pat, kokybinio tyrimo strategija leis interviu metu įsigilinti į žmonių požiūrį, supratimą. Atliekamo tyrimo tikslas ne išmatuoti seniūnaičio vaidmenį, o jį suprasti, todėl tikslinga naudoti kokybinę strategiją.

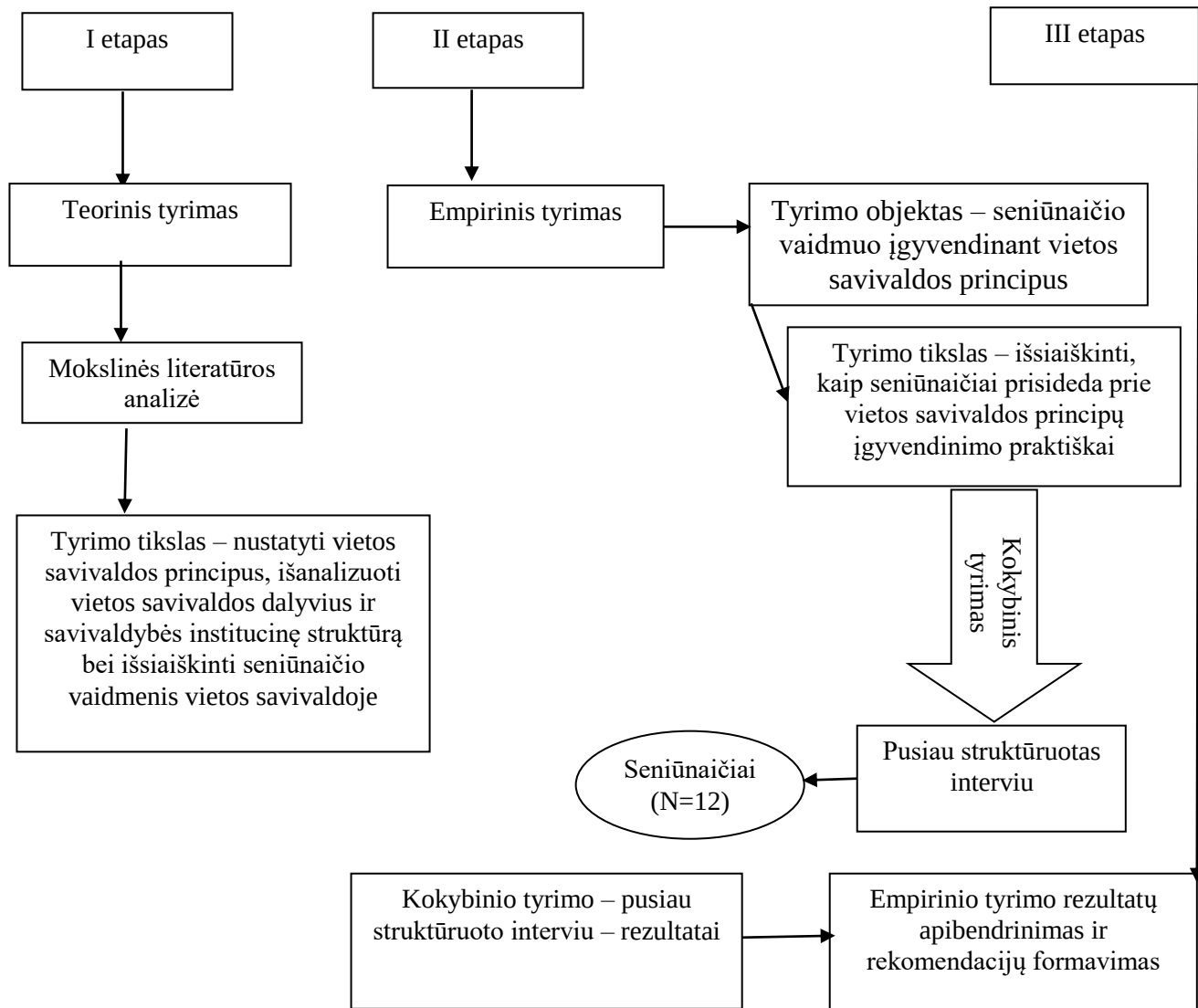
Tyrimo eiga. Kokybinis seniūnaičio vaidmens įgyvendinant vietos savivaldos principus tyrimas atliktas trimis etapais (žr. 8 pav.). I etapas – teorinis tyrimas. Jo metu atliekama mokslinės literatūros turinio analizė. Mokslinės literatūros analizės tikslas - nustatyti vietos savivaldos sistemos principus, vietos savivaldos dalyvius bei jų veiklos sritis teoriniu aspektu, seniūnaičio vaidmenį vietos savivaldoje. Mokslinės literatūros analizė padės suprasti vietos savivaldos dalyvių veiklos sritis ir vietą savivaldybės institucinėje struktūroje, vietos savivaldos principus ir seniūnaičio fenomeną. Pagrindiniai mokslinės literatūros analizės uždaviniai – atlikus mokslinės literatūros analizę, išsiaiškinti vietos savivaldos principus ir dalyvius; išanalizuoti savivaldybės institucinę struktūrą; apibrėžti seniūnaičio vaidmenis

II etapas – empirinis tyrimas: pusiau struktūruotas interviu: kokybinio tyrimo klausimų formulavimas, atsižvelgiant į teorinę dalį bei baigiamojo darbo tikslą ir uždavinius.

III etapas - empirinio tyrimo rezultatų apibendrinimas ir rekomendacijų formavimas. Atlikta literatūros analizė padės suprasti, koks teoriškai yra seniūnaičio vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus bei koks svarbus jo vaidmuo atstovaujant bendruomenę vietos savivaldoje. Gauta informacija atlikto interviu metu bus analizuojama ir apibendrins kaip seniūnaičiai realiai atlieka savo funkcijas vietos savivaldoje, koks jų vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus.

Gauti kokybinio tyrimo rezultatai padės suformuoti išvadas ir rekomendacijas, kaip sėkmingai išnaudoti seniūnaičių vaidmenį įgyvendinant vietos savivaldos principus ir ko trūksta, kad seniūnaitis būtų aktyvesnis vietos savivaldoje.

Seniūnaičio vaidmens įgyvendinant vietos savivaldos principus tyrimo etapai

3.1.8 pav. Seniūnaičio vaidmens įgyvendinant vietos savivaldos principus tyrimo etapai.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

3.2 Duomenų surinkimo metodai

Anot Žydžiūnaitės ir Sabaliausko (2017), kokybinis tyrimas atskleidžia tyrimo dalyvių turimas patirtis, prasmes ar procesus tyrėjui aktualia tema. Taikant šį tyrimą, yra siekiama suprasti pasirinktų tiriamųjų elgesį ir tokio elgesio priežastis. Tokio kokybinio tyrimo nuostatos padeda tyrėjui įsigilinti ir perprasti, kaip socialiniai veikėjai pademonstruoja savo asmeninius bruožus ir įpročius, sprendimus ir veiklos rezultatus, kuriuos galima lyginti bei analizuoti įvairiuose lygmenyse (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Vadovaujantis kokybine tyrimo strategija galimas kelių duomenų surinkimo metodų derinimas (Savolainen, 2014). Siekiant rasti atsakymus į iškeltus probleminius klausimus, duomenų surinkimui taikytas interviu metodas.

Interviu. Naudojamas duomenų rinkimo metodas – pusiau struktūruotas interviu su seniūnaičiais. Interviu su seniūnaičiais padės išsiaiškinti, kaip seniūnaičio vaidmenį vertina patys seniūnaičiai, koks jų vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus. Pokalbio metu iškilus poreikiui, tyrimo organizatorius gali paprašyti informanto papildyti savo atsakymą. Interviu - efektyvus kokybinio tyrimo metodas, kai reikiama žodinė informacija gaunama tiesioginiu kryptingu pokalbiu su respondentu. Tai individualus pokalbis, kuris užtikrina didesnę patikimumą, lyginant su anketine apklausa. Paužuolienė (2018) įvardija tokius interviu privalumus:

- didelis lankstumas;
- grįžtamasis ryšys gaunamas iš karto;
- lengva koreguoti ir keisti klausimus pokalbio eigoje;
- interviu metu surinktų duomenų įvairovė;
- gan gili analizuojamos problemos analizė;
- galimybė istorinės analizės atlikimui.

Tyrimo instrumento turinys. Interviu klausimyno dizainas parengtas vadovaujantis parengtomis išvadamis pirmoje šio baigiamojo darbo dalyje. Interviu klausimyną sudaro šeši klausimai. Šiems klausimams teorinis pagrindas pateiktas 3.2.10 lentelėje.

Interviu klausimų teorinis pagrindas

Pagrindinis klausimas	Teorinis pagrindas
1. Kas Jus paskatino dalyvauti seniūnaičių rinkimuose, kodėl pasirinkote būti seniūnaičiu? Papasakokite savo istoriją.	Kulakauskas, 2010; Patapas ir Maculevič, 2011; Astrauskas, 2024.
2. Jūsų nuomone, koks seniūnaičio vaidmuo? Kaip Jūs manote, kas yra seniūnaitis? Pateikite praktinių pavyzdžių.	Strelčiūnas, 2015; Astrauskas, 2024; Plumlee, Well, 2019; Riekašius, Stumbraitė-Vilkišienė, 2016.
3. Kokias veiklas įgyvendinate kaip seniūnaitis? Pateikite praktinių pavyzdžių?	Riekašius, Stumbraitė-Vilkišienė, 2016, Astrauskas, 2024.
4. Kokias veiklas įgyvendindami bendradarbiaujate su bendruomene, seniūnija ir savivaldybe?	Gedvilienė, 2006; Smaliukienė, 2005; Domarkas, 2011; Astrauskas, 2011; Gutauskas, 2005; Čepienė, 2011.
5. Kaip manote, seniūnaitis kaip tarpininkas reikalingas bendruomenei? Ar geriau bendruomenei bendrauti tiesiogiai?	Astrauskas, 2024; Plumlee, Well, 2019.
6. Pasidalinkite savo patirtimi, ko trūksta, kad seniūnaitis taptų aktyvesnis vietos savivaldoje.	-

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo Kaišiadorių miesto, Kaišiadorių apylinkės ir Nemaitonių seniūnijų seniūnaičiai. Interviu buvo planuojamas su 13 seniūnaičių, tačiau vienam seniūnaičiui atsisakius, motyvuojant tuo, kad tai jo pirmoji kadencija ir seniūnaitis nėra aktyvus, todėl neturės ką papasakoti, tyrimo imtis – 12 seniūnaičių. Pagrindinis atrankos kriterijus, kuris buvo taikomas – imti skirtingo dydžio seniūnijų seniūnaičius, kad būtų galima palyginti, ar seniūnijų ir seniūnaitių dydis turi įtakos seniūnaičių darbui, todėl į tyrimą įtraukta didžiausia seniūnija, vidutinio dydžio seniūnija ir kaimiškoji seniūnija. Tyrime dalyvaujantys seniūnaičiai yra skirtingų lyčių, profesijų ir amžiaus bei turi įvairų stažą einant seniūnaičio pareigas. Duomenų analizėje kiekvienas seniūnaitis užkoduotas nuo M1 iki M12 (M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7, M8, M9, M10, M11, M12).

3.3 Tyrimo organizavimas

Siekiant atlikti kokybinį tyrimą, buvo pasirinktas pusiau struktūruoto interviu metodas. Pusiau struktūruotas interviu sudaro sąlygas gilesnei turinio analizei ir temos atskleidimui. Tyrėjas pateikia klausimus ir tikisi gauti kokybišką atsakymą (Bitinas, 2013). Rupšienė (2007) teigia, kad tyrėjas iš anksto numato temas ir klausimas, kuriuos aptars interviu metu, tačiau interviu metu klausimų eiliškumas gali būti keičiamas, taip pat, eigoje gali atsirasti papildomų klausimų. Autorė taip pat nurodo, jog pusiau struktūruoto interviu vienas iš teigiamų bruožų tai, kad gaunami išsamūs duomenys, interviu yra neformalus, vykstantis pokalbio forma. Tačiau čia labai svarbu, kad tyrėjas gebėtų ir mokėtų išklausti informantą. Pusiau struktūruoto interviu metu gautus tyrimo duomenis sunku analizuoti, kadangi dažnu atveju gaunama daug skirtingų nuomonių. Tačiau tokio interviu metu surinktų duomenų turi užtekti, siekiant suformuluoti teorinius teiginius, atrasti jų tarpusavio sąveiką ir padaryti nuoseklias išvadas (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

Interviu vykdymo laikotarpis 2024 m. lapkričio-gruodžio mėnesiai. Pusiau struktūruoti interviu buvo vykdomas gyvai, susitinkant su seniūnaičiais jų darbo vietose arba tyrimo atlikėjo darbo vietoje. Vienas seniūnaitis iš 12 atsakytį į interviu klausimus sutiko tik elektroniniu paštu. Kiti

aliekami 11 interviu buvo įrašinėjami, vėliau duomenys transkribuojami. Atlikus tyrimą, interviu duomenys buvo lyginami bei grupuojami pagal teiginius.

Tyrimas organizuojamas remiantis laisvanoriškumo principu, seniūnaičiai gali ir nesutikti dalyvauti interviu. Siekiant užtikrinti dalyvaujančių asmens duomenų apsaugą, informacija, kuri gali padėti identifikuoti seniūnaičius, nėra atskleidžiama (vardas, pavardė, seniūnaitijos pavadinimas).

Interviu metu gautų duomenų analizei pasirinkta taikyti kokybinio turinio analizė, lyginimas, grupavimas. Kokybinė turinio analizė leidžia tyrėjui sutraukti didelės apimties informaciją, pagal turinį ir prasmę jungti tyrimo. Tyrėjas analizuoja interviu tekstus, siekdamas atskleisti žmonių suvokimo, elgesio, strategijų, sąveikų įvairovę (Žydzūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Tyrimo etika. Tyrimo metu bus atliekamas pusiau struktūruotas interviu. Jo metu tiesiogiai bendraujama su tyrimo dalyviais bei fiksuojama tiriamųjų nuomonė, todėl respondentams buvo pranešta, kad tyrime jie dalyvauja savanoriškai ir bet kuriuo metu gali nutraukti interviu. Respondentai informuoti, kad bus užtikrintas jų anonimiškumas ir konfidencialumas bei laikomasi pagarbos asmeniui principo. Pagarbos asmeniui principas interviu metu užtikrinamas kai tyrimo metu tyrėjas vengia spaudimo, nediskriminuoja dėl lyties, rasės tautybės ar religijos respondentų. Į respondentus tyrimo metu žiūrima ne tik kaip į priemonės tyrimo tikslui pasiekti, bet ir kaip į atvirai kalbančius žmones, todėl norint užtikrinti pagarbos asmeniui principą tyrimo metu, būtina atsižvelgti į respondentų nuomonę ir jų norą kalbėti arba nekalbėti tam tikromis temomis. Konfidencialumo ir anonimiškumo principai bus užtikrinami, nes informacija apie tyrimo dalyvius ir jų interviu prieinamas tik tyrėjui, o respondentų nei vardai, nei pavardės nebus skelbiamos. Interviu atsakymai koduojami tik tam, kad tyrėjui būtų aišku apie ką kuris respondentas kalba. Interesantų kodavimo dokumentacija saugoma atskirai nuo kitų interviu dokumentų, kad joks pašalinis asmuo negalėtų iššifruoti kodavimo ir atskleisti interesantų duomenų (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Tyrimo medžiaga saugomi USB laikmenoje, atlikus tyrimą, visa turima medžiaga, įskaitant ir kodavimo dokumentaciją, sunaikinama. Dedant interviu medžiagą į rašto darbą, kuo mažiau pateikiama tyrimo dalyvius apibūdinančios informacijos arba ji suformuluojama labiau apibendrintai, kad kuo mažiau būtų galima identifikuoti tyrimo dalyvius. Tyrimo dalyviams turi būti paaiškinta, kaip bus panaudoti tyrimo duomenys ir tai, kad, gerbiant privatumą ir laikantis anonimiškumo ir konfidencialumo principų, tyrimo ataskaitoje nebus pateikiama informacija, kuri leistų atskleisti informantų tapatybę bei pažeistų jų teises.

Prieš pradedant interviu, buvo pristatoma tyrimo tema, tikslas ir interviu struktūra (klausimų skaičius ir patys klausimai). Dalyvis turi teisę atsisakyti dalyvauti tyrime, jeigu jam atrodo, kad interviu klausimai neatitinka jo įsitikinimų. Jeigu viskas gerai, prieš pradedant interviu – gaunamas tyrimo dalyvio sutikimas. Pasirašomas tyrimo sutikimo protokolas (1 priedas). Sutikimas gaunamas tyrimo dalyvio laisva valia: jo nespaudžiant, nešantažuojant ir negrasinant. Sutikimas pasirašomas dviem egzemplioriais. Tyrimo dalyvio pageidavimu, sutikimas gali būti papildomas.

Tyrimo dalyviai supažindinami su savo atsakymais, jog būtų gautas jų patvirtinimas, kad viskas teisingai užfiksuota.

4. SENIŪNAIČIO VAIDMUO ĮGYVENDINANT VIETOS SAVIVALDOS PRINCIPUS KAIŠIADORIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖJE TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

Atlikus tyrimą, galima išsiaiškinti, koks seniūnaičio vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus Kaišiadorių rajono savivaldybėje. Gauti tyrimo rezultatai apibūdins kaip seniūnaičiai realiai atlieka savo funkcijas vietos savivaldoje, koks jų vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus.

4.1 Interviu analizės rezultatai

Siekiant atskleisti seniūnaičio vaidmenį įgyvendinant vietos savivaldos principus Kaišiadorių rajono savivaldybėje, buvo apklausti 12 Kaišiadorių miesto, Kaišiadorių apylinkės ir Nemaitonių seniūnijų seniūnaičių. Seniūnaičiai koduoti nuo M1 iki M13 ne eilės tvarka. Analizuojant duomenis buvo taikomas turinio analizės metodas, kurio taikymo žingsniai: teksto skaitymas, prasminių vienetų ieškojimas, vizualinis duomenų pateikimas ir duomenų apibendrinimas.

4.1.1. Seniūnaičio vaidmuo įgyvendinant vietos savivaldos principus

LR Vietos savivaldos įstatymo 38 straipsnyje seniūnaitis apibūdinamas kaip gyvenamosios vietos bendruomenės atstovas. Siekiant išanalizuoti seniūnaičių požiūrį į savo vaidmenį, jiems buvo pateiktas klausimas „Jūsų nuomone, koks seniūnaičio vaidmuo? Kaip jūs manote, kas yra seniūnaitis? Pateikite praktinių pavyzdžių“. Atsakant į šį klausimą buvo apibūdintas seniūnaičio vaidmuo, remiantis pačių seniūnaičių pateiktais vertinimais.

4.2.11 lentelė

Seniūnaičio vaidmuo

„Jūsų nuomone, koks seniūnaičio vaidmuo? Kaip jūs manote, kas yra seniūnaitis? Pateikite praktinių pavyzdžių“	
Vaidmuo	Apibrėžimas
Organizatorius	„Mano nuomone, seniūnaitis užima organizatoriaus vaidmenį, jis įsitraukia į tam tikras veiklas su gyventojais.“ (M1) „<...> analizuoja bendruomenės poreikius organizuojant kažkokias veiklas.“ (M6)
Tarpininkas	„Manau, kad jis kaip tarpininkas tarp gyventojų ir valdžios.“ (M1) „<...> įsivaizduoju, kad jo vaidmuo kaip tarpininko pagrinde. Manau, kad esu tarpininkė tarp žmonių ir savivaldybės ar seniūnijos.“ (M4) „Seniūnaičio vaidmuo tai kaip tarpininkas tarp žmonių ir rajono valdžios, sakykim.“ (M5) „Tai tarpininkas tarp bendruomenės, seniūnijos ir savivaldybės.“ (M6) „Pirmoje vietoje tai tarpininkas tarp seniūnijos ir gyventojų.“ (M12)
Seniūno atstovas	„Seniūno padėjėjas tiesiog <...>.“ (M2) „Tiesiog gal kažkiek pagelbėti seniūnei, toks kaip seniūnės pagalbininkas. Kažką pamatyti, užfiksuoti ir pranešti. Pavyzdžiui, gal kažkas kažką sulaužė, sugadino. Gal visko seniūnė nepamato. Nu tai tiesiog va padėti, pagelbėti seniūnei ir seniūnijai.“ (M7) „Seniūnaičio vaidmuo toks kaip patariamasis turėtų būti. <...> Tas patariamasis vaidmuo tai ne tik, kad patarti seniūnijai, bet, galbūt, ir profesionaliai atstovauti seniūniją kažkur. Ir seniūnei tas patariamasis balsas gerai.“ (M8) „Jis seniūnės padėjėjas ir prižiūrėtojas tos dalies, kuriai jis priskirtas – savo seniūnaitijos. <...> Tai va, toks vaidmuo ir yra, kad tiesiog patarėjas, kitaip sakant, padėjėjas.“ (M10)
Bendruomenės lyderis ir pagalbininkas	„žmonių pagalbininkas. Kaime žmonėms reikia daugiau pagalbos. Kiekvienas žmogus pas mane ateina, ir tikisi, kad aš padėsiu. Seniūnaitis yra išrinktas žmonių žmonėms padėti.“ (M2) „Na, pirmiausiai, manau, kad seniūnaitis tai kaimo draugas.“ (M3) „Seniūnaitis tai grupės žmonių vadas. Vadovauja grupei žmonių. Pavyzdžiui, ekskursiją kokią suorganizuoja, bendruomenė išvažiuoja. Seniūnaitis padeda suburti žmones.“ (M5)

	„Paklausinėti žmonių, kaimo gyventojų, nuomonių, ko reikia mums, kad kaimuose būtų gražu. Gal, kam taip kokios pagalbos reikia.“ (M9) „Tai tam tikros bendruomenės ar žmonių grupės atstovas, kuris dirba visuomeniniais pagrindais ir padeda spręsti žmonių problemas bendradarbiaujant su valdžia.“ (M11)
--	---

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Seniūnaičiai savo vaidmenį apibrėžia kaip „organizatoriaus“, „tarpininko“, „seniūno atstovo“ ir „bendruomenės lyderio ir pagalbininko“. Seniūnaičio vaidmenį galima skirstyti į du tipus:

1. Seniūnaitis kaip seniūno ir seniūnijos atstovas;
2. Seniūnaitis kaip bendruomenės lyderis ir pagalbininkas.

Vienas iš pagrindinių seniūnaičių vaidmenų, kuris išryškėjo interviu su seniūnaičiais metu – seniūnaitis „tarpininkas“. Seniūnaičio tarpininkavimas tarp bendruomenės narių ir vietos valdžios yra būtinas ir svarbus, kadangi tokiu būdu visos gyventojų problemos ir aktualūs klausimai apibendrinami ir perduodami vietos valdžiai, kuri tas problemas stengiasi išspręsti ir taip pagerinti gyventojų gyvenamąją vietovę. Informantai suvokia šį vaidmenį kaip jungiamąją grandį tarp gyventojų ir valdžios. Kitas vaidmuo, kurį seniūnaičiai išskyrė yra „organizatoriaus“. LR Vietos savivaldos įstatymo 39 straipsnyje pabrėžiama, kad „Seniūnaitis skatina gyventojus <...> organizuoti sveikatinimo, kultūros ir sporto renginius ir juose dalyvauti bei organizuoti bendruomenės saugumo užtikrinimo priemones ir jose dalyvauti“. Seniūnaičiai dar seniūnaičio institutą sieja ir su bendruomene. Laiko jį lyderiu, kuris buria bendruomenės narius į vieną vietą, analizuoja gyventojų poreikius ir stengiasi jiems padėti. Seniūnaitis apibrėžiamas kaip „*kaimo draugas. Seniūnaitis turi gyventi panašiomis mintimis ir idėjomis kaip gyventojai. Jam turi būti aktualu vietinės problemos.*“ (M3), jis „*padeda spręsti žmonių problemas bendradarbiaujant su valdžia.*“ (M11) ir „*yra išrinktas žmonių žmonėms padėti.*“ (M2).

Kita seniūnaičių vaidmenų grupė, kuri išryškėjo interviu su seniūnaičiais metu tai seniūnaitis kaip seniūnijos atstovas. Seniūnaitį informantai apibūdino kaip seniūno pagalbininką ir padėjėją, kuris prižiūri savo gyvenamąją teritoriją ir perduoda seniūnui informaciją apie sugadintą inventorių, neveikiantį gatvės apšvietimą ar informuoja apie kitas iškilusias problemas, taip pat, seniūnaitis yra ir patarėjas seniūnei. Jis pataria ir išsako savo nuomonę seniūnei tais klausimais, kurie yra aktualūs seniūnaičio seniūnaitijos teritorijai.

Apibendrinant, seniūnaitis yra veiklus ir atsakingas bendruomenė lyderis, kuris sujungia organizatoriaus, pagalbininko ir tarpininko vaidmenį siekdamas stiprinti bendruomenę ir spręsti jos narių problemas bei atlieka seniūno atstovo vaidmenį siekiant gerinti savo gyvenamosios teritorijos aplinką.

Nepaisant išskirtų seniūnaičių vaidmenų ir LR Vietos savivaldos įstatyme apibrėžtų seniūnaičio teisių ir pareigų, tarp piliečių išlieka skirtingos nuomonės dėl jo vaidmens reikšmės ir būtinybės. Šiandien visuomenėje vyrauja dvi skirtingos nuomonės: seniūnaitis yra nereikalingas, užtenka aktyvaus bendruomenės pirmininko, kiti, priešingai, pabrėžia seniūnaičio vaidmenį, ypač jų svarbų bendradarbiavimą su seniūnais. Seniūnaičiai tiesiogiai bendrauja su vietos gyventojais, perduoda jų problemas seniūnams, o seniūnai, turėdami šią informaciją, gali greičiau ir efektyviau spręsti gyventojų problemas. Seniūnaičiai tampa svarbiais Lietuvos savivaldos dalyviais, ypač kai jie yra aktyvūs, iniciatyvūs ir gebantys suburti savo seniūnaitijos bendruomenę. Siekiant išsiaiškinti, kaip seniūnaičiai vertina seniūnaičio reikšmingumą, buvo užduotas klausimas: „Kaip manote, seniūnaitis kaip tarpininkas reikalingas bendruomenei? Ar geriau bendruomenei bendrauti tiesiogiai?“ Visi

apklausti seniūnaičiai vienareikšmiškai pritarė, kad seniūnaitis yra reikalingas. Daugelis seniūnaičių akcentavo, kad jie reikalingi, nes jų veikla padeda efektyviau perduoti bendruomenės problemas ir poreikius aukštesnėms institucijoms. Kaip nurodo **M1**, seniūnaitis yra „savas žmogus“, kuris „surenka viskas problemas ir perduoda aukštesnėms įstaigoms“. Informanto **M6** nuomone, tai padeda gyventojams būti išgirstiems ir sprendimų priėmimas tampa veiksmingesnis. Kiti seniūnaičiai pastebi, kad bendruomenėje dažnai trūksta žinių apie teisės aktus ar procedūras, todėl seniūnaitis tampa pagalbos įrankiu tarp gyventojų ir valdžios institucijų (**M3**). Ypatingai vyresnio amžiaus žmonėms, kuriems reikalinga tiesioginė pagalba, „pas mane kaime labai daug kur senyvo amžiaus žmonės gyvena, tai aš pas juos nuvažiuoju, pabendrauju, matau, ko jiems trūksta, kokios pagalbos reikia.“ (**M4**). **M10** nurodo, kad seniūnaičiai padeda tiems, kurie bijo ar nedrįsta tiesiogiai kreiptis į valdžios institucijas, tuo užtikrindami tarpininkavimo funkciją. **M5** ir **M6** akcentuoja seniūnaičio vaidmenį telkiant bendruomenę. **M5** pažymi, kad pasyviose kaimo bendruomenėse seniūnaičio veikla tampa svarbi išreiškiant bendruomenės nuomonę, o **M6** pabrėžia, kad seniūnaičio pastangos leidžia susitarti dėl bendrų poreikių ir jų įgyvendinimo. Kai kurie seniūnaičiai išskiria praktinę naudą, pavyzdžiui, laiko taupymą gyventojams. **M12** pabrėžia, kad seniūnaitis padeda perduoti informaciją ir spręsti problemas paprasčiau, gyventojams nereikia tiesiogiai ieškoti seniūno. **M8** pastebi, kad būtina didesnė viešinimo ir informavimo apie šį vaidmenį veikla, tada nebūtų svarstymo dėl seniūnaičio reikalingumo ar nereikalingumo.

Seniūnaičiai pabrėžia, kad seniūnaičio reikalingumas tiesiogiai priklauso nuo teritorijos dydžio. „Priklauso nuo seniūnijos. Jeigu seniūnija yra mažos teritorijos, tada gyventojai gali kreiptis tiesiogiai į seniūnę ar į savivaldybę. Bet jeigu yra didelė teritorija, gerai, kai yra savas žmogus <...>.“ (**M1**). Panašiai pažymi ir **M7**, kad kaimo vietovėse seniūnaičio vaidmuo svarbesnis dėl didesnių atstumų, tuo tarpu mieste „viskas šalia vienas kito“.

Apibendrinant galima teigti, kad interviu metu seniūnaičiai išskyrė pagrindinius seniūnaičio vaidmenis, kurie apima tarpininkavimo, organizatoriaus, pagalbininko ir seniūnijos atstovo funkcijas. Seniūnaičiai suvokia savo veiklą kaip svarbią bendruomenių stiprinimo ir tarpininkavimo funkciją, kuri padeda efektyviau spręsti vietos problemas ir užtikrinti geresnę gyvenamąją aplinką. Savo veiklą seniūnaičiai vertina kaip reikšmingą ir būtina bendruomenės gyvenimui. Kaip teigia informantai, jie užtikrina efektyvesnį gyventojų poreikių atstovavimą aukštesnėms institucijoms, padeda gyventojams suprasti teisės aktus ir procedūras bei teikia tiesioginę pagalbą, ypač pažeidžiamiems ir senyvo amžiaus asmenims. Jie taip pat skatina bendruomenės telkimąsi ir užtikrina nuomonių bei poreikių suderinimą.

Tačiau seniūnaičio reikalingumas, informantų nuomone, priklauso nuo teritorijos dydžio. Kaimo vietovėse seniūnaitis yra būtinas dėl didesnių atstumų ir infrastruktūros trūkumo, o miestuose jo vaidmuo gali būti mažiau aktualus. Be to, pastebimas informacijos viešinimo apie seniūnaičio funkcijas trūkumas, todėl reikėtų daugiau dėmesio skirti jų veiklos viešinimui ir pristatymui visuomenei.

4.1.2. Seniūnaičių veiklos įgyvendinant vietos savivaldos principus

Seniūnaičio veikla yra įvairiapusiška, orientuota į gyventojų problemų sprendimą, bendruomenės iniciatyvų organizavimą ir viešųjų interesų atstovavimą. Seniūnaičiai savo veikloje daugiausiai dėmesio skiria tos teritorijos gyventojų problemų sprendimui ir renginių bei įvairių akcijų organizavimui. Taip pat, viešųjų erdvių gerinimui. Šio klausimai atsakymuose išryškėja ir itin glaudus seniūnaičio ir bendruomenės bendradarbiavimas. Dažnu atveju, seniūnaitis prisideda prie

bendruomenės projektų įgyvendinimo, kartu su bendruomene organizuoja įvairius renginius ir veiklas, abi šalys jungiasi į įvairias iniciatyvas.

4.1.2.12 lentelė

Seniūnaičio įgyvendinamos veiklos

Veikla	Apibūdinimas
Gyventojų problemų sprendimas	„Bet šiaip pagrindinė veikla tai gyventojų problemų sprendimas. <...> Tai apibendrinant, pagrindinė mano veikla yra su gyventojais ir su jiems aktualių problemų sprendimu, tiksliau, bandymu jas spręsti.“ (M1) „Aišku labai liūdna būna, kai per aplinkui išgirsti kažkokias problemas iš tų gyventojų, kurie tikrai žinot, kad tikrai tiesiogiai gali kreiptis, išgirsti iš aplinkui ir tiesiog ignoruoja seniūnaitį, sakydami, kad ką ten padarys tas seniūnaitis. Bet tam ir yra jis, kad kreiptis, kad kažkaip į vienas katilą sueitų visos problemos ir seniūnaitis žinotų ir galėtų prisidėti prie problemų sprendimo.“ (M5) „Pagrindas pirmais metais buvo tai gyventojų užklausimai.“ (M7) „Stengiuosi padėti žmonėms.“ (M8) „Buvo puošiama kalėdų eglutė. Su seniūnės pagalba pastatomi ženklai su pavadinimais. Kelių ribojimo ženklai.“ (M9) „Apibendrinant, pagrindinės mano veiklos susijusios su gyventojų problemų sprendimu ir infrastruktūros gerinimu.“ (M11) „O šiaip daugiau tai kažkokios problemos, kurios aktualios gyventojams.“ (M12)
Bendradarbiavimas su seniūnu	„Na, pirmiausiai manau, kad seniūnaitis turi bendradarbiauti su seniūnu. Seniūnaičiui reikalinga seniūno pagalba ir atvirkščiai.“ (M2) „Esu padėjusi seniūnijai ir dalinau jodo tabletes savo seniūnaitijos gyventojams <...>.“ (M3)
Informacijos viešinimas	„<...> viešinu kaimo socialiniame tinkle seniūnijos informaciją, savivaldybės gaunamą informaciją <...>.“ (M3)
Renginių ir akcijų organizavimas bei dalyvavimas jose	„<...> su bendruomenės aktyvu esu organizavusi nemažai renginių tiek vaikams, tiek suaugusiems. Su bendruomenės pareigūne organizuojam eismo saugumo renginius, elgesio renginius vaikams. <...> Taip pat, su bendruomene esame darę įvairias talkas: akciją „Darom“, dažėme kapinių vartus, iniciavome koplytėlės remontą.“ (M3) „Tai pirmais metais darėm akciją per Žolines: nešėm gėles ant duobėto kelio, statėm pakelėse, rašiau raštus, nes mūsų pagrindinis kelias baisus. <...> Su bibliotekininke organizavome švaros akciją.“ (M4) „Na, sakykim, kas naujovė mūsų kaime atsirado, kurią iniciavau ir kurios tikrai anksčiau nebuvo – bendruomenės talkos. Esu organizavusi su bendruomene jau kelias šventes ir tai pavyko įgyvendinti. Viena didžiausių ir pagrindinių mano veiklų – įsteigta kaimo bendruomenė.“ (M5) „Tai tos veiklos tokios ir su bendruomene bendri renginiai, tarkim, talkos organizavimas buvo vienas iš tokių dalykų.“ (M6) „Dalyvavau ir prisidėjau prie bendruomenės organizuoto renginio.“ (M7) „buvo daug renginių. Vienas didesnių tai vasarą suorganizuota vaikų šventė. <...> vežėm bendruomenės narius pas totorius, tokių ekskursijų organizavome.“ (M10)
Viešųjų erdvių gerinimas	„Dar galima paminėti, kad kartu su bendruomenės pirmininku teikėm projektus ir gavom finansavimą aikštyno ir vaikų žaidimų aikštelės įrengimui.“ (M3) „Esame su savivaldybės pagalba įrengę tokį kaip mini parkelį. <...> Ir tikiuosi, kad šiais metais pajudės pagaliau kitas projektas. Su dabartine valdžia jau kalbame, kad vietoj seno pastato bus padarytas toks grandiozinis projektas su tvenkiniu, didžiuliu parku.“ (M10) „Dar su tuometine bendruomenės pirmininke kartu įrenginėjome vaikų žaidimų aikštelę. Ji buvo parašiusi projektą, o mes su vyru surinkinėjome smėlio dėžę ir kitus įrenginius.“ (M12)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Apžvelgiant seniūnaičių interviu duomenis, išryškėja pagrindiniai jų veiklų pavyzdžiai, kurių metu seniūnaičiai atlieka svarbų vaidmenį bendruomenių gyvenime, prisidedant prie vietos problemų sprendimo ir bendruomeninių veiklų organizavimo. Seniūnaičiai sprendžia vietos gyventojų

problemas. Pavyzdžiui, informantas **M1** nurodo, kad svarbiausias jų darbas – gyventojų problemų sprendimas, tokių kaip gatvių apšvietimo gerinimo klausimai, apleistų sklypų problemos, o informantas **M11** pabrėžia eismo saugumo problemų sprendimą, pavyzdžiui, aplūžusių greičio mažinimo kalnelių remontą ir naminių gyvūnų išmatų šiukšliadėžių įrengimą. Tai rodo, kad seniūnaičiai veiksmingai atlieka tarpininkų vaidmenį, surinkdami ir perduodami gyventojų problemas vietos valdžiai. Dar seniūnaičiai ne tik prisideda prie gyventojų problemų sprendimo, bet ir aktyviai organizuoja įvairias bendruomenines iniciatyvas. Vienos seniūnaičių veiklos prisideda prie teritorijos gerinimo: *„Dėl vandens įrengimo organizavau gyventojų susirinkimą su įmone. <...> kai norėjome atstatyti rinkimų apylinkę mūsų kaime, taiėjau pas seniūnę, domėjausi, vaikščiojau per gyventojus rinkau parašus“* (**M2**), o kiti seniūnaičiai kalbant apie veiklas išskiria įvairių renginių ir iniciatyvų. Tai pabrėžia seniūnaičių vaidmenį kaip organizatorius, kuris telkia bendruomenę ir skatina bendrą veiklą. Seniūnaičiai, taip pat, aktyviai dalyvauja viešųjų erdvių gerinimo procesuose: *„Prie kapinių biotualetų pastatymas. Čia šiuo klausimu išreiškiau gyventojų norą, kad tokie būtų pastatyti kapinėse. Gyventojų pageidavimas buvo <...>“* (**M6**), *„Buvo čia į mane kreipęsi toks vienas žmogus, kuriam prie langų suoliukas pastatytas šalia šaligatvio. O ten ta žalia zona siaura, tai tam žmogui tiesiai po langais. Ten ant to suoliuko rytą vakarą sėdi asocialūs žmonės, po langais šiukšlina.“*, (**M8**). *Dar galima paminėti, kad kartu su bendruomenės pirmininku teikėm projektus ir gavom finansavimą aikštyno ir vaikų žaidimų aikštelės įrengimui.“* (**M3**), *„Dar su tuometine bendruomenės pirmininke kartu įrenginėjome vaikų žaidimų aikštelę. Ji buvo parašiusi projektą, o mes su vyru surinkinėjome smėlio dėžę ir kitus įrenginius.“* (**M12**). Jų veiklos, tokios kaip koplytėlių remontas, aikštyno ir vaikų žaidimų aikštelių įrengimas, rodo jų svarbą bendruomeninio gyvenimo aktyviniame ir teritorijos gerinime. Seniūnaičiai kaip vieną iš pagrindinių savo veiklų akcentavo bendradarbiavimą su kitomis institucijomis, ypatingai su seniūnija. Jie padeda seniūnijai įgyvendinant seniūnijos veiklas ir taip prisideda prie seniūnijos metinių planų įgyvendinimo. Taip pat, seniūnaičiai prie veiklų išskiria ir informacijos viešinimą: *„<...> viešinu kaimo socialiniame tinkle seniūnijos informaciją, savivaldybės gaunamą informaciją <...>.“* (**M3**).

Seniūnaičiai pagrindinę savo veiklą apibūdina kaip gyventojų problemų sprendimą. Jų veiklos apima įvairius gyventojų poreikius, tokius kaip gatvių apšvietimo gerinimas, apleistų sklypų nepriežiūra, eismo saugumas. Jie aktyviai organizuoja įvairias bendruomenines iniciatyvas, renginius, akcijas, šventes. Seniūnaičiai atlieka svarbų vaidmenį viešindami informaciją kaimo socialiniuose tinkluose ir kituose šaltiniuose, tokiu būdu užtikrindami gyventojų informuotumą apie svarbias savivaldybės ir seniūnijos veiklas.

Analizuojant seniūnaičių veiklas bei lyginant jas su teoriniais vietos savivaldos principais, tokiais kaip subsidarumas, bendruomeniškumas, viešasis interesas ir piliečių įtrauktis, galima identifikuoti tam tikrus neatitikimus tarp praktinių veiklų ir deklaruojamų principų. Seniūnaičiai daugiausiai sprendžia gyventojų problemas, kurių dalis pagal kompetencijas priklauso seniūnui, bei organizuoja įvairias veiklas bendruomenei. Jie savo įgyvendinamas veiklas sieja su gyventojų problemų sprendimu, bendradarbiavimu su seniūnu ir bendruomene, tačiau kai kurie vietos savivaldos principai, tokie kaip pilietinė įtrauktis ar atsakomybės paskirstymas, ne visuomet atsiskleidžia pilna apimtimi.

Kadangi seniūnaičiai kaip pagrindinę savo veiklą išskyrė gyventojų problemų sprendimą, jų buvo klausama „Dėl ko dažniausiai į juos kreipiasi gyventojai?“, siekiant išsiaiškinti, dėl kokių problemų gyventojai į juos kreipiasi kaip į „pagalbininko“ vaidmenį atliekančius.

Problemos, dėl kurių dažniausiai kreipiasi gyventojai

Dėl ko dažniausiai kreipiasi gyventojai?
„Oi, įvairiai....Šiltuoju metų laiku dažnai kreipiasi dėl teritorijų nepriežiūros: aplink namus nešienautų pievų, daug visokių skundų dėl kelių asfaltavimo, gatvės apšvietimo.“ (M3)
„Oi, žinokit labai įvairiai. Nuo paprasčiausių dalykų, kai kuriems, pavyzdžiui, nepatinka gatvės pavadinimas. Rašo, klausia, kur kreiptis dėl pavadinimo pakeitimo. Sunkiausia su gyventojais, kurie tuo pačiu klausimu kreipiasi ne pirmą kartą. Gauna atsakymą ir vis tiek jie nesupranta ir vėl kreipiasi. Turime seniūnijos teritorijoje kelių, kurie nepriklauso seniūnijai, priklauso VIA Lietuva ir visi tą žino, bet vis tiek klausia, kodėl seniūnija netvarko pagrindinio kelio. Bet sakau, žinokit, čia ne seniūnija priklauso kelias, seniūnijos keliais sutvarkyti. Na ir po kiek laiko vėl tas pats žmogus klausia to pačio klausimo. Pagrindinės problemos dėl ko kreipiasi yra keliai ir kelių būklė.“ (M4)
„Dėl apšvietimo, kelių. Kiti dėl kokio įdarbinimo. Priklauso nuo gyventojų poreikio. Būna tų situacijų visokių. Kartais tenka ir patarpininkauti. Dėl kapų tvarkymo. Tokie visokie kasdieniniai reikalai.“ (M6)
„Dėl neasfaltuotų gatvių, dėl apšvietimo, dėl šunų vedžiojimo prie namų. Prašė įrengti šiukšliadėžes augintinių išmatoms mesti. Dėl pakelių šienavimo kreipiasi.“ (M11)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Seniūnaičiai teigia, kad gyventojai dažniausiai kreipiasi dėl įvairių kasdienių problemų, susijusių su teritorijų priežiūra ir infrastruktūra. Pagrindinės problemos, su kuriomis gyventojai susiduria, apima kelių būklę ir apšvietimą. Seniūnaičiai minėjo, kad gyventojai nuolat kelia klausimus dėl neasfaltuotų gatvių, jų nepriežiūros, apšvietimo trūkumo, taip pat dėl naminių augintinių laikymo reikalavimų. Pagrindinės problemos, kurios lemia gyventojų kreipimąsi į seniūnaičius, yra susijusios su infrastruktūros gerinimu ir gyventojų kasdienio gyvenimo kokybės užtikrinimu.

Kadangi dažniausiai gyventojai į seniūnaičius kreipiasi dėl infrastruktūros gerinimo, buvo siekiama išsiaiškinti, ar gyventojai atskiria seniūno ir seniūnaičio funkcijas. Seniūnaičių buvo klausama „Ar gyventojai nepainioja seniūno ir seniūnaičio funkcijų?“. Vieni teigė, kad gyventojai neatskiria seniūno ir seniūnaičio veiklų: „Taip, dar vis tokių pasitaiko. Paskambina ir prašo išasfaltuoti kelią.“ (M3), „Maišo, tikrai žmonės maišo. Reikia šviesti gyventojus, nes jie nežino, kad seniūnaitis neturi tiek galių kaip seniūnas: neties naujų elektros linijos kabelių ir neasfaltuos kelių.“ (M5), „Šiek tiek maišo. Trūksta visuomenei to informavimo, kas už ką atsakingas. Aišku, kiti pasiskaito, kas yra tas seniūnaitis. Kad yra seniūnė, seniūnaitis, bendruomenės pirmininkas. Pas ką gali kokiais klausimais kreiptis.“ (M10), „Yra tokių, kurie nelabai skiria seniūno ir seniūnaičio. Būna sulaukiu kokio skambučio, kur tiesiai šviesiai rėkia, tai tu čia padarysi ar ne, tu gi seniūnaitė.“ (M12). Seniūnaičiai, kurie teigė, kad gyventojai atskiria seniūno ir seniūnaičio pareigas, savo nuomonę argumentavo taip: „Kaip čia pasakius... dauguma žmonių aišku, kad atskiria.“ (M2), „Ne, nemaišo. Todėl kartais išgirstų tokių replikų, kam seniūnaitis mums reikalingas, jeigu jisai nieko negali padaryti.“ (M4), „Ne, jau eilę metų yra tas seniūnaitis. Tikrai nemaišo, atskiria.“ (M6), „Aš galvoju, kad atskiria. Vis tiek tie žmonės, kurie baigę mokslus, žino, yra apsiskaitę. Vienas dalykas, kad statusas skiriasi, seniūnas yra valstybės tarnautojas, o seniūnaitis renkamas žmonių. Seniūnas dalyvauja konkurse, turi būti nepriekaištingos reputacijos. O seniūnaitis dirba visuomeniniais pagrindais. Aš manau, kad atskiria žmonės, nes seniūnaičiai reikalingi tam, kad eitų į sueigas, jie susiję su seniūnais.“ (M11).

Seniūnaičių nuomonės apie gyventojų gebėjimą atskirti seniūno ir seniūnaičio funkcijas yra nevienodos. Kai kurie seniūnaičiai teigia, kad gyventojai dažnai maišo šias pareigas, manydami, jog seniūnaitis turi tokias pat galias kaip seniūnas. Dažniausiai tokie nesusipratimai kyla dėl infrastruktūros klausimų, pavyzdžiui, gyventojai kreipiasi į seniūnaičius prašydami išasfaltuoti kelius ar įrengti elektros linijas. Šios situacijos atskleidžia visuomenės informuotumo stoką apie seniūnaičio veiklos sritį. Kita vertus, kai kurie seniūnaičiai mano, kad gyventojai atskiria šių pareigybių funkcijas, ypač tie, kurie yra apsiskaitę ar ilgiau gyvena bendruomenėje, kur seniūnaičio veikla jau aktyvi. Tie gyventojai jau supranta seniūnaičio kaip renkamo bendruomenės atstovo vaidmenį.

Apibendrinant, gyventojų žinios apie seniūno ir seniūnaičio pareigas yra nevienodos. Dalis gyventojų aiškiai supranta šių pareigybių skirtumus, tačiau kita dalis vis dar painioja funkcijas, dėl ko kyla nepagrįsti lūkesčiai seniūnaičio atžvilgiu. Didesnis viešinimas ir aiškesnė komunikacija apie seniūnaičio atsakomybes galėtų sumažinti šį informacijos trūkumą ir pagilinti gyventojų supratimą.

Seniūnaičių buvo klausiama „Ar dažnai gyventojai į juos kreipiasi?/ Kaip keičiasi, lyginant nuo kadencijos pradžios iki šios dienos, gyventojų kreipimasis?“. Į šį klausimą atsakė 8 seniūnaičiai: „Išdrąsėjo, kreipiasi dažniau. Ypatingai jaunimas kreipiasi. Bet dabar tie skambučiai tokie mandagesni, tvarkingesni. Aišku, per tiek metų kaimas pasikeitė, gyventojai jau patys randa daug informacijos.“ (M2), „Visą laiką drąsiai kreipiasi, kadangi gyvename nemažai čia metų, jau čia visi mane pažįsta tai tikrai drąsiai ir prieš tai, ir dabar.“ (M4), „Mano seniūnaitija nėra didelė, tai aš negaliu pasakyti, kad jau ten labai daug aš sulaukiu tų prašymų. Bet tarkim lyginant su pirmąja kadencija, tai taip, yra tikrai daugiau besikreipiančiųjų.“ (M6), „Drąsiai, tikrai.“ (M7), „Taip. Parodėme daugiau veiklos feisbuko puslapyje. Tai iš tikrųjų tas labai pagelbėjo ir jau žmonės mato, kad, sakykim, galima kreiptis, kad čia jau nieko baisaus tiesiog išsakyti, pasišnekėti paprasčiausiai.“ (M10), „Taip. Būna skambina, būna sustojame pasikalbame. Betarpiškai bendraujame.“ (M11), „Tikrai taip, sulaukiu daug daugiau skambučių. Ypatingai vasaros metu, va dėl to pačio upelio, skambina, sako daryk ką nors, kreipkis ten ar ten, nes čia niekas nieko nedaro.“ (M12).

Dauguma seniūnaičių pastebėjo, kad gyventojai tapo drąsesni ir dažniau kreipiasi dėl įvairių klausimų. Taip pat, išaugo jaunimo įsitraukimas, o jų kreipimaisi tapo mandagesni ir tikslingesni.

Kai kuriuose regionuose gyventojų kreipimosi skaičius išaugo, ypač lyginant su seniūnaičio pirmąja kadencija. Seniūnaičių nuomone, seniūnaitijų dydis taip pat turi įtakos šiai dinamikai – mažesnėse bendruomenėse kreipimusi skaičius natūraliai yra mažesnis. Tačiau bendra tendencija rodo augantį aktyvumą ir pasitikėjimą seniūnaičiais kaip tarpininkais sprendžiant problemas.

Apibendrinant, seniūnaičių pastebėjimai atskleidžia, kad gyventojų kreipimasis į juos tapo dažnesnis ir labiau struktūruotas.

4.1.3. Seniūnaičių rinkimų organizavimas ir paskatos dalyvauti

LR Vietos savivaldos įstatymo (1994) 38 straipsnyje numatoma, kad „Kandidatus į seniūnaičius gali siūlyti tik tos seniūnaitijos, kurioje renkamas seniūnaitis, gyventojai, bendruomeninės organizacijos“, bet įstatymas nedraudžia gyventojui ir pačiam teikti savo kandidatūros. Siekiant išsiaiškinti, kas paskatino ir kaip informantai tapo seniūnaičiai, interviu metu buvo užduotas klausimas „Kas jus paskatino dalyvauti seniūnaičių rinkimuose, kodėl pasirinkote būti seniūnaičiu? Papasakokite savo istoriją“. Analizuojant gautus atsakymus galima daryti išvadas, kad seniūnaičiais asmenys tapo dviem būdais: patys teikė savo kandidatūrą arba buvo skatinami kitų asmenų.

Seniūnaičių pasirinkimas dalyvauti rinkimuose

Kas jus paskatino dalyvauti seniūnaičių rinkimuose, kodėl pasirinkote būti seniūnaičiu? Papasakokite savo istoriją.	
Pats pateikė savo kandidatūrą	„Taip mano istorija tokia, kad susiklostė tokia situacija, kad reikėjo kaimui seniūnaičio, kadangi jau atsisakė prieš tai, kuris ėjo pareigas ir neatsirado norinčių, ir gal kažkokia baimė atsirado, kad kaimas liks be seniūnaičio. Aš manau, kad kaimas turi turėti tokį žmogų. Taip ir pasirinko būti seniūnaičiu.“ (M5) „Kaip sakyti, paskatino kelių būklė, norėjosi pasirūpinti dėl pėsčiųjų saugumo gatvėje. Norėjosi pėsčiųjų ir dviračių takų. Nelabai ten norėjo kas rūpintis, tai sakau, gal reikia kažkaip imtis tos veiklos. Kaip tik baigėsi ankstesnių seniūnaičių kadencija. Tai va, pabandžiau ir pateikiau savo kandidatūrą.“ (M7) „Kadangi turiu daug politinės ir verslo patirties, ypač statybų sektoriuje, tai galvojau, jeigu seniūnijoje reikės kokios pagalbos ar kils klausimu, kurie susiję su statybomis ir remontu, tai maniau, kad aš kaip ir galėčiau patarti. Nes mačiau tokių visokių netvarkingų smulkmenų.“ (M8)
Pasiūlė kiti asmenys (bendruomenės nariai, seniūnai, buvę seniūnaičiai)	„<...>šitoje seniūnaitijoje gimiau, augau, daug žmonių pažįstu. Kažkaip kartą iš kartos žinojau, dabar ir gyvenu toje vietovėje, matau kas darosi. Buvo seniūnaičių rinkimai, bendruomenė mane pasiūlė ir aš sutikau.“ (M1) „Mane pasiūlė kaimo žmonės ir taip iki šių dienų žmonės mane renka.“ (M2) „Dalyvauti seniūnaičių rinkimuose mane paskatino bendruomenės pirmininkas ir kaimo aktyvas.“ (M3) „Paskatino kai kurie kaimo gyventojai. Ypatingai jaunimas, jaunesnio amžiaus žmonės, o pasirinkau net nežinau, žinokit. Iš tikrųjų viską norisi išbandyti. Tai pagalvojau, kodėl gi ne.“ (M4) „Bendruomenė tokį norą irgi išreiškė, todėl tuo metu dirbusi seniūnė pakvietė, ir sutikau aš.“ (M6) „Mane paskatino buvusi mūsų kaimo seniūnaitė. Dar ilgai galvojau ar verta tai ar ne. Bet pagalvojus, nusprendžiau, kad reiktų pabandyti, ar pavyks kartais išsakyti savo nuomonę kitiems. Tai taip ir tapau seniūnaitė.“ (M9) „Iš tikrųjų net negalvojau, kad būsiu tuo seniūnaičiu. Kas iš tikrųjų paskatino? Tiesiog paskambino ir paragino seniūnė. Seniūnė sužinojo iš kitų žmonių, kad aš lyg tai galėčiau būti seniūnaičiu, nes esu pakankamai aktyvus, ir man rūpi tos problemos ir norėčiau kažką pakeisti.“ (M10) „Tai pirmiausiai aš sulaukiau seniūnės skambučio, kad gal noriu dalyvauti seniūnaičio rinkimuose. Ko gero, man paskambino ne be reikalo, nes aš jau 11 metų gyvenu tam savo kvartale ir, sakyčiau, gan aktyviai dalyvauju veikloje gerinant to kvartalo žmonių gyvenimą.“ (M11) „Rinkimuose tai paskatino dalyvauti, turbūt, būtent mūsų gatvės problemos. Pagrindinė tai ta, kuri aktuali ir šiai dienai – automobilių stovėjimo aikštelė. Jau daug metų yra ši problema. Buvau ir esu gan aktyvi savo gatvėje, tai gyventojai mane ir išrinko. Aš viskuo domiuosi, ten ir aplinką dažnai tvarkydavau, žoles šienaudavau. Tai man kaimynė rekomendavo, kad eičiau. Tai ėjau dėl tų įvairių gyventojų problemų.“ (M12)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Analizuojant atsakymus į pirmąjį klausimą, galima pastebėti, kad dauguma seniūnaičių rinkimuose dalyvavo paskatinti kitų asmenų: bendruomenės (M1, M3, M6), kaimo gyventojų (M2, M3, M4, M12), buvusio seniūnaičio (M9) ar seniūnės (M10, M11). Pasiūlyti kandidatai sutiko dalyvauti rinkimuose dėl įvairių priežasčių. Vienus sieja glaudus ryšys su teritorija ir bendruomene - seniūnaičiai pabrėžė savo ryšį su vietove, kurioje gyvena, ir bendruomene, kuriai jie atstovauja. Tai paskatino jausti atsakomybę už vietos gyventojų gerovę: „Na, šitoje seniūnaitijoje gimiau, augau, daug žmonių pažįstu. Kažkaip kartą iš kartos žinojau, dabar ir gyvenu toje vietovėje, matau kas darosi.“ (M1), „Tai kadangi gyvenu šioje vietovėje, kurioje ir esu seniūnaitė, čia gimusi, užaugusi ir gyvenu, pažįstu gyventojus. Noras jiems padėti ir paskatino.“ (M6). Kelis iš informantų tapti seniūnaičiais paskatino tai, kad jie dar prieš rinkimus aktyviai dalyvavo savo bendruomenės gyvenime, sprendė problemas ir teikė iniciatyvas: „esu pakankamai aktyvus, ir man rūpi tos problemos ir norėčiau kažką pakeisti.“ (M10), „man paskambino ne be reikalo, nes aš jau 11 metų gyvenu tam savo kvartale ir, sakyčiau, gan aktyviai dalyvauju veikloje gerinant to kvartalo žmonių gyvenimą.“ (M11). Kai kurie seniūnaičiai rinkosi šią veiklą, siekdami įnešti pokyčių ir skatinti

bendruomenės aktyvumą: „<...< trūko veiklos, buvo nuobodu. Norėjosi kurti kažką, kadangi kaime jau buvo ir daugiau jaunų šeimų, pagalvojau, kad atėjusi į seniūnaičius galėsiu pradėti kažkokį aktyvinimą.“ (M3). „Iš tikrųjų viską norisi išbandyti. Tai pagalvojau, kodėl gi ne.“ (M4), „Bet pagalvojus nusprendžiau kad reiktu pabandyti ar pavyks kartais išsakyti savo nuomone kitiems“. (M9). Nors šiuos seniūnaičius teikti savo kandidatūras rinkimuose paskatino bendruomenės nariai, seniūnai arba kiti aktyvūs asmenys. Tačiau visi jie sutiko dalyvauti dėl savo asmeninių motyvų ir noro prisidėti prie vietos gerovės.

Seniūnaičiai, patys pateikę savo kandidatūras, dažniausiai vadovavosi atsakomybe už bendruomenę, noru spręsti gyventojų problemas bei asmeniniu įsitikinimu, kad jų patirtis ir kompetencija gali prisidėti prie vietos gerovės. Šios motyvacijos rodo ne tik jų sąmoningumą, bet ir aktyvų norą veikti bei užtikrinti, kad bendruomenė turėtų stiprų ir kompetentingą atstovą: „<...> reikėjo kaimui seniūnaičio, kadangi jau atsisakė prieš tai, kuris ėjo pareigas ir neatsirado norinčių, ir gal kažkokia baimė atsirado, kad kaimas liks be seniūnaičio. Aš manau, kad kaimas turi turėti tokį žmogų.“ (M5). Seniūnaičiai dažnai motyvavo savo sprendimą dalyvauti rinkimuose noru pagerinti gyvenimo sąlygas ir išspręsti specifines bendruomenės problemas: „Kaip sakyti, paskatino kelių būklė, norėjosi pasirūpinti dėl pėsčiųjų saugumo gatvėje. Norėjosi pėsčiųjų ir dviračių takų. Nelabai ten norėjo kas rūpintis, tai sakau, gal reikia kažkaip imtis tos veiklos. Kaip tik baigėsi ankstesnių seniūnaičių kadencija. (M7). Kai kurie seniūnaičiai jautė, kad jų profesinė patirtis ir žinios galėtų būti naudingi bendruomenėje: <...> Tai va, eidamas į seniūnaičius galvojau, kad turėsiu ir patarimų ir savo nuomonę išreikšiu.“ (M8).

Apibendrinant, tiek seniūnaičius, kuriuos rinkimuose paskatino dalyvauti kiti asmenys, tiek ir seniūnaičius, kurie patys kandidatavo į šias pareigas, dalyvauti rinkimuose paskatino bendruomeniškumas, atsakomybės jausmas ir noras padėti.

Analizuojant atsakymus į klausimą „Ar prieš tampant seniūnaičiu, žinojote, kas yra seniūnaitis ir ką jis veikia?“, paaiškėjo, kad žinojimo lygis tarp informantų buvo nevienodas.

4.1.3.15 lentelė

Seniūnaičių žinojimas ir įsivaizduojamos veiklos prieš rinkimus

Ar prieš tampant seniūnaičiu, žinojote, kas yra seniūnaitis ir ką jis veikia?	
Žinomi seniūnaičių vaidmenys ir veiklos	„Kažką girdėjau minimaliai. Kad jis kaip tarpininkas tarp bendruomenės ir seniūnijos.“ (M1) „Iš tikrųjų po buvau girdėjęs, bet labai taip ir kai kaip ir nesigilinai, ką jisai turėtų atlikti ir kaip ten viskas vyksta. O kai pradėjau eiti šias pareigas, tada po truputį pradėjau susipažinti, kas su kuo valgoma, kaip viskas vyksta.“ (M4) „Taip buvau girdėjęs ir žinojau, ką jis veikia. Pateikiant kandidatūrą, seniūnijoje mane supažindino su seniūnaičio teisėmis ir pareigomis.“ (M7) „Aš jau žinojau, kas yra seniūnaitis ir kadangi turiu nemažai patirties, galvojau, kad sugebėsiu daugmaž kur reikia paspausti ar išsireikalauti. Yra didelė patirtis, daug pažįstamų.“ (M8) „Naujiena tikrai nebuvo. Kaip jau ir minėjau, esu teisininkas tai tą vietos savivaldos įstatymą tikrai žinau ir išmanau. Žinau, kas yra seniūnaitis, ką jis atstovauja, kad tai teritorijos bendruomenės atstovas.“ (M11) „Kažkiek preliminariai. Būtent tai, kad reikia perduoti gyventojų problemas, būti tarpininke tarp gyventojų ir seniūnės. Bet tų pagrindinių pareigų, kurios aprašytos įstatyme tai ne. Tik vėliau pradėjau daugiau domėtis.“ (M12)
Nežinomi seniūnaičių vaidmenys ir veiklos	„Ne, tikrai nežinojau, kad toks žmogus kaip seniūnaitis yra. Kažkaip mieste yra kitaip nei kaime. Kaimo žmonės kuria patys savo gerbūvjį, todėl jiems toks žmogus gali padėti. O, mano nuomone, mieste, kadangi, yra jau išvystyta infrastruktūra, nėra būtinybės domėtis nei kažkokiu aplinkos gerinimu, nei ieškoti, kas gali padėti. O kaime žmonės ieško kažko, kas padėtų, ieško

	kažko nuo ko pradėti.“ (M3) „Ne tikrai nežinojau, tiesiog tik kažkoks suvokimas buvo.“ (M5) „Aš jau net neprisimenu, ar buvau girdėjusi, kad gal nebuvau girdėjusi. Nu, tai buvo ten pati pradžia. Nebuvo ten nei interneto, nei jokios informacijos. O dabar kažkaip tie seniūnaičiai jau žinomi: tai kažkur pakalbina juos, tai kokiuose renginiuose ar kitose veiklose atstovauja, o tada tai ne, nebuvau girdėjusi apie seniūnaičius.“ (M6) „Iš tikrųjų tai nelabai žinojau, kad tas seniūnaitis. Žinojau tik tiek, kiek mane informavo. Bet man sakė, kad tau vos ne nieko nereikės daryti, tik va, pažiūrėti, kur kokia lemputė nedega ir pranešti seniūnei. Pristatė, kad tos pareigos kaip seniūnės pagalbininko. Kad nereikėtų pačiai seniūnei lakstyti po miestą, kur, sakykim, yra mano teritorija. Aš ten gyvenu, aš ten pravažiuoju, matau dažniau tas problemas ir galiu apie jas pranešti. Tas labai palengvina seniūnės darbą.“ (M10)
--	---

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Dalis informantų jau turėjo aiškų arba preliminarų supratimą apie seniūnaičio pareigas ir veiklą. Kai kurie seniūnaičiai buvo girdėję apie seniūnaičio vaidmenį kaip tarpininko tarp bendruomenės ir seniūnijos, tačiau geriau su pareigomis susipažino tik pradėję eiti šias pareigas, kiti turėjo išsamų supratimą dėl ankstesnės patirties ar profesinės veiklos, kas padėjo lengviau orientuotis seniūnaičio pareigose. Kita dalis informantų prieš tapdami seniūnaičiais neturėjo aiškos informacijos apie šią veiklą. Jie buvo mažai girdėję arba visai nežinojo, kas yra seniūnaitis ir kokios jo funkcijos. Tie, kurie apie seniūnaičio veiklą nežinojo, kandidatuodami į šias pareigas vadovavosi kitų žmonių nuogirdomis, kurie kartais supaprastindavo šio vaidmens sudėtingumą.

Žinojimas apie seniūnaičio vaidmenį prieš tampant seniūnaičiais buvo įvairus. Vieni asmenys turėjo pakankamai informacijos ir patirties, kad suprastų pareigų esmę, kiti žinias įgijo tik pradėję veiklą. Šie rezultatai atskleidžia, kad būtina stiprinti informacijos apie seniūnaičių pareigybę sklaidą, siekiant užtikrinti, kad kandidatai būtų gerai pasiruošę ir suprastų savo atsakomybę.

6 seniūnaičių buvo paklausta „Ar taip įsivaizdavo šias pareigas?“. Kai kurie seniūnaičiai iš anksto suvokė savo vaidmenį kaip pagalbą gyventojams, jų problemų sprendimą ir bendruomenės palaikymą. Šis lūkestis iš dalies sutapo su realybe: „Panašiai taip ir maniau. Galvojau, kad reikės kažkokių paslaugų, patarimų gyventojams. Reikės jų problemas spręsti, jiems padėti.“ (M1). Kiti seniūnaičiai tikėjosi mažesnio įsipareigojimų kiekio, tačiau realybėje susidūrė su intensyvesne veikla nei manė. „Jeigu atvirai, tai ne taip įsivaizdavau. Maniau, kad bus šiek tiek ramiau. <...> O kai pati einu tas pareigas, tai matau, kad yra kas veikti.“ (M4). Buvo tikėtasi, kad seniūnaičio pareigos bus lengvesnės, reikalaujančios mažiau aktyvumo ar atsakomybės, tačiau paaiškėjo, kad reikia daugiau įsitraukimo ir pastangų: „Nu gal kažkaip kitaip, kažkaip, kad ramiau bus viskas. Užteks tik pokalbių, kad nereikės ten niekur skambinėti, domėtis, klausinėti. Galvojau bus viskas paprasčiau.“ (M12). Kai kurie seniūnaičiai pripažino, kad neįvertino bendruomenės poreikių įvairovės ir darbo sudėtingumo. Jie akcentavo, kad pareigos atskleidė naujų iššūkių, įskaitant sudėtingą darbą su žmonėmis. „Kitaip įsivaizdavau. Prieš ateinant neįvertinau, kad yra labai skirtingų ir visokių žmonių. <...> Bet atėjus į seniūnaičius susidūriau su realybe, užsigrūdinau ir užsiauginau storą odą.“ (M5). Dalis seniūnaičių pastebėjo, kad jų veiklą riboja nepakankamos teisės ir finansavimo stoka, kas sumažina galimybę aktyviai įgyvendinti bendruomenės poreikius: „<...> Aišku čia veikti niekas nedraudžia, bet nėra tokių galių daug: projektų rašyti negali, tai ir pinigų negali toms veikloms gauti, trūksta finansavimo.“ (M7). Kai kurie seniūnaičiai neturėjo aiškaus supratimo apie pareigas, tačiau tikėjosi tam tikro aktyvumo: „Nežinojau tiksliai kaip ir ką reikės daryti. Bet vis tiek galvojau, kad kažkokių veiklų bus. Bus posėdžiai, kažkokie aptarimai.“ (M10).

Apibendrinant, seniūnaičių lūkesčiai dažnai skyrėsi nuo tikrovės. Kai kurie tikėjosi mažesnio darbo krūvio ir paprastesnės veiklos, tačiau realybėje susidūrė su intensyvesnėmis užduotimis ir sudėtingu darbu su žmonėmis. Kiti pastebėjo veiklos apribojimus dėl finansavimo ir teisinių galimybių stygiaus. Ši analizė rodo poreikį aiškiau informuoti apie seniūnaičių pareigas ir galimybes prieš jiems pradedant veiklą.

4.1.4. Seniūnaitis kaip tarpininkas tarp vietos savivaldos sistemos dalyvių

Seniūnaitis – tai vietos bendruomenės išrinktas atstovas, kuris visuomeniškai atstovauja bendruomenės interesus seniūnijoje ar savivaldybėje, siekdamas pagerinti konkrečios teritorijos ir bendruomenės gyvenimą. Kiekvienoje seniūnaitijoje yra renkamas seniūnaitis. Tam, kad vyktų tikslinga komunikacija tarp vietos valdžios ir bendruomenės, seniūnaitis turi palaikyti glaudų santykį su bendruomenės nariais. Per seniūnaičius bendruomenė gali daryti įtaką seniūnijai ar savivaldybei. Siekiant išsiaiškinti seniūnaičio bendradarbiavimą su bendruomene, seniūnija ir savivaldybe, seniūnaičių buvo klausama „Kokias veiklas įgyvendindami bendradarbiaujate su bendruomene, seniūnija ir savivaldybe?“.

4.1.4.16 lentelė

Seniūnaičių bendradarbiavimas su bendruomene, seniūnija ir savivaldybe

Kokias veiklas įgyvendindami bendradarbiaujate su bendruomene, seniūnija ir savivaldybe?	
Su bendruomene	„Su bendruomene bendradarbiaujam renginiuose, aptariant aktualias gyventojų problemas ir jas sprendžiant.“ (M1) „Aš manau, kad pirmiausiai tai reikia kurti ryšį ir dirbti su vietos bendruomene. Daugiausiai su bendruomene bendradarbiaujame per renginius. Joninės organizavome, vaikams visokius renginukus. Seniūnaitis bendruomenei yra toks pats svarbus kaip bendruomenės pirmininkas. Aš pavadinčiau seniūnaitį tokiu kaip pirmininko sekretoriumi. Bendruomenė turi turėti seniūnaičio palaikymą ir kartu veiklas organizuoti.“ (M2) „Bendruomenė į mane kreipiasi iškilus problemoms, iššūkiams. <...> Su bendruomene komunikuojame ir telefonu, ir paštu, ir gyvai dėl įvairių veiklų.“ (M3) „Mano kaime tokios kaip bendruomenė registruotos nėra. <...> Aš su kaimo žmonėmis komunikuoju per socialinius tinklus, nes ten mes turime savo grupę kaimo gyvenvietės. Dažniausiai bendradarbiaujam dėl renginių.“ (M4) „Su bendruomene mūsų bendradarbiavimas labai glaudus ir tamprus. Visas veiklas kaime organizuojame kartu su bendruomene. <...> Mes visus reikalus visuomet tariamės kartu: kartu organizuojam susirinkimus, renginius.“ (M5) „Tokių kaip veiklų su bendruomene irgi neturiu bendrų, į mane kreipiasi dažniausiai su problemomis kažkokiomis.“ (M8) „Su bendruomene tai bendradarbiaujame dėl renginių, projektų, gyventojų įsitraukimo.“ (M10) „Tas bendradarbiavimas tai yra toks, kad tiek su bendruomene, tiek su seniūne susiskambinam, pasikalbam. Vienus klausimus aš padedu atsakyti, kitus perduodu seniūnei. Su bendruomene tos veiklos tokio ūkinės ir statybinės daugiau, tai dėl jų ir bendradarbiaujame.“ (M11) „Su bendruomene dėl renginių daugiausiai bendradarbiaujame.“ (M12)
Su seniūnija	„O su seniūne mes bendraujam dažnai, tikrai daug dėmesio skiria, bet irgi bendraujam ne dėl kažkokių veiklų, o dėl gyventojų problemų. Seniūnė stengiasi visas problemas spręsti, bet viskas priklauso nuo galimybių ir finansavimo.“ (M1) „O su seniūnija tai mūsų bendravimas dažniausiai yra dėl gyventojų problemų visokių. Esu labai patenkinta komunikacija su seniūne, jeigu reiktų vertinti, tai būtų aukščiausias procentas. Jei yra kokių klausimų ar kokios bėdos, paskambini seniūnei, viską taktiškai išaiškina.“ (M2) „Su seniūnija mūsų ryšys labai geras ir šiltas, komunikacija ir bendradarbiavimas vyksta kai tik kyla kokių problemų. Visada galima ir paskambinti, ir parašyti. Visada konsultuoja ir padeda.“ (M3) „Tikrai glaudžiai bendradarbiaujame. <...> šiais metais prašiau, kad patvarkytų kelius ir kai kur sudėtų šviestuvus. Jau šiais metais tą įgyvendino. Pagrindinė veikla, kurioje bendradarbiaujame tai gyventojų problemų sprendimas ir gyvenimo sąlygų kaime gerinimas.“ (M4) „Su seniūnija, taip pat, bendradarbiauju artimai. Visuomet jaučiuosi išgirsta, kas liečia seniūnę, visuomet išgirsta, pagalba suteikta ir konsultuoja tikrai nuoširdžiai nuo iki.“ (M5) „Su seniūnija tai bendradarbiaujame bendruose susirinkimuose, kuriuos seniūnija organizuoja. Dalyvauju seniūnaičių sueigose, ten dalyvauja ir bendruomenės pirmininkė. Taip ir vyksta mūsų bendradarbiavimas: aptariame, sprendžiame problemas.“ (M6) „Kažkokių veiklų tai konkrečių neturime su seniūnija. Bet iškeltus klausimus seniūnija pagal

	galimybės sprendžia.“ (M7) „Su seniūne bendradarbiaujam dėl gyventojų problemų. Seniūnė atsižvelgia į mano nuomonę.“ (M8) „Su seniūne, taip pat, jokių problemų. Atsižvelgia į nuomonę, paskambini, paprašai kažko tai jokių problemų nebūna.“ (M10) „Su seniūne labai gerai sutariame. Ji kiek gali, tiek padeda. Va dabar pasakė, kad nėra tų lėšų takų sujungimui, tai seniūnaičiui neuždrausta teisė kreiptis aukščiau.“ (M11) „Su seniūne komunikuojame artimai. Dalyvauju ir sueigose, ir tikrai klausia, ir domisi. Bendraujame skambučiais, laiškais.“ (M12)
Su savivaldybe	„Neturėjau dar daug bendradarbiavimo“ (M1) „Su savivaldybe jokios veiklos nevykdu. Per daug metų vieną kartą buvo suorganizuoti mokymus su S. Nefu. O šiaip savivaldybė nėra, kad labai įtrauktų mus į kažkokį bendrą darbą. Aišku, galėtų kviešti į tarybą, kai svarsto aktualius klausimus, bet čia gal ir priklauso nuo pačio seniūnaičio aktyvumo. Tiesa, dar esu gavusi savivaldybės apdovanojimą už ilgametį seniūnaitis darbą, bet mane seniūnė pasiūlė.“ (M2) „Teko eiti į Tarybos posėdį dėl kaimo ribų keitimo klausimo. Teko ir pas merą eiti, ir pas administracijos direktorių. Nes problema išlikusi, o valdžia jau kiek kartų keitėsi. <...> Ne, kvietimo kažkokio nebuvau gavęs. Tiesiog pastebėjau, kad mano klausimas įtrauktas į darbotvarkę ir nuėjau. Manau, kad savivaldybė neatsižvelgia į mūsų nuomones, o seniūnaičio funkcionalumas lieka įstatymo apibrėžtyje.“ (M3) „Su savivaldybe nėra jokio bendradarbiavimo. <...> O tiesą pasakius su meru anksčiau, kaip ir bendravom, dabar nebe. Kai jis tik pradėjo eiti šias pareigas tikrai ir bendravom, ir viską, o dabar jisai, kuris laikas nereaguoja nei žinutes, nei skambučius, tiesiog ignoruoja. Todėl nei komunikacijos, nei veiklų su savivaldybę neturime.“ (M4) „O su savivaldybę neturime jokių bendrų veiklų, bendradarbiavimas minimalus.“ (M5) „O tiesiogiai į savivaldybę nesu rašiusi, neturėjau tokio klausimo. <...> O apie savivaldybę neturiu ką pasakyti, nes kreiptis neteko, tai tos komunikacijos nelabai ir yra. Vieną kartą savivaldybė buvo suorganizuoti mokymus tokius, patiko man visai. Lyg minėjo, kad ir daugiau bus, bet nebuvo. Man iš savivaldybės trūksta kažko tokio kaip mokymai, bet, matyt, nėra poreikio.“ (M6) „Su savivaldybe neturėjau jokių veiklų. Dar neteko turėti bendrų reikalų. Tiesa, dar kai nebuvau seniūnaitis, taiėjau pas vicemerą. Bet kaip visada pažadai, pažadai ir tiek. Išklaustų išklaustų, bet tik tiek.“ (M7) „Su savivaldybe tai bendradarbiaujam tik tiek, kad išsiaiškinti kas, iš kur ir kaip.“ (M8) „Šiaip nebloggeriai galiu pasakyti tikrai nebloggeriai bendradarbiaujame su seniūne ir meru. <...> Daugiausiai bendradarbiaujame dėl renginių. Va ir praeitą savaitę kalbėjome dėl naujametinio renginio. Tai jie visada tik už, sakykit, ko reikia. Bandom tartis visaip. Savivaldybė tikrai įsitraukia į bendrą darbą.“ (M10) „Su savivaldybe aš taip pat komunikuojau. Kai susitinku administracijos direktorių tai mes pasikalbame apie reikalus, kaip galima išspręsti problemas. <...> Su savivaldybe bendrauju jau kokių 10 metų tai įsitikinau, kad geriausiai ne žodžiu kreiptis, o raštu. Nes žodžiu čia pakalbi, o čia jau pasimiršta, o raštu yra raštu. <...> skambini, sakai, gal galima susitikimą suorganizuoti ir kažkaip susitinki su meru, administracijos direktoriumi ir sprendi aktualius klausimus. Būna dar kokių atsakingą asmenį iš savivaldybės pakviečia. Visada priima, kažkaip nenustumia tų seniūnaičių kaip nereikalingų.“ (M11) „Teko bendrauti su savivaldybės atstovais dėl problemų. Bet daugiau visgi pagalbos ir informacijos gaunu ne iš pačios savivaldybės, bet iš seniūnijos. Kad kažkaip nebuvo tokių situacijų, kad reikėtų savivaldybės pagalbos. Gal koks kartas ar du, vieną kartą į merą, o kitą į savivaldybės specialistą. Bet jie mane priėmė, išklaustų, dar meras davė kontaktus, kur galėčiau kreiptis dėl tam tikrų problemų išsprendimo.“ (M12)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Daugiausiai bendradarbiavimo vyksta su bendruomene ir seniūnija. Seniūnaičio bendradarbiavimas su bendruomene dažniausiai vyksta dėl įvairių renginių, probleminių situacijų sprendimo bei projektų įgyvendinimo. Su seniūnija seniūnaičių bendradarbiavimas dažnas ir glaudus. Pagrindinis bendradarbiavimo aspektas – gyventojų problemų sprendimas. Visi seniūnaičiai išreiškė pasitenkinimą seniūno darbu, pabrėžė jų atvirumą, visokeriopą pagalbą ir norą išspręsti gyventojų problemas. Seniūnaitis ir seniūnija veikia kaip partneriai, siekiantys bendro tikslo – geresnių gyvenimo sąlygų gyventojams. Dauguma seniūnaičių pažymi, kad jų bendradarbiavimas su savivaldybe yra minimalus arba apskritai neegzistuoja. Seniūnaičiai dažnai pabrėžia, kad

savivaldybė retai įtraukia juos į bendras veiklas ar sprendimų priėmimą. Nors savivaldybės vaidmuo seniūnaičio darbe galėtų būti aktyvesnis tačiau, seniūnaičiai, kurie kreipėsi į savivaldybę, pažymėjo, kad visada sulaukdavo pagalbos ir įsitraukimo. Galima teigti, kad jei seniūnaitis aktyvus ir kreipiasi į savivaldybę, savivaldybės atstovai visada priims ir išklausys. Pasyvesniems seniūnaičiams, kurie laukia, kol savivaldybė juos įtrauks į bendrą veiklą, reikėtų pradėti nuo savęs, patiems tapti aktyvesniais.

Apibendrinant, seniūnaitis yra svarbus tarpininkas tarp bendruomenės ir vietinės valdžios. Jo veiklos efektyvumas didžia dalimi priklauso nuo asmeninio aktyvumo, tačiau seniūnijos teikiama parama ir savivaldybės įsitraukimas taip pat yra reikšmingi. Pagrindinės veiklos, kurio skatina bendradarbiavimą – gyventojų problemos ir jų užimtumas.

4.1.5. Seniūnaičių aktyvumas įgyvendinant vietos savivaldos principus

Kadangi šiomis dienomis ne visi seniūnaičiai yra aktyvūs ir įsitraukę į vietos savivaldą, seniūnaičiams buvo užduotas klausimas „Pasidalinkite patirtimi, ko trūksta, kas seniūnaitis taptų aktyvesnis vietos savivaldoje.“ Klausimo tikslas – išsiaiškinti, kas seniūnaičių, kurie jau turi patirties, nuomone, galėtų prisidėti prie didesnio seniūnaičių aktyvumo.

4.1.5.17 lentelė

Veiksniai, kurie paskatintų seniūnaičių aktyvumą

Pasidalinkite patirtimi, ko trūksta, kas seniūnaitis taptų aktyvesnis vietos savivaldoje	
Įgaliojimų didinimas	„Labiausiai liūdna dėl to, kad seniūnaičiai negali teikti jokių projekto paraiškų. Tą gali bendruomenė, bet jeigu ji neaktyvi, ir seniūnaitis tada negali būti aktyvus. Jis neturi tokių įgaliojimų kaip bendruomenė.“ (M1) „Iš tikro tai trūksta galių daugiau kažkokių, kad būtų galima rašyti kažkokius projektus ir juos įgyvendinti. Mano rankos daugelyje vietų yra surištos <...>“ (M4) „Trūksta, kad būtų galima projektus rašyti.“ (M10)
Skiriamas finansavimas	„Aišku, ir atlyginimas suaktyvintų seniūnaitį, bet tada atsirastų didesnis įsipareigojimas dirbti.“ (M1) „Aišku, dar gal padėtų ir finansinė paskata. Vis tiek būna tas močiutes nuveži į polikliniką ar į miestą. Aišku, gaunu išlaidoms už kurą, bet tokio kaip atlyginimo nėra. O gaunant atlyginimą, jaustum, kad va tu dirbi, gauni algą.“ (M2) „Dar trūksta finansų. Bet ne užmokesčio, o renginiams, bendruomenės būrimui, kultūrinei kaimo pusei.“ (M3) „Taip pat, suaktyvintų ir darbo užmokestis. Bet tada turėtų seniūnaičiai turėti kažkokią užduotį ir išskeltus tikslus. Kad seniūnaitis nebūtų nežinioje, ką tiksliai turėtų padaryti. Reiktų labiau apibrėžti pareigas jo. Ne visi seniūnaičiai atėję žino, ką jis turi realiai veikti, nėra konkretumo.“ (M5) „Trūksta finansavimo. Tikrai, nors ir nedidelis, bet tikrai suaktyvintų motyvaciją, aš taip manau.“ (M6) „Bet gal tą aktyvumą paskatintų darbo užmokestis, jeigu kažkoks būtų.“ (M7) „Gal jiems reikėtų mokėti atlyginimą kaip tarybos nariams.“ (M8) „Taip pat, finansavimas paskatintų seniūnaitį.“ (M10) „Bet aš galvoju, kad vis tiek tas darbas turėtų būti apmokamas. Nes tas raštų rašymas,ėjimas, kalbėjimas užima daug laiko.“ (M11) „Aišku, dar būtų neblogai finansinis skatinimas. Nes kai yra problema, tai važiuoji, žiūri bet kurią dieną ir bet kuriuo paros metu. Aišku, už kurą mes gauname. Bet būtų gerai ir atlyginimas, nes neskaičiuoji nei valandų, nei įdėto darbo.“ (M12)
Individualios seniūnaičio asmeninės savybės	„Aš manau, kad reikia rinkti veiklesnius seniūnaičius.“ (M2) „Galbūt kito požiūrio. Seniūnaičio į savo gyvenamąją teritoriją.“ (M3) „Tas aktyvumas nuo žmogaus priklauso. Jeigu jis yra aktyvus dirbdamas savanoriškais pagrindais, tai manau, kad jis bus aktyvus ir prie gaunamo atlyginimo. Tiesiog seniūnaičio aktyvumas nuo žmogaus priklauso.“ (M4) „Na, seniūnaitis ir taip turėtų būti aktyvus, juk čia jo toks darbas, kurį pats pasirinko.“ (M7)

	„Net nežinau iš tikrųjų. Nuo žmogaus turi priklausyti. <...> Čia turi būti toks žmogus, kuris norėtų skirti savo laisvą laiką ir tiesiog nu kažką gero padaryti, bent minimaliai.“ (M10) „Čia turi būti pats toks žmogus iš prigimties, kuris mėgsta dirbti, mėgsta naujus iššūkius.“ (M11)
Seniūno požiūris seniūnaičio atžvilgiu	„Dar gal ir seniūnas prisideda prie aktyvumo. Vis tiek seniūnas bendrauja su seniūnaičiais, dalinasi informacija. Seniūnas gyvena kartu su seniūnaičiu toje teritorijoje.“ (M2) „Dar norėtųsi tokiu reguliariu, bet kartą per ketvirtį, seniūnaičių susirinkimo seniūnijoje: susitikti, pasidalinti idėjomis, o susitikti ne tik tada, kai reikia kažkokius planus tvirtinti.“ (M11)
Savivaldybės požiūris seniūnaičio atžvilgiu	„Taip pat, savivaldybės didesnio noro ir galimybių atsižvelgti į seniūnaičio nuomones. Seniūnaičiai juk geriau žino situaciją nei savivaldybės darbuotojai.“ (M3) „Dar, jeigu savivaldybė labiau įtrauktų į bendrą darbą, duotų konkrečius uždavinius ir užduotis.“ (M7)
Seniūnaičių mokymai	„Dar norėtųsi kažkokių kvalifikacijos tobulinimo mokymų, dalinimosi gerą patirtimi su kitais seniūnaičiais. Nes dabar tikrai ne visi žino, ką seniūnaitis turi daryti.“ (M3) „<...> manau, trūksta mokymų, gerosios patirties dalinimosi. Nes būna galvoji kaip kažką padaryti ir būna nedrąsu, reiktų kažkokio paskatinimo ar pritrimo.“ (M5) „Dar, kaip ir minėjau, norėtųsi mokymų. Kad bent kartą į metus susirinktų rajono seniūnaičiai, pasidalintų savo gerą patirtimi.“ (M6) „Iš tikrųjų per pirmą kadenciją tai man labai patiko savivaldybės mokymai, kai buvo atvažiuavęs dėstytojas. Patarė, papasakojo“ (M10) „Trūksta mokymų seniūnaičiams. Bet norėtųsi kažkokių nuotoliniu būdu, nes dauguma seniūnaičių yra dirbantys ir nėra galimybės vykti į tuos seminarus.“ (M12)
Seniūnaičių veiklos viešinimas	„Trūksta viešinimo. Reikia viešinti gerus darbus, tada žmonės supranta, kad toks kaip seniūnaitis reikalingas.“ (M10)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Išanalizavus respondentų atsakymus, galima matyti, kad seniūnaičių aktyvumą paskatintų finansinis atlyginimas ir mokymai. Atlyginimas motyvuotų ir aktyviau dirbti bei įsitraukti, o kvalifikacijos kėlimas ir dalinimasis gerą patirtimi leistų aiškiau suvokti seniūnaičio institutą ir pasidalinti savo veiklomis ir sprendimų būdais su kitais seniūnaičiais. Taip pat, pats seniūnaitis turėtų būti aktyvus iš prigimties, jam turėtų rūpėti gyventojų problemos. Seniūnaičiai pabrėžia, kad jiems trūksta įgaliojimų, ko pasekoje, jų veikla apribota, jie negali teikti projektų paraiškų. Taip pat, seniūnaičiams trūksta konkretumo savo veikloje. Jie pasigenda aiškių ir konkrečių užduočių iš savivaldybės, trūksta viešinimo apie seniūnaitį ir jo veiklą. Seniūnaitis taptų aktyvesnis, jeigu seniūno ir savivaldybės požiūriai būtų kitokie: būtų daugiau atsižvelgiama į seniūnaičio vaidmenį vietos savivaldoje.

Apibendrinant interviu, galima teigti, kad dauguma seniūnaičių buvo paskatinti dalyvauti rinkimuose kitų asmenų, tačiau juos vienijo rūpestis gyventojų problemomis ir noras prisidėti prie gyvenamosios teritorijos gerinimo. Tai rodo, kad seniūnaičių kandidatavimą dažniausiai lemia ne tik asmeniniai interesai, bet ir altruistiniai motyvai bei stiprus ryšys su bendruomene. Seniūnaičio vaidmuo dažniausiai apima tarpininko, organizatoriaus, pagalbininko ir seniūnijos atstovo vaidmenis. Nagrinėjant apklausos rezultatus, galima teigti, kad aktyviausiai seniūnaičio bendradarbiavimas vyksta su bendruomene ir seniūnija, o savivaldybė pati seniūnaičių į savo veiklą neįtraukia, tačiau seniūnaičiai, kurie kreipiasi į savivaldybę dažniausiai lieka išgirsti. Visi informantai pritaria, kad seniūnaitis yra reikalingas bendruomenei, tačiau seniūnaičio aktyvumas priklauso nuo kelių veiksnių. Seniūnaičio vaidmuo bendruomenėje yra reikšmingas, nes jis padeda spręsti gyventojų problemas ir palaiko ryšį tarp bendruomenės ir vietos valdžios. Tačiau seniūnaičio veiklą efektyvumui būtinas glaudesnis bendradarbiavimas su savivaldybe, didesnė parama iš valdžios institucijų bei aiškesnis seniūnaičio teisių ir pareigų apibrėžimas.

IŠVADOS

1. Savivaldos sistema Lietuvoje pagrįsta aiškiai apibrėžtais teisės aktais, kurie nustato savivaldybių veiklos principus, funkcijas ir institucinę struktūrą. Pagrindiniai vietos savivaldos dalyviai, kurie sudaro savivaldybės institucinę struktūrą – atstovaujamoji valdžia, vykdomoji valdžia ir administracija – yra būtini kiekvieno modelio veikimui. Taip pat svarbų vaidmenį atlieka smulkesnės struktūrinės dalys, tokios kaip seniūnijos ir seniūnaičiai, užtikrinančios ryšį su vietos bendruomenėmis.
2. Seniūnijos funkcijos apima administracinių, socialinių ir viešųjų paslaugų teikimą, gyventojų problemų sprendimą bei bendruomenių įgalinimą dalyvauti savivaldos veikloje. Seniūnijos veikla tampa vienu iš pagrindinių įrankių vietos savivaldos principams įgyvendinti ir užtikrina vietos savivaldos kaip demokratinės valstybės pagrindo plėtrą, sustiprindama gyventojų atsakomybę ir įsitraukimą į vietos valdymo procesus. Seniūnijos ir seniūnaičių bendradarbiavimas leidžia užtikrinti, kad vietos bendruomenės poreikiai būtų išgirsti ir atstovaujami, o jų dalyvavimas savivaldoje prisideda prie geresnės gyvenimo kokybės. Šių struktūrų bendradarbiavimas padeda įgyvendinti demokratijos principus ir stiprinti vietos savivaldos pagrindus.
3. Agentavimo teorijos nuostatos atskleidžia, kad seniūnaitis gali atlikti tarpininko, bendruomenės atstovo, organizatoriaus ir veiklos skatintojo vaidmenis bei bendruomenės pagalbininko vaidmenį. Jų veikla gali prisidėti prie pagrindinių vietos savivaldos principų įgyvendinimo: piliečių įsitraukimo į sprendimų priėmimo procesus, bendruomenės atstovavimo sprendžiant jiems aktualius klausimus, subsidiarumo, skaidrumo, viešumo ir žmogaus teisių užtikrinimo. Daugiausiai dėmesio skiriama bendruomenės atstovo vaidmeniui, kuris įgalina seniūnaitį aktyviai dalyvauti vietos savivaldoje ir atstovauti bendruomenei.
4. Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad seniūnaičiai save identifikuoja kaip lyderius, kurie sujungia organizatoriaus, pagalbininko ir tarpininko vaidmenis siekdami stiprinti bendruomenę ir spręsti jos narių problemas. Atstovo vaidmenį seniūnaičiai supranta kaip seniūno padėjėjo, o ne kaip bendruomenės atstovo, kuris dalyvauja sprendimo priėmimo procesuose ir atstovauja vietos bendruomenei.
5. Vietos savivaldos principų įgyvendinimą seniūnaičių lygmeniu apsunkina ribotas pačių seniūnaičių suvokimas apie jų vaidmenį, teises ir pareigas. Seniūnaičiai savo veiklos strategiją formuoja remdamiesi asmeniniais įsivaizdavimais ar patirtimi, o ne nustatytomis įstatymų nuostatomis. Seniūnaičių mokymai ne tik užtikrintų efektyvesnį vietos savivaldos principų įgyvendinimą, bet ir skatintų glaudesnį seniūnaičių bendradarbiavimą su savivaldybėmis. Be to, tai leistų seniūnaičiams geriau įsitraukti į bendruomenės atstovavimą, stiprinant jų vaidmenį vietos savivaldoje.

REKOMENDACIJOS

Vyriausybei:

Įvertinti šiai dienai galiojančius teisės aktus ir apsvarstyti galimybę juos keisti, sukuriant darbo apmokėjimo sistemą seniūnaičiams. Pastovus mėnesinis atlyginimas seniūnaičiams prisidėtų prie jų aktyvumo skatinimo.

Inicijuoti teisės aktų pakeitimus ir įteisinti didesnius įgaliojimus seniūnaičiams. Seniūnaičiai patys galėtų teikti projektų paraiškas, juos įgyvendinti ir nebūtų priklausomi nuo bendruomenės ir bendruomenės pirmininko. Neaktyvus bendruomenės pirmininkas užkerta kelią seniūnaičio aktyvumui.

Inicijuoti LR Vietos savivaldos įstatymo pakeitimus ir konkrečiai išskirti seniūnaičio teises, pareigas ir veiklas.

Kaišiadorių rajono savivaldybės administracijai:

Organizuoti seniūnaičiams mokymus, susijusius su jų veikla, suteikti galimybes dalytis gerąja patirtimi tarp rajono seniūnaičių.

Kviesti įsitraukti seniūnaičius į savivaldybėje svarstomus sprendimų projektus ir išklausti seniūnaičių pasiūlymus bei atsižvelgti į tai priimant sprendimus, ypač kai tai liečia konkrečios teritorijos gyventojus. Tarpininkaujant seniūnaičiui gyventojams sudaryti galimybę patiems pasiūlyti sprendimus.

Aktyviau ir periodiškai viešinti informaciją apie seniūnaičio institutą, seniūnaičio teises ir pareigas bei galimybes dalyvauti vietos savivaldoje per seniūnaičio institutą. Pristatyti seniūnaičių veiklą rezultatus ir taip parodyti vietos gyventojams, kad seniūnaičių visuomeninės veiklos pastangos yra vertingos.

Kaišiadorių rajono savivaldybės administracijos seniūnijoms:

Aiškiai apsibrėžti, kokias gyventojų problemas gali spręsti seniūnaitis, o kokios problemos seniūno galioje.

Supažinti būsimus seniūnaičius su jų teisėmis, pareigomis bei vietos savivaldos principais.

Kaišiadorių rajono seniūnaičiams:

Aktyviau domėtis savivaldybėje ir seniūnijoje svarstomais klausimais, įsitraukti į aktyvesnį bendradarbiavimą su savivaldybe.

Savo atliktais darbais parodyti piliečiams, kad seniūnaičio institutas yra tinkama priemonė piliečių atstovavimui vietos savivaldoje. Teikti ataskaitas vietos bendruomenei.

Savo veikloje vadovautis vietos savivaldos principais ir taip didinti savo vaidmenį vietos savivaldos sistemoje.

LITERATŪRA

Literatūros sąrašas:

1. Anužienė, A. (2020). Savivaldybės, vietos bendruomenės ir seniūnaičių partnerystė (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas).
2. Astrauskas, A. (2004). Optimalaus Lietuvos savivaldybių institucinės struktūros modelio paieška. *Viešojo politika ir administravimas*, Nr. 8: 9-24
3. Astrauskas, A. (2011). Teritorinė bendruomenė, gyvenamosios vietovės bendruomenė, kaimo (miesto) bendruomenė: panašumai ir skirtumai: pranešimas
4. Astrauskas, A. (2019). *Bendruomenė ir bendruomeniškumas seniūnaitijos ir seniūnijos lygmeniu: samprata, raiška, galimybės tobulinti*. Straipsnis leidinyje *Viešojo politika ir administravimas*. Kaunas : Kauno Technologijos universitetas; Mykolo Romerio universitetas: 256-269
5. Astrauskas, A. (2019). *Veiksmingas vietos politikas. Pirmoji dalis: Vietos savivaldos teoriniai pagrindai: mokymo(si) knyga savivaldybės tarybos nariui*. Lietuvos savivaldybių asociacijos leidinys *Savivaldybių žinios*
6. Astrauskas, A. (2022). *Vietos savivalda ir savivaldybė : teoriniai, istoriniai ir praktiniai aspektai : mokomoji knyga*. Vilnius : Mykolo Romerio universitetas
7. Astrauskas, A. (2024). *Seniūnačio vieta ir vaidmuo vietos savivaldybėje*. Atmintinė 2023-2027 metų kadencijos seniūnčiams. Vilnius: Seimo kanceliarija
8. Astrauskas, A., Galinienė, B. (2003). *Vietos savivalda Lietuvoje: teoriniai ir istoriniai aspektai*. Mokomoji knyga. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla
9. Atkočiūtė, Z., Siudikienė, D., Girnienė, I. (2019). Inovatyvios lyderystės vaidmuo žinių valdymo ir inovacijų kūrimo procesuose šiuolaikinėje organizacijoje. *Informacijos mokslai*. 2019/86: 68-97
10. Back, H. (2005). The institutional setting of local political leadership and community involvement. //Haus, M., Heinelt, H., Stewart, M. (etc.). *Urban Governance and Democracy. Leadership and Community Involvement*, London
11. Baležentis, A. (2008). Seniūnijos vystymo problemų analizė. *Viešojo politika ir administravimas*. Nr. 24: 72-78.
12. Bitinas, B. (2013). Rinktiniai edukologiniai raštai. II tomas. Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. Ugdymo tyrimų idėjos ir problemos. Vilnius: Edukologija
13. Čepienė, A. (2011). Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo teorinės įžvalgos. *Profesinės studijos: teorija ir praktika* 8: 124-130
14. Domarkas, V. (2015). Viešojo administravimo raidos aktualijos. *Viešojo politika ir administravimas*, 13: 7- 14
15. Duobaitė, M. (2010). Seniūno vaidmuo valdant kaimo vietovių pokyčius, 4-oji mokslinė – praktinė konferencija „Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: geroji patirtis“: 20-25
16. Eshel, I., Shaked, A. (2001). Partnership. *Journal of Theoretical Biology*. Volume 208, Issue 4: 457-474
17. Eshel, I., Shaked, A. (2001). Partnership. Regular Article. *Journal of Theoretical Biology*. Volume 208, Issue 4: 457-474
18. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu: vadovėlis*. Vilnius : Registrų centras
19. Gedvilienė, G. (2006). Bendravimo ir bendradarbiavimo kultūra aukštojoje mokykloje. *Akademine edukologija*. 2. Vilnius: Mokslo tyros institutas, 90-101
20. Gutauskas, A., Ragauskas, P., Stračinskienė, L., Čilinskas, K.. (2005). *Skaidrios savivaldos link*. Vilnius: Firidas
21. He, J., Plumlee, M., A., Wen, H. (2019). Voluntary disclosure, mandatory disclosure and the cost of capital. *J Bus Fin Acc*.
22. Heinelt, H., Magnier, A., Cabria, M., Reynaert, H. (2018). *Political leaders and changing local democracy : the European mayor*. Department of Political science
23. Irvin, R., A., Stansbury, J. (2004). Citizen Participation in Decision Making: Is It Worth the Effort//*Public Administration Review*, January/February Vol. 64, No. 1

24. Jensen, M., C., Meckling, W., H. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4): 305–360
25. Johansson, H., Kurikka, P., Linkola, T., Nefas, S., Vaičiūnienė, V. (2002). *Vietos demokratija. Bendruomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese Suomijoje ir Lietuvoje*. Vilnius: M. Rudaičio personalinė įmonė „Sirta“
26. Juknevičienė, V. (2007). M. Weberio biurokratijos teorijos reikšmė šiuolaikinių viešojo administravimo organizacijų kontekste. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 1(8): 126
27. Kosmačaitė, V. (2022). *Vietos savivalda*. Lietuvos konstitucinė teisė: vadovėlis. Trečioji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 26 skyrius: 685-714
28. Kulakauskas, A. (2010). Vietos bendruomenės (kaimynijos) – teritorinės savivaldos pamatas. Pranešimas konferencijoje Vietos savivalda ir bendruomenės Lietuvoje, Vilnius, 2010 vasario 10 d.
29. Kvale, S. (2007). *Doing Interviews*. Los Angeles: Sage Publications
30. Lackowska, M., Szmigiel-Rawska, K., Teles, F. (2021). *Local Government in Europe. New Perspectives and Democratic Challenges*. Bristol University Press
31. Lane, J., E. (2005). *Public Administration and Public Management: The Principal-Agent Perspective*. Routledge.
32. Lazdynas, R. (2005). *Savivalda: filosofija, teorija, praktika*. Šiauliai: Saulės delta
33. Leliugienė, I., Sadauskas, J. (2011). Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija. *Socialinių mokslų studijos* 3,(4): 1281-1297
34. Marcinkevičiūtė, L., Petrauskienė, R. (2007). Socialinių paslaugų teikimo tobulinimo aktualijos kaimiškose seniūnijose. *Viešojo politika ir administravimas*, Nr. 21.
35. Miliuskas, P. (2010). Interesų konfliktas: sąvoka ir galimi sprendimo būdai. *Teisė*, 75: 93–110
36. Moreno, A., M. (2012). Local government in the Member States of the European Union: a comparative legal perspective
37. Mouritzen, P., E., Svava, J., H. (2002). Leadership at the apex. Politicians and administrators in western local governments, Pittsburgh
38. Nefas, S. (2007). Funkcionali vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose. (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas)
39. Nefas, S. (2021). *Bendruomeniškumo sklaida Lietuvoje*. Monografija. Vilnius : Mykolo Romerio universitetas
40. Novikovas, A., Urmonas, A. (2011). Europos vietos savivaldos chartijoje įtvirtintų principų įgyvendinimo vietos savivaldoje ir inkorporavimo nacionalinėje teisės sistemoje ypatumai. *Jurisprudencija: Mykolo Romerio universitetas*, Nr. 18 (3): 1019-1034
41. Panara, C., Varney, M., R. (2013). *Local Government in Europe The 'Fourth Level' in the EU Multi-Layered System of Governance*. Routledge Research in EU Law
42. Patapas, A., Maculevič, J. (2011). Seniūnaitijų organizavimo ir veiklos probleminiai aspektai“. *Viešojo politika ir administravimas* 10,3: 403-412
43. Paužuolienė, J. (2018). Organizacinės kultūros elementų ištyrimas taikant kokybinį tyrimo metodą. Klaipėdos valstybinė kolegija. Tarptautinės konferencijos mokslinių straipsnių rinkinys
44. Riekašius, R., Stumbraitė-Vilkišienė, E. (2016). Apskričių viršinių administracijų panaikinimas: piliečių dalyvavimo aspektas, *Regional Formation and Development Studies*, No. 1(18): 136-143
45. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
46. Savolainen, T. (2014). Trust-building in e-leadership: a case study of leaders' challenges and skills in technology-mediated interaction. *Journal of Global Business Issues*, 8(2): 45–56
47. Shehata, S. (2014). Representational Theories in Public Administration: A Critical Analysis. *Journal of Public Administration and Policy Research*, 6(3): 45–53
48. Smaliukienė, R. (2005). Viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo įtaka socialinei atsakomybei versle. *Viešojo politika ir administravimas*, 12, 69–76: 71, 75
49. Smalskys, V. (2010). Viešojo administravimo modernizavimo priežastys ir tendencijos. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 1(17): 90 – 99

50. Staponienė V., Žilinskas G. (2012). Lietuvos Respublikos seniūnijų raidos aspektai. Viešoji politika ir administravimas, 11(1): 117–128
51. Stasiukynas, A. (2014). Bendruomeninių ir nevyriausybinių ne pelno siekiančių organizacijų veiklos tradicijos ir vadybos perspektyvos Lietuvoje. Mokslo publikacijos straipsnis žurnale Socialinės technologijos Nr. 4 (2): 370-384
52. Strelčiūnas, A. (2015). Kam neįtinka seniūnaičiai?, Savivaldybių žinios, Nr. 16(718): 19
53. Teles, F., Gendźwiłł, A., Stănuș, C., Heinelt, H. (2020). *Close ties in European local governance: linking local state and society*. Cham: Palgrave Macmillan
54. Valackienė, A., Žalnieriūnienė, E. (2015). *Bendruomenės dalyvavimas savivaldos procesuose: vietos bendruomenės atvejo analizė*. Mokslo publikacijos straipsnis TILTAI 2: 21-38
55. Valackienė, A., Žalnieriūnienė, E. (2015). Bendruomenės dalyvavimas savivaldos procesuose: vietos bendruomenės atvejo analizė. Tiltai, 2: 21–38
56. Verseckaitė, G. (2010). Seniūnaičio vaidmuo Lietuvos savivaldybėse kuriant bendruomeninę vietos savivaldą (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas).
57. Vidaus reikalų ministerija (2013). *Spręskite patys*. Vilnius: Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
58. Vidrevičienė, I., Žukovskis, J. (2010). Lietuvos kaimo bendruomenių bei seniūnijų tikslai ir funkcijos. Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: geroji patirtis 4-oji mokslinė - praktinė konferencija“: 66–72
59. Volmert, A. R. (2008). Self-Government From Above // Conference Papers – American Political Science Association; Annual Meeting: 1-29
60. VŠĮ „NVO teisės institutas“ (2015). NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas: geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai
61. Žydzūnaitė, V., Sabaliauskas, S., (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga
62. Žilinskas, G. (2000). Vietos savivaldybės sampratos problematiškumas Lietuvos Respublikoje. Vagos, (48): 62–68.
63. Žilinskas, G. (2009). Šiuolaikinės apskričių ir regionų valdymo problemos Lietuvos Respublikoje. Viešoji politika ir administravimas, Nr. 27: 90–100.
64. Žilinskas, G. (2010). Lietuvos Respublikos vietos valdymo raidos konstituciniai aspektai. Viešoji politika ir administravimas. 2010, 33: 61-62
65. Žukovskis, J., Urmonienė, D., Jodenytė, R. (2013). Savivaldos institucijų įtaka kaimo raidai, taikant institucinės priklausomybės modelį. Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje, 1(5): 84–94

Teisės aktai:

66. Europos vietos savivaldos chartija. 1985 m. spalio 15 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.48874>
67. Lietuvos Respublikos Konstitucija. 1992 m. spalio 25 d. Prieiga per internetą <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm>
68. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas. 1994 m. liepos 7 d. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2024-12-01 iki 2024-12-31. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5884/dkFcukPmHm>

PRIEDAI

1 priedas Informuoto asmens sutikimas dalyvauti kokybiniame tyrime (interviu)

Užpildydamas (-a) šią formą, aš patvirtinu, kad man buvo pateikta informacija apie tyrimo tikslą ir naudą ir į mano klausimus buvo tinkamai atsakyta. Tyrėjas supažindino mane su interviu struktūra, tyrimo duomenų rinkimo metodais, laiko sąnaudomis, kurių gali pareikalaus tyrimas ir kaip bus užtikrinami konfidencialumo, anonimiškumo ir pagarbos asmeniui principai.

Aš sutinku dalyvauti tyrime ir suprantu, kad tyrime dalyvauju laisva valia, nespaudžiamas ir bet kuriuo metu galiu atsisakyti dalyvauti tyrime, jeigu man atrodo, kad interviu klausimai neatitinka mano įsitikinimų arba galiu pareikšti norą kalbėti arba nekalbėti tam tikromis temomis.

Aš sutinku, kad mano atsakymai į klausimus interviu metu būtų įrašomi, o atsakymai naudojami tyrimo tikslams pasiekti. Noriu būti supažindintas su atsakymais po interviu ir žinau, kad turiu teisę, susipažinęs su interviu, per tyrėjo nustatytą terminą paprašyti, kad duomenys būtų sunaikinti ir neanalizuojami.

Aš taip pat sutinku dėl duomenų apdorojimo, jei yra išlaikomas gautos informacijos konfidencialumas. Esu informuotas, kur bus laikomi mano duomenys ir kada jie bus naikinami.

Pildo tyrėjas (-a):

Aš, Dženeta Taraškevičienė, žemiau pasirašęs (-iusi), patvirtinu, kad informantui (-ei), kuris (-i) pasirašo šią formą pateikiau visą informaciją apie tyrimą ir jis (ji) tyrime dalyvauja laisva valia, žinodamas, kad bet kada tyrimą gali nutraukti.

Tyrimo duomenis renkančio tyrėjo kontaktinė informacija:

Dženeta Taraškevičienė

Tel 867717658

El. p. dzeneta.bartkute@gmail.com

Tyrėjo parašas

Respondento parašas

2 priedas Tyrimo instrumentas

SENIŪNAIČIO VAIDMUO ĮGYVENDINANT VIETOS SAVIVALDOS PRINCIPUS

Pusiau struktūruoto interviu

KLAUSIMŲ GAIRĖS

Tikslas: atlikus teorinių ir teisinių vietos savivaldos aspektų analizę, išanalizavus vietos savivaldos dalyvius ir savivaldybės institucinę struktūrą, atlikti tyrimą nustatant seniūnaičio vaidmenį įgyvendinant vietos savivaldos principus.

Tyrimo klausimai

1. Kas Jus paskatino dalyvauti seniūnaičių rinkimuose, kodėl pasirinkote būti seniūnaičiu? Papasakokite savo istoriją.
2. Jūsų nuomone, koks seniūnaičio vaidmuos? Kaip Jūs manote, kas yra seniūnaitis? Pateikite praktinių pavyzdžių.
3. Kokias veiklas įgyvendinate kaip seniūnaitis? Pateikite praktinių pavyzdžių?
4. Kokias veiklas įgyvendindami bendradarbiaujate su bendruomene, seniūnija ir savivaldybe?
5. Kaip manote, seniūnaitis kaip tarpininkas reikalingas bendruomenei? Ar geriau bendruomenei bendrauti tiesiogiai?
6. Pasidalinkite savo patirtimi, ko trūksta, kad seniūnaitis taptų aktyvesnis vietos savivaldoje.

3 priedas Pažymėjimas

VILNIAUS UNIVERSITETO
ŠIAULIŲ AKADEMIJA

PAŽYMĖJIMAS

Nr. MVG-VUŠA-2024-1011

(4.16 E) 850000-V-228

**Dženeta Taraškevičienė, Mantė Rimkevičiūtė,
Margarita Charitonova, Danguolė Ruginytė-Norvaišė,
Toma Obrikienė- Kriščiūnienė, Morta Butkė**

dalyvavo jaunųjų tyrėjų tarptautinėje mokslinėje konferencijoje
„JAUNASIS TYRĖJAS IŠMANIAJAI VISUOMENEI“

Ir skaitė pranešimą tema:

„TiPaFo- ateities viešojo sektoriaus įrankis“

VU ŠA direktorė

A handwritten signature in blue ink, likely belonging to Prof. dr. Renata Bilbokaitė.

Prof. dr. Renata Bilbokaitė

2024 m. gegužės 9 d.